

Senioři vítáni

sborník případových studií

Senioři vítáni

sborník případových studií

Motto:

Seniorský věk není nic jiného, než další etapa života, kde slovo musím nahradím slovem chci.

**Eliška Tkáčová,
účastnice programu Senioři vítáni**

Obsah

Předmluva	6
Jiřina Šiklová: slovo na úvod	8
Slovo ke čtenářům	10
Přehled podpořených projektů – případové studie	13
Město v mé paměti	14
Senioři v komunitní knihovně	22
„Jsem senior na Sedčansku a mám zkušenosti. Zn. Chcete je využít?“	32
Památky – nedílná součást krajiny	42
Společně pro město	50
Nejaktivnější senioři budou v Krásné Lípě	60
Pomoc seniorů při záchraně školních zahrad	68
Zkušenosti pro Podblanicko	76
Dřevěnka – prostor aktivních činností	86
Štafeta znalostí a zkušeností – Senioři mladším generacím a dětem ze sociálně slabých rodin Frýdlantska	96
Aktivní senioři – nezbytná součást hospicové péče	104
Seniorské dobrovolnictví jako vzájemně prospěšná služba	110
Dokud mohu, pomáhám!	118
Závěr	129

Předmluva

Demografický vývoj v České republice, stejně tak jako v Evropské unii, povede k rostoucímu podílu lidí starších 65 let ve společnosti. Evropská komise ve svém dokumentu Demografická výzva – šance pro Evropu konstatuje, že „zdrojem problémů není delší očekávaná délka života jako taková, ale spíše je to neschopnost současných politik adaptovat se na nové demografické podmínky“. Strategie Evropské komise spočívá na pěti hlavních pilířích, jedním z nich je stimulace k aktivnímu prožívání vyššího věku. Problematika starších lidí je v České republice značně podceňena, a to jak zaměstnávání lidí nad padesát let, tak lidí, kteří již nepracují. Programy, zaměřené v České republice na seniory a seniorky, se orientují téměř výhradně na poskytování sociálních a zdravotních služeb, případně na nabídku programů jako jsou např. univerzity třetího věku. Podstatně méně – pokud vůbec – se jedná o programy, které by stavěly na aktivní participaci seniorů na veřejném životě, jejich ochotě angažovat se ve prospěch ostatních tím, že dávají k dispozici část svého času a především své profesní a životní zkušenosti.

Tato situace vlastně přispívá k určitému negativnímu pohledu na starší lidi jako na někoho, kdo je vlastně pro společnost přítěží. Domníváme se, že nedostatečná nabídka aktivní účasti seniorů a senierek na veřejném životě vlastně k takovému vnímání přispívá. Snaha změnit tento nespravedlivý a velmi jednostranný pohled byla pro Nadaci Open Society Fund Praha hlavním impulzem k formulaci programu Senioři vítáni. Chtěli jsme jeho prostřednictvím podpořit projekty zaměřené právě na vytváření nabídky pro uplatnění aktivních starších lidí formou nejrůznějších dobrovolných aktivit, kterými mohou senioři aktivně participovat na veřejném životě a využít tak svých profesních a životních zkušeností.

Projekt nabídl možnost různým organizacím, jako jsou knihovny, neziskové organizace, ale také obce, atd. připravit projekt, který by tuto možnost aktivním seniorům a seniorkám zprostředkoval.

Zaměření na tento typ organizací vychází z dlouholetých zkušeností Nadace Open Society Fund Praha z práce s nimi v rámci programů, které nadace v minulosti realizovala. Jsou to např. programy Brána muzea otevřená, grantový program na podporu občanských aktivit zaměřený na nejrůznější lokální případně regionální iniciativy, program na podporu rozvoje komunitních iniciativ a další. V rámci těchto programů – které většinou kombinovaly poskytování grantů a činnost vzdělávací, konzultační a publikační – získala nadace značný přehled o potřebách a potenciálu

jednotlivých skupin organizací. To byly cenné zkušenosti, z kterých jsme při realizaci navrženého programu vycházeli, věděli jsme, že tyto organizace mají potenciál pro využití profesních a životních zkušeností a obecné ochoty vzdělané a aktivní skupiny seniorů angažovat se ve prospěch veřejnosti, místní komunity.

Jsme velmi rádi, že se Nadace České spořitelny rozhodla program Senioři vítáni podpořit a doufáme, že publikace, která se vám dostává do rukou, bude pro vás inspirací, ukáže vám, jaké možnosti spolupráce s aktivními staršími lidmi poskytuje a samozřejmě také, jaké má specifika.

*Ing. Marie Kopecká,
ředitelka Nadace Open Society Fund Praha*

Jiřina Šiklová: slovo na úvod

Lidé v minulosti vždy hledali dvě věci: zlato a nápoj či jiný prostředek, který by jim prodloužil život. To první, vyrobit zlato zatím neumíme. Prodloužení života se ale lidstvu, alespoň v našich zeměpisných délkách, již podařilo. Přesto nejsme spokojeni. Proč? Protože jsme sice přidali léta k životu, ale ne život k létům. Ta přidaná léta žijeme mnohdy bez radosti, bez obsahu, bez náplně, jakoby již neměla cenu. Říká se, že staří lidé jsou bez sociální role. Ale to není tak úplně pravda. Rolí, či chcete-li sociálním úkolem starých lidí v současnosti je najít nový životní styl v tomto období, najít aktivity, které by byly přínosem pro společnost a pro ně samotné. Pokud se to nepodaří, tak sen lidstva, prodloužit život nebude přínosem.

Před sto lety na území Čech a Moravy byla očekávaná délka života při narození mužů 38 let a u žen asi o 6 let více. Něco přes čtyřicítku. V roce 2006 se stejný statistický údaj vyšplhal u mužů málem na dvojnásobek, tedy na 74 let a u žen na 78 let. Ale ten, kdo se dožije pětadesátky má skoro jistotu, že ho ještě čeká dalších 16 let života. Čas tzv. dožití se výrazně prodlužuje a nejvíce se zvýší počet lidí, kteří překročili osmdesátku. Máme z toho radost? Máme, ale současně i trochu strach, neboť tato tzv. demografická revoluce, tedy fakt, že třetina populace je a bude v třetím věku života, tedy ve stadiu stáří, je pro lidstvo něco zcela nového. Je to změna, která ovlivní svět více, než předpovídaný střet kultur. Dnešní staří lidé jsou nejen zdravější, než byli jejich rodiče, ale jsou v průměru vzdělanější, mají vyšší požadavky na život a nejsou tak skromní. Jejich zdravotní stav je díky prevenci a lepším stravovacím zvyklostem a hlavně lékům na snížení vyššího krevního tlaku mnohem lepší. Zrak i sluch se jim sice zhoršuje tak jako dříve, ale technika ve zdravotnictví jde tak rychle kupředu, že tyto smyslové změny jsou docela dobře kompenzovány. Tak proč ty obavy?

Pro toto období zatím neznáme a nemáme vhodnou náplň života. A zase pár údajů ze statistiky: před sto lety většina lidí začínala pracovat kolem patnáctého či šestnáctého roku a poměrně krátce po dosažení věku důchodového – ale většina důchod neměla – umírala. Ženy měly více dětí, a když to poslední odchovaly, tak již jim zbývalo jen několik let života. Ti, kteří se dožili šedesátí let, představovali na našem území sotva 6 procent obyvatelstva. Dnes představuje tato věková skupina již čtyřnásobek a jejich percentuelní zastoupení se ještě bude zvětšovat. Fáze životního cyklu se podstatně změnily. Pro roli dospělého člověka, který pracuje a vydělává peníze, potřebujeme poměrně dlouhou přípravu, skoro třetinu života. A poslední třetina našeho života již náleží do období stáří, což zase ovlivní celkový život společnosti. Řešení tohoto problému není jen otázkou finančních prostředků, ale je to otázka životní náplně.

Sborník, který teď máte v rukách, dává na mnohé tyto otázky odpověď. Seznamuje čtenáře s nápady, aktivitami lidí, kteří si dokázali nalézt smysl života ve svém stáří v činnostech, které obohacují je samé o cenné sociální kontakty a přispívají i lidem, kteří žijí kolem nich. A není to jen pomoc s vychováváním vnoučat a pravnoučat, ale je to činnost, která vytváří hodnoty pro všechny. Práce totiž není jen činnost, za kterou jsme placeni, ale jakákoliv činnost, která obohacuje nás či okolí, přispívá ke spokojenosti lidí.

Uvědomme si, že většina seniorů nepotřebuje ve stáří pomoc, většina není nemocná, ani neleží v ústavech, ale žije ve svých domácnostech, není ostatním na obtíž, ale je a může být spokojena a spokojenost může předávat svojí aktivitou i dalším lidem. Nápady a popisy aktivit těch seniorů, kteří toto již dokázali a kteří jsou i v poměrně vysokém věku začleněni do společnosti a jsou její součástí, zachycuje knížka, kterou držíte v rukách. Napodobování a další rozvíjení těchto nápadu je jen a jen vítáno. Obohatíte tak sebe i ostatní. Prosím, čtěte!!

*Jiřina Šiklová,
socioložka, publicistka*

Slovo ke čtenářům

Ať už se rozhodneme sborník pečlivě pročíst nebo jej pro zajímavost pouze prolistovat, je na první pohled zřejmé, že sborník představuje v České republice zatím ojedinělý pokus ukázat, jak lidé ve vyšším věku mohou přispět k obohacení svého života i k obohacení veřejného, společenského a kulturního života místa, kde žijí.

Při realizaci programu Senioři vítáni a jeho jednotlivých projektů v místech šlo účastníkům také o to, aby jejich zkušenosti byly zachyceny, písemně zpracovány a mohly být předány dalším lidem, kteří považují otázky role seniorů ve společnosti za závažné a nevyhnutelné.

To, že každý z nás čteme jiným způsobem, je známo. Záleží na naší profesi, věku, životní zkušenosti, dalších plánech, tvořivosti, představitosti a dalších motivech, které při otevření knihy vstupují do našich hlav.

Přesto si dovolím rozlišit čtenáře na několik skupin a upozornit je na tipy, které by jim mohly posloužit při čtení této publikace.

Tipy pro seniory:

vám, milí spoluobčané, nabízíme příklady toho, do čeho se můžete ve svém městě nebo na venkově pustit, na koho se můžete obrátit a s kým spolupracovat. Také se můžete vyvarovat některých chyb, kterými již před Vámi někdo prošel. Neváhejte tuto publikaci ukázat Vaším přátelům a organizacím (například v místní knihovně, občanských sdruženích nebo zastupitelům), kteří Vám mohou pomoci Vaše nápady uskutečnit.

Tipy pro místní organizace komunitního typu (například knihovny, informační centra, místní spolky a sdružení, školy a vzdělávací instituce a podobně):

vám, milí kolegové, předkládáme inspiraci k dalším aktivitám, které mohou vaše organizace rozvíjet, přispět k nabídce pro občany a doplnit život Vašeho města o program, který se setká s odezvou. Neostýchejte se kontaktovat nás, v Nadaci Open Society Fund Praha v případě, že byste potřebovali s něčím poradit.

Tipy pro místní veřejnou správu:

vám, vážení spoluobčané působící v místní veřejné správě, mohou příklady z jiných regionů a měst ukázat, jak lze přispívat ke kvalitnímu prožívání života lidí ve vyšším věku a celkově obohatit místní společenský život. Uvedené projekty Vám mohou napomoci orientovat podobným směrem finanční

i nefinanční podporu ze strany místní veřejné správy těm místním organizacím, které se na podobnou cestu rozhodnou vydat.

Tipy pro státní správu:

pro zástupce státních orgánů a institucí tato publikace přináší nestereotypní ukázkou možností a schopností lidí vyššího věku, jejich pozitivního vkladu do místního veřejného života a potvrzení myšlenky o vysoké hodnotě jakéhokoli údobí života. Publikace přináší významné impulsy pro zaměření veřejných politik a jejich inovaci.

Tipy pro firemní dárcce, sponzory a nadační programy:

skutečnost, že patříte mezi lidi a organizace, které pravidelně nebo občas přispívají na aktivity veřejného zájmu, vás řadí mezi ty, kteří si kladou otázky o kvalitě života v místě, kde působíte. Myslíte si, že by některé z uvedených příkladů aktivit seniorů také stály za Vaši podporu?

Tipy pro všechny další občany:

ať si to připouštíme nebo ne, starší spoluobčané jsou jedněmi z nás a i my jsme již teď budoucími seniory. To není varování, je to přirozený fakt a zároveň výzva pro naše leckdy pohodlné a vyhýbavé myšlení. Pokusme se přemýšlet o tom, jak můžeme přispět k obohacení místního života o spolupráci se seniory, co vlastně tím děláme dobrého i pro sebe.

Přeji všem příjemné chvílky při četbě, zajímavé nápady a dobré činy.

*PhDr. Jaroslava Šťastná,
Katedra sociální práce Filozofické fakulty UK Praha*

Přehled podpořených projektů – případové studie

V následující kapitole předkládáme informace o jednotlivých podpořených projektech, které zpracovali jejich aktéři podle jednotného schématu. Jejich příspěvky byly podle potřeby redakčně kráceny tak, aby měly stejný rozsah a poskytovaly o projektech potřebné informace. Pro větší názornost a snadnější orientaci čtenáře jsme příspěvky řadili podle typu organizace a charakteru činnosti účastníků.

ÚČASTNÍCI PROGRAMU:

Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm

Masarykova veřejná knihovna Vsetín

Městská knihovna Sedlčany

Město Vítkov

Město Nové Hrady

Komunitní centrum Českého Švýcarska, Město Krásná Lípa

Chaloupky o.p.s., školská zařízení pro zájmové a další vzdělávání

Český svaz ochránců přírody Vlašim

Občanské sdružení Chalupění

Občanské sdružení Frýdlantských Romů

Hospic sv. Jana N. Neumanna

Domov Sue Ryder

Lékořice, Dobrovolnické centrum

Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm

MĚSTO V MÉ PAMĚTI

Senioři s literárně tvůrčím potenciálem
zaznamenávají vlastní prožitky a vzpomínky
na své město – netradiční průvodcovský
materiál

ÚVOD

Město Rožnov pod Radhoštěm se 17 000 obyvateli se nachází v krásné hornaté přírodě blízko hranic se Slovenskem. Prvořadým turistickým lákadlem města je Valašské muzeum v přírodě. V Rožnově je aktivní občanská společnost, funguje řada občanských sdružení, profesních a zájmových spolků.

Městskou knihovnu pravidelně navštěvuje přes 3000 čtenářů, knihovna kromě toho spravuje tři pobočky a zajišťuje knihovnické služby pro tři místní knihovny v nedalekých obcích. V povědomí rožnovské veřejnosti je knihovna zapsána jako instituce s širokým záběrem činnosti nejen v oblasti kulturní, ale i občanské. Spolupracuje s mnoha institucemi ve městě. Pod její střechou našlo útočiště i mnoho místních spolků a organizací a svou činností naplňuje představu o knihovně komunitní. Rožnovská knihovna byla v roce 2004 vybrána do školícího programu Knihovna jako komunitní centrum, pořádaným Svazem knihovníků a informačních pracovníků a ve spolupráci s Národní knihovnou ČR.

VÝCHODISKA

Knihovna má letité zkušenosti s prací se seniory, kteří také tvoří značnou část pravidelných návštěvníků knihovny, jsou velkými a náročnými čtenáři, zajímají se o dění ve městě a hlavně, rádi si popovídají. Hlavní cíl programu Senioři vítáni – ozřejmit a propagovat roli seniorů ve společnosti, odstraňovat negativní stereotypy a ukázat možnosti jejich aktivního zapojení – nás inspiroval k využití jejich potenciálu, a to nejen literárního, ale především jejich paměti. Tak vznikl nápad vytvořit skupinu pamětníků, a motivovat je k zaznamenávání vlastních vzpomínek a z těch pak vytvořit netradiční průvodcovský materiál po městě Rožnově: ukázat proměnu města, aby především mladá generace poznala, co s generacemi odchází. Takto vyprávěné dějiny pomohou k lepšímu pochopení vlastních kořenů těm mladším a seniorům nabízí možnost aktivního předávání zkušeností a zapojování se do aktivit knihovny i města.

Hlavním cílem projektu se stalo:

- Nabídnout seniorům s literárně tvůrčím potenciálem možnost uplatnění jejich záliby v psaní.
- Ukázat možnosti kreativního využití jejich schopností a zkušeností při vytváření lektorských pomůcek o městě Rožnově p. R., jeho historii i současnosti.
- Nabídnout možnost získání lektorských dovedností, které by senioři mohli dále využívat při besedách s veřejností, vycházkách městem a v neposlední řadě při práci s dětmi (například ve spolupráci se školami) a tak využít průvodcovský materiál, který sami vytvořili.
- Motivovat k literárnímu sebeuplatnění vydáním jedné práce z tvorby skupiny seniorů, kterou sami vyhodnotí.

Během prázdnin 2007 se tým knihovníků zamýšlel nad náplní aktivit, které by seniory motivovaly. Za velmi důležité jsme považovali vytvoření prostoru, ve kterém se senioři budou cítit dobře. Oslovili jsme dva aktivní seniory, pana Richarda Sobotku, který se pravidelně podílí na některých akcích knihovny a emeritní ředitelku knihovny, paní Jarmilu Mikuláškovou, s žádostí o spolupráci na přípravě projektu. Potom se už věci děly takřka samy. Na pracovních schůzkách jsme se rozhodli propojit téma seniorů s celoročním projektem pro děti a mládež. Vznikly tak dva projekty Město v mé paměti 2007/2008 a Město v mých očích 2008 (literární a výtvarná soutěž pro ZŠ), které se tématicky propojovaly. Do projektu jsme zahrnuli i spolupráci s dětským knihovnickým kroužkem Louskáček a průvodce městem, tak jak je vidí děti.

Oslovení seniorů:

K propagaci připravovaného projektu jsme využili regionální média (noviny, TV), vylepili jsme plakátky.

Oslovili jsme Spolek rožnovských žen, Klub pro seniory, Domov pro seniory. Dobrymi propagatory pak byli sami senioři koordinatory.

REALIZOVANÉ AKTIVITY

Na první setkání v říjnu 2007 přišlo cca 8 lidí a do dvou měsíců chodilo na schůzky pravidelně 20 až 30 seniorů.

Program akcí byl nejen zajímavý (např. setkávání s regionálními spisovateli, přednášky o kreativním psaní a lektorských dovednostech), ale hlavně postavený tak, aby neodradil ani náhodné návštěvníky, kteří by měli zájem jen o jednotlivou akci. Všichni ti, kteří přišli jen nahlédnout, už zůstali. Jejich zásluhou pak vznikl ojedinelý projekt, v němž se proplétají osobní příběhy s historií města.

Snažili jsme se propojit téma seniorů s tématem dětských literárních prací. Senioři se stali částí týmu, který vyhodnocoval literární práce dětí, a děti zase hodnotily příspěvky seniorů a dva z nich do svého almanachu zařadily. Malí členové knihovnického kroužku Louskáček začali pracovat na průvodci městem, jak ho vidí dnes. Díky seniorskému týmu vznikly v knihovně nové aktivity, na které budeme navazovat i v dalším roce.

Knihovna zajistila seniorům přátelský prostor k setkávání, zajímavý program, propagaci projektu, jeho jednotlivých akcí, rozesílání pozvánek, konečnou úpravu textů, realizaci tisku materiálů a vybrané publikace.

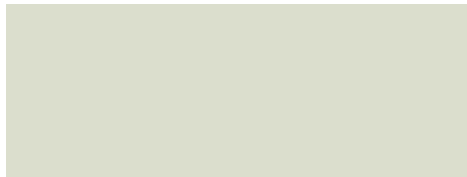
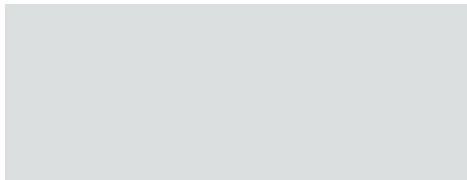
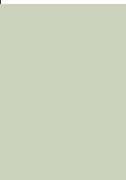
Díky finanční podpoře programu Senioři vítání jsme vybavili podkroví knihovny zvukovou technikou, poskytli odměnu pozvaným spisovatelům a lektorům, vydali tři tematické průvodce pamětí města a historický příběh jednoho z účastníků povstání Valachů (1620 – 1644).

Projekt koordinoval jeden pracovník městské knihovny a dva koordinátoři dobrovolníci.

PROBLÉMY A VÝZVY

V průběhu projektu jsme nenarazili na žádné výrazné problémy. Všechny aktivity byly postaveny na svobodné vůli účastníků. Ne musíme, ale chceme je klíčem k úspěchu projektu.

Výzvou pro nás bylo přesvědčit všechny účastníky setkávání, že jejich příběhy a vzpomínky na město jsou důležité a zaslouží si zaznamenání, že každý má možnost přispět svým dílem ke společné práci. A to se nám povedlo.

ZHODNOCENÍ – VÝSLEDKY A ODHADY DO BUDOUCNOSTI

Projekt po celé období probíhal podle navrženého harmonogramu.

Proběhla všechna setkání s regionálními spisovateli, kteří představili svoji tvorbu, ale hlavně se podělili o své zkušenosti s psaním a vydáváním svých prací. Mezinárodní setkání na hranicích ČR/SR Po pašeráckých stezkách bylo prvním setkáním nejen s dětskými účastníky literárních soutěží, ale zároveň první ukázkovou procházkou paměti míst. Průvodkyni nám dělala sběratelka pověstí a spisovatelka paní Helena Mičkalová. Přednášek o lektorských dovednostech se ujal PhDr. Daniel Drápala, který je rožnovskou veřejností velmi oblíbený. Pracovní část projektu, a sice posezení nad vlastními pracemi seniorů a práce se sestavováním průvodcovského materiálu paměti města se stala nejoblíbenější aktivitou projektu. Setkávání seniorů přivedla do knihovny lidi otevřeně poznávání i poučení a dala možnost vzniku nových aktivit.

Vznikly tři texty vyprávěných vzpomínek – Rožnovská struha, Hájnice a Rožnovské náměstí.

Ve spolupráci s knihovnickým kroužkem Louskáček pak i průvodce městem, jak ho vidí děti. (Na vydání dětského průvodce jsme získali prostředky z grantu MK ČR, Knihovna 21. století).

Do tisku skupina vybrala historický příběh jednoho z účastníků povstání Valachů (1620 – 1644). Senioři ve spolupráci s knihovnou připravili pravidelné vycházky městem, které budou sami lektorovat. Knihovna pomáhá s propagací činnosti seniorů.

Navíc v kreativním prostředí, které se podařilo vytvořit, vzniklo mnoho dalších nápadů. Některé už realizujeme: účastníci projektu psali nejen své vzpomínky na starý Rožnov, ale i své prožitky a příběhy, z nichž jsme sestavili almanach literárních prací Malé čtení o Rožnově. První beseda spojená s autorským čtením proběhla v domově pro seniory v červnu 2008 a další se připravují. Senioři se aktivně zapojili do projektu besed pro žáky ZŠ, ve kterých připomněli lázeňskou minulost města a do přípravy programů pro kluby, pravidelně se scházející v knihovně.

Dnes už je jasné, že setkávání seniorů nad literaturou budou pokračovat i v příštím roce už jen pro potěšení ze setkávání. Díky projektu se podařilo spojit lidi se stejným zájmem, kteří si mezi sebou vytvořili přátelské vztahy a sami už dál plánují, co je pro jejich setkávání důležité a potřebné. Městská knihovna v Rožnově pod Radhoštěm se stala místem setkávání všech, kteří jsou duchem mladí, aktivně se zajímají o literární činnost, historii města a chtějí se učit něco nového.

ZPĚTNÉ VAZBY

Pro ilustraci je nejlépe ocitovat seniory samotné:

Pište pro radost

Potřeba psát se táhne s lidstvem odedávna. Znalost psaní a čtení byla dlouho výsadou hrstky učených lidí, teprve po zavedení knihtisku se dostává mezi obyčejný lid. Lidé si kromě čtení začínají zaznamenávat svoje prožitky a zkušenosti a kromě oficiálních kronik, psaných většinou na politickou objednávku, vznikají malé dějiny obyčejných lidí.

V rámci projektu městské knihovny pro aktivní seniory Město v mé paměti se konala beseda s Dr. Danielem Drápala o poznávání naší minulosti na téma místo „malých dějin“. Na různých příkladech vysvětlil, jakou roli sehrávají zápisky obyčejných lidí k dokreslení a lepšímu pochopení historie. Dan Drápala všem lidem doporučuje, ať píšou třeba do sešitů, které spatří světlo světa možná až po jejich odchodu z tohoto světa. Asi těžko někdo z nás dosáhne profesionální úrovně, přesto každá zachovaná informace má pro budoucnost význam. Obětovat pro tuto věc třeba volnou chvíli, kterou ušetříme, když nebudeme sledovat některý ze stupidních seriálů, nebo sportovní utkání bohatě honorovaných moderních gladiátorů, je investice pro budoucnost. Nic na tom nezmění fakt, že vaše zápisky budou číst třeba jen vaši potomci. Třeba je to potěší, rozesměje, nebo alespoň zůstane hezká vzpomínka. Proto pište! Třeba jen sobě pro radost!

*Jan Surý,
účastník projektu Město v mé paměti*

Co je v člověku dobrého

Už celý rok zcela neformálně pracuje při Městské knihovně v Rožnově pod Radhoštěm skupina rožnovských seniorů na projektu Senioři vítání, podpořeném OSF Praha a Nadací České spořitelny. Pro prvý rok své činnosti si jako téma zvolili Město v mé paměti, tedy jakési ohlédnutí do časů, které už současné generace nepamatují. Senioři se na této činnosti velmi výrazně podílejí vlastní literární tvorbou, ze které vzešly netradičně pojaté průvodcovské publikace po dřívějším Rožnově a také almanach jejich literárních prací. Nejen tato prezentace vlastní tvorby je velmi významná, ale také besedy se známými spisovateli, historiky, etnografy. Cenným poznatkem společné práce za dobu existence projektu je skutečnost, že tato činnost povzbuzuje v člověku to, co je v něm dobrého. Nepochybně významné je propojení práce seniorů s činností knihovnického kroužku Louskáček, obdobně tématicky zaměřeného.

Je třeba vyzdvihnout, že realizace projektu se mohla uskutečnit díky Městské knihovně v Rožnově

pod Radhoštěm, která projekt zaštitila, díky řediteli Bc. Pavlu Zajícovi, pracovnícím knihovny a především koordinátorce a vedoucí projektu paní Marcele Sližkové.

Richard Sobotka, koordinátor projektu Město v mé paměti

Přínos pro mne?

Rok jsem pracovala s mladou knihovnicí s dětmi v knihovnickém kroužku Louskáček. Její nadšení a kreativita se skvěle propojovala s mými zkušenostmi matky a babičky. Dětem jsem přinášela střípky své paměti; odměnou mi byl jejich zájem.

Z paměti našeho města byl vybrán námět lázeňství pro netradiční besedy pro 9. třídy základních škol. V knihovně ve scénicky zpracovaném café Rozinka na mladé dívky a pány dýchla atmosféra 30. let 20. století a formou setkání s „lázeňskými hostiteli a hosty“ získali povědomost o slavné historii svého města. A já jsem využila této možnosti přidat zkušenosti ze svého dřívějšího působení v ochotnickém divadle.

Při organizování programů pro S-klub, slabozraké a nevidomé, kteří se schází v knihovně, jsem přivítala možnost rozšířit nabídku o setkání s tvůrčími seniory. Přineslo to i do mé práce nové myšlenky a podněty.

*Jarmila Mikulášková,
knihovnice na penzi, koordinátorka projektu Město v mé paměti*

ZÁVĚREM

A co bychom doporučili?

Počítat s tím, že senioři jsou aktivnější než my!

Masarykova veřejná knihovna Vsetín

SENIORŮ V KOMUNITNÍ KNIHOVNĚ

Akademický rok pro seniory. Seniori participují na tvorbě metodiky začlenění seniorů do činností komunitní knihovny.

ÚVOD

Město Vsetín je bývalým okresním městem s necelými 30 000 obyvateli blízko hranic se Slovenskem, patří k nejvýznamnějším střediskům východní Moravy. Ve Vsetíně funguje bohatý občanský život a hustá síť neziskových organizací. V oblasti sociální péče, kultury, sportu a práce s mládeží jich tady působí více než sto padesát. Mnoho významných projektů bylo realizováno jak v rámci předvstupních nástrojů Evropské unie, tak také v programovacím období let 2004 – 2006.

Masarykova veřejná knihovna města Vsetín zároveň plní funkci pověřené knihovny pro 80 knihoven Vsetínska. Poskytuje knihovnické, informační služby, zaměřuje se na celoživotní vzdělávání a vytváří prostor pro komunitní aktivity občanů Vsetínska. Má již dlouhodobě své nezastupitelné místo v občanské společnosti.

VÝCHODISKA

Masarykova veřejná knihovna Vsetín v souladu se svým komunitním posláním reaguje na potřeby skupin ohrožených sociálním vyloučením, do nichž řadíme i seniory, kteří jsou velmi silnou uživatelskou skupinou knihovny (cca 30% klientů). Knihovna je pro seniory platformou a místem pro setkávání, zprostředkovatelem informací, kontaktů a zkušeností, Má skvělý potenciál k tomu, aby seniory aktivizovala a dala jim prostor k uplatnění.

Program Senioři vítání nás velmi zaujal – již jeho název Senioři vítání potvrdil, že je to naše vize. Prozatím byli senioři pro nás cílovou skupinou, které jsme poskytovali služby, ale již delší dobu zrála v týmu knihovny myšlenka vytvořit systém profesionální spolupráce s nimi, díky němuž budou mít aktivní senioři možnost využít své schopnosti a dovednosti.

Abychom toho cíle dosáhli, rozhodli jsme se, že:

- vytipujeme aktivní seniory, s nimiž budeme intenzivně spolupracovat
- zpracujeme metodiku pro oslovení seniorů
- vytvoříme partnerství se seniorskými organizacemi
- prostřednictvím aktivních seniorů budeme působit i na ty „ostatní“ s cílem aktivizovat je a co nejvíce zapojit do života komunity

V rámci projektu byl vytvořen Funkční tým, jehož hlavním úkolem je mapování potřeb seniorů, návrhy konkrétních aktivit pro seniory a jejich realizace. Funkční tým sestává z realizačního týmu pracovníků knihovny a konzultačního lektorského týmu (tzv. rada), který je složen z pěti aktivních seniorů. Funkční tým dotváří dobrovolní lektori senioři, kteří přednášejí a zajišťují jednotlivé vzdělávací a komunitní akce. Senioři – členové rady byli vytipováni na základě osobních zkušeností knihovníků a doporučení známých. Pracovníci knihovny jim nabídli spolupráci, kterou všichni přijali. Postupně se zapojovali další senioři a seniorky. Přes prvotní reakce typu: „Ale vždyť já už nemám co nabídnout...“ nebo „ Já už mám teď co dělat sám se sebou, na tyto věci už nemám energii...“ apod., teď všichni zúčastnění hodnotí spolupráci s knihovnou pozitivně a berou ji jako osobní obohacení. Dle jejich slov je projekt podpořil v nových aktivitách. Byli nuceni začít se zajímat o nové věci, komunikovat, zařizovat určité záležitosti a také se znovu učit a vzdělávat. Za to dle svých slov zakoušejí pocit uznání a užitečnosti.

Tým projektu realizoval pravidelné schůzky přibližně jednou za měsíc. Docházelo i k neformálním setkáváním seniorů se zaměstnanci knihovny, která měla motivační charakter. Smyslem porad

a setkávání týmu bylo promyšlení a vytváření celkové koncepce činnosti týmu, zpracování obsahové náplně jednotlivých aktivit, účast dobrovolných lektorů seniorů (školitelů), způsoby propagace akcí a oslovování účastníků.

Velmi příjemné a inspirativní bylo setkání dvou realizačních týmů projektů programu Senioři vítáni. Zástupci projektů Masarykovy veřejné knihovny Vsetín a Městské knihovny Rožnov pod Radhoštěm se v příjemném prostředí rožnovské knihovny sešli, aby si vzájemně představili svou činnost a vyměnili zkušenosti.

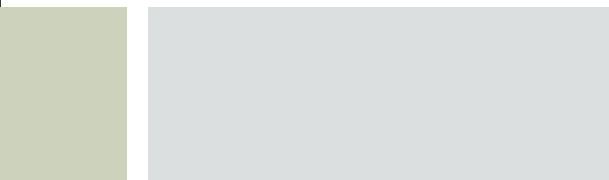
REALIZOVANÉ AKTIVITY

Projekt napomohl k nastartování mnoha aktivit, které hranice knihovny přesahují. Přesah se dá hodnotit v rovině iniciativ: senioři seniorům – Akademický rok (PC kurzy, zdravý životní styl a následné výlety na kole, procházky s holí, Čaje o páté); senioři pro občanskou společnost – komunitní plánování sociálních služeb atd.; senioři dětem – aktivity plánované pro prázdninovou knihovnu (mezigenerační tvoření, soutěže, společenské hry – vzájemně se učí), hlídání malých dětí v mateřském centru; senioři zdravotně handicapovaným – aktivity ve zvukové knihovně a další.

Významnou aktivitou se stal zejména **Akademický rok pro seniory**, který sestává z různých vzdělávacích modulů (Počítačový kurz, Psychologie a trénink paměti, Regionální tematika, Zdravý životní styl). Prozatím úspěšně proběhly dva cykly – podzim 2007 a jaro 2008. Na přípravě a realizaci Akademického roku spolupracoval celý projektový tým (5 lektorů seniorů a částečně 4 pracovníci knihovny), lektorsky se pak na akademickém roku podíleli i další senioři (5 – 10). Jarního i podzimního cyklu Akademického roku se zúčastnilo přibližně 150 seniorů.

Význam Akademického roku spočívá v tom, že aktivizuje jednak seniory – členy týmu, kteří organizačně zajišťují jeho průběh, ale také účastníky kurzů – seniory, kteří jsou v průběhu přednášek motivováni k aktivnímu způsobu života, spolupráci a participaci na věcech veřejných.

Kromě Akademického roku se seniorský tým také velmi aktivně podílel na přípravě a tvorbě dalších aktivit knihovny, jednalo se například o večerní besedy pro veřejnost; tvůrčí aktivity, které mají rodinný charakter (tradiční řemesla, ruční výroba) – Valašské Vánoce, Velikonoce; společná čtení v knihovně i mimo ni – nemocnice, penziony pro seniory atd.; klubová setkání ve zvukové knihovně na sídlišti Trávníky. Senioři byli zapojováni do komunitních akcí knihovny typu: Jede se na rodinný výlet, Živý Betlém atd. Veliký ohlas zaznamenala beseda Valašskem literárním, zpracovaná a vedená seniorkami paní Alenou Zubkovou, členkou lektorského týmu a paní Jiřinou

Kašparovou. Tato akce byla původně naplánována jako aktivita Akademického roku pro seniory. Pro velký úspěch byla dále zařazena jako beseda pro veřejnost, kterou velmi ocenili studenti místního Gymnázia a byla také prezentována ve Zvukové knihovně na sídlišti Trávníky zrakově handicapovaným spoluobčanům.

Další významnou činností, která přispívá k naplňování cílů knihovny, je také fungování Senior klubu v sídlištní pobočce knihovny v Luhu, jež zaštiťuje Ing. Josef Pelc, také člen projektového týmu.

V rámci projektu byla zpracována metodika Senioři v komunitní knihovně, kterou mohou ve své práci využít jak knihovny v ČR, tak také další neziskové organizace, spolupracující s aktivními seniery. Projekt má i mnoho vedlejších efektů, výstupů a aktivit. Jedním z nich je například celorepublikové setkání knihovníků seniorů ČR, které vzniklo z iniciativy paní A. Zubkové, členky projektového týmu, a proběhlo v měsíci červnu na půdě Masarykovy veřejné knihovny Vsetín.

Přínosem projektové činnosti je vytváření partnerství. Masarykova veřejná knihovna spolupracuje na svých aktivitách pro seniory například s Charitou Vsetín, občanským sdružením Letokruhy, Sjednocenou organizací slabozrakých a nevidomých Vsetín, Centrem pro seniory, dobrovolnickým centrem ADOREA.

Seniorská tematika a možné pohledy na pozitiva aktivního stáří byla v souvislosti se „seniorskými“ aktivitami knihovny mediálně prezentována v regionálním tisku i televizi. Mediálním výstupem podchycujícím projektové aktivity knihovny a důležitost řešení seniorské otázky je také prezentační DVD zpracované ve spolupráci s TV Beskyd.

PROBLÉMY A VÝZVY

V průběhu realizace projektu knihovna usilovala o změny ve vnímání seniorské tematiky veřejností. Díky spolupráci se seniory představila knihovna seniorskou populaci ne jako pasivního příjemce zdravotních a sociálních služeb, ale jako aktivní lidi, kteří mají potenciál, zkušenosti, znalosti, volný čas, což může být využito k prospěchu celé společnosti.

Velkou výzvou je pro nás do budoucna propagace a obecně zvyšování prestiže „seniorství“ v povědomí místní komunity a zapojení dalších zatím neaktivních seniorů a senierek.

Přestože projekt hodnotíme jako úspěšný, uvědomujeme si, že jsme prozatím pracovali se skupinou, která měla předpoklady být aktivní. Velký význam pro nás má pokračování v této činnosti a snaha o motivaci a aktivizaci nových seniorů, kteří se nechávají oslovit nesnadno, nicméně věří-

me, že se nám to podaří. Důkazem jsou právě výsledky z tohoto projektu, kdy přes počáteční úskalí a nejistotu jsme postupně zaznamenali změnu v myšlení seniorských členů týmu. Knihovna se jim postupně stala vlastní a stala se pro ně odrazovým můstkem v další činnosti.

ZHODNOCENÍ – VÝSLEDKY A ODHADY DO BUDOUCNOSTI

Základní cíle projektu byly naplněny. Očekávali jsme, že se nám podaří aktivizovat určitou skupinu seniorů, která napomůže v další systémové spolupráci a vzdělávání seniorských skupin, což se povedlo. Díky financím z programu Senioři vítáni se podařilo uvést v život mnoho seniorských aktivit a celkově práci se seniory systemizovat. Velkým přínosem bylo materiálně – administrativní zajištění aktivit, možnost vzdělávání týmu, drobná motivační finanční odměna pro realizátory.

Projekt byl významný i v tom smyslu, že se mohou naše zkušenosti a postupy účinně aplikovat i v přílehlém regionu v malých obcích prostřednictvím regionálních funkcí knihovny. Podařilo se nám vydat metodiku práce se seniory, která je k dispozici knihovnám v celé republice a postupně s ní seznamujeme menší obce regionu.

Velmi oceňujeme, že vsetínská knihovna díky projektu získala důstojné místo mezi organizacemi v regionu, které se aktivně zabývají problematikou seniorů. Veřejnost si dnes, více než kdy dříve, vsetínskou knihovnu zařazuje jako místo vlídné a otevřené seniorům. V povědomí místní správy i dalších knihoven ČR je vsetínská knihovna zapsána jako jedna z prvních, které se systémově problematice seniorů věnují. Důkazem toho bude i konference pro knihovny ČR na téma senioři, kterou Masarykova veřejná knihovna plánuje uskutečnit na jaře 2009.

Díky projektu jsme si v praxi ověřili, že práce se seniory je velmi zajímavá, ale má svá specifika, s nimiž je nutné počítat. Při komunikaci s nimi jsme se naučili používat více než kdy jindy empatii a citlivý přístup. Zjistili jsme, že vyžadují trpělivost a motivaci. Motivací pro ně je veřejná pochvala, uznání jejich práce, poděkování atp. Pro jednání se seniory jsme si vždy vyčlenili časovou rezervu, ve které je prostor pro naslouchání. Při schůzkách si navzájem vyměňujeme mnoho cenných zkušeností, informací a kontaktů, které následně používáme při svých společných aktivitách nebo při individuálních aktivitách samotných seniorů. Často je navázána spolupráce a dojde k propojení aktivit, které byly realizovány odděleně.

V mnoha směrech dochází i k přesahu a vzniku nových impulsů a neformálních vazeb, jejichž dopad lze dnes stěží hodnotit – právě ty „nehmotné“ dopady: vztahy, vazby, kontakty a myšlenky, jsou velmi důležité. Dá se říci, že projekt byl v mnohém spíše posláním.

Masarykova veřejná knihovna Vsetín bude v souladu se svým komunitním posláním pokračovat v realizaci aktivit prospěšných pro společnost i seniory. Projektový tým se bude i nadále scházet a aktivně zajišťovat dílčí činnosti a aktivity (Akademický rok pro seniory, publicita, iniciace setkání, besed atd.). Zavazuje nás k tomu i zájem „našich seniorů“, kteří se s blížícím koncem projektu často ptají, zda budou aktivity pokračovat i nadále a vyjadřují zájem o další spolupráci.

ZPĚTNÉ VAZBY

Členové lektorského konzultantského týmu:

„...Sympatický a zajímavý projekt Seniori vítání poskytl Masarykově veřejné knihovně Vsetín široké možnosti bohatšího využití volného času seniorů Vsetínska. Dá se hovořit o tom, že došlo ke změně image seniorství v mikroregionu a to je nesmírně cenné. Věřme, že projekt bude mít i další neformální pokračování...“

Mgr. Milan Drlík

„...Pouze aktivní stárnutí dopomůže až k pozdnímu stáří, které začíná po 85 roce věku. Proto se snažte, jak vybízí projekt, aktivně žít a pokud možno se zúčastňovat všech aktivit, podporujte je a vedte k tomu i další generaci...“

Ing. Josef Pelc

„...Každý je z velké části odpovědný za své stáří. Seniorský věk není nic jiného, než další etapa života, kde slovo musím nahradím slovem chci. Jako členka výboru Odborového svazu učitelů a dalších školských pracovníků – seniorů, jsem byla přizvána do funkčního týmu v rámci projektu Seniori vítání. Propojení programu v obou sdruženích bylo velkým přínosem a obohacením činnosti...“

Eliška Tkáčová

„Spolupráce na projektu s Masarykovou veřejnou knihovnou pro mě byla velmi inspirativní a podnětná. Celý život jsem aktivním sportovcem, vždy jsem podporoval šíření sportovního ducha a zdravého pohybu zejména v přírodě. V dřívějších letech jsem zaměřoval svou pozornost v oblasti sportu převážně na děti a mládež. Poté, co mě představitelky vsetínské knihovny oslovily, začal jsem na celou věc pohlížet z nového pohledu, a to i vzhledem ke svému věku. Snažím se tyto myšlenky mezi seniory šířit jak teoreticky pomocí přednášek, tak prakticky – pravidelnými vyjíždkami na kole do blízkého okolí...“

Ing. Dušan Anděl

Místostarosta města Vsetín:

Město Vsetín považuje kvalitní život svých občanů ve stáří za jednu z priorit. Uvědomujeme si skutečnost, že problémem stárnutí nemusí být pouze existenční a zdravotní potíže, ale také odloučení, ztráta vazeb a absence aktivního způsobu života. Ztotožňujeme se naprosto s postřehy socioložky J. Šiklové, která říká: „Dříve se staří lidé báli hladu, dnes se bojí sociální izolace...“.

Město Vsetín proto velmi vítá aktivity knihovny, které se zaměřují právě na oblast aktivního stárnutí, vytváření vztahů, vazeb a partnerství.

JUDr. Lubomír Gajdušek

ZÁVĚREM

Společnými aktivitami seniorů v knihovně se buduje vzájemný respekt, posilují se mezigenerační vztahy, a vzájemná důvěra, lidé se radují ze společných setkání a získávají tak motivaci zapojovat se nejen do společných akcí v knihovně, ale i do partnerství v rámci občanských aktivit v životě města Vsetína.

Velmi bychom uvítali pokračování tohoto projektu i v dalších letech.

„JSEM SENIOR NA SEDLČANSKU A MÁM ZKUŠENOSTI. ZN. CHCETE JE VYUŽÍT?“

Databáze aktivních seniorů – využití potenciálu
aktivních seniorů pro veřejně prospěšné aktivity.

ÚVOD

Město Sedlčany je malé městečko ve Středočeském kraji se 7 744 obyvateli. Leží v centru turisticky velice atraktivní oblasti Slapského jezera. Poměrně hodně obyvatel dojíždí za prací do Prahy, Příbrami či Benešova: v tom spatřujeme určitou nevýhodu, naopak výhodu Sedlčan vidíme v jejich velikosti – nejsou ani malé ani příliš velké a lidé k sobě mají relativně hodně blízko.

Městská knihovna Sedlčany má 125letou tradici a vždy se snažila být nositelkou kultury a vzdělanosti ve městě. V současné době ji navštěvuje 2 361 čtenářů (což je 30,5% z celkového počtu obyvatel města) Kromě klasických služeb zprostředkováváme i moderní informační služby – Internet, CD-ROM apod. Knihovna disponuje uceleným prostorem (architektky ji navrhly jako knihovnu rodinného typu), který vybízí k dalším činnostem a komunitním aktivitám (např. výstavy,

besedy, přednášky, kurzy aj.). Díky tomu vzniklo i několik dnes již tradičních akcí a aktivit. Městská knihovna Sedlčany je i nositelkou několika dlouhodobých komunitních projektů a v roce 2007 se podařilo otevřít komunitní centrum Lukáš.

V Sedlčanech a jeho okolí je řada organizací, se kterými knihovna spolupracuje: jsou to hlavně školy (od mateřských po střední) a dále různá sociální zařízení, občanská sdružení, svazy a kluby.

VÝCHODISKA

Program Senioři vítání nám tak říkájíc „spadl z nebe“. Věděli jsme, že na to, abychom mohli nadále poskytovat více než běžné knihovnické služby (MK Sedlčany se jako první v republice veřejně svojí grafickou značkou přihlásila ke komunitním činnostem), pouze naše síly nestačí. Zaměstnanců nepřibývá a stanovisko zřizovatele je jasné – ano, ale finanční i lidské zdroje si musíte opatřit jinde.

Pro první část našeho projektu (získání dalších dobrovolníků do knihovny a do komunitního Centra Lukáš) jsme měli vzorů několik. V roce 2003, kdy vznikl komunitní projekt Lukášek, se v knihovně „objevil“ grafik v důchodu pan František Mika. Díky němu, a jak on sám říká hlavně pro něj, vlastně tento výtvarně zaměřený projekt vznikl. Kromě jiného nás naučil, jak se máme starat o dobrovolníky v knihovně a začal s námi spolupracovat na programu Senioři vítání. Rozšířil nabídku služeb knihovny o výuku kreslení a stal se kurátorem mnoha našich výstav. Vzhledem k tomu, že od samého začátku jsou našimi partnery v projektu Lukášek i obyvatelé domova pro seniory, bylo jaksi samozřejmé, že právě oni se stanou modely v hodinách kreslení. Další obyvatelé tohoto domova pro seniory pak v zimních měsících přicházejí do knihovny jako Pohádkové babičky a dědečkové každý pátek odpoledne číst dětem. Tato aktivita je součástí našeho druhého velkého komunitního projektu, který je určen hlavně k podpoře čtenářství. Vzorem pro první část projektu „Jsem senior na Sedlčansku a mám zkušenosti. Zn. Chcete je využít?“ nám byla i paní Milada Bosáková, která ve volných chvílích přichází do knihovny a pomáhá nám balit, opravovat a značit knihy a časopisy.

Jak vidíte „našlápnu“ do tohoto programu jsme měli pořádně. Hlavní motivace pak přišla společně s darem 100 000,- Kč od soukromého dárce na částečné vybavení komunitního centra. V tu chvíli nám byly jasné dvě věci: peníze na vybavení nestačí a pouze s našimi aktivitami v centru nevystačíme. A právě tehdy jsme získali informaci o vyhlášení projektu Senioři vítání a vznikla tak druhá část našeho projektu – Databáze aktivních seniorů.

Hlavním cílem projektu bylo využití potenciálu aktivních seniorů v Sedlčanech pro veřejně prospěšné aktivity v naší knihovně, ale i v dalších organizacích Sedlčanska. Také jsme se snažili změnit pohled veřejnosti na místo seniorů ve společnosti a v neposlední míře také to, jak senioři vnímají sebe samé, dát jim příležitost uvědomit si své znalosti, schopnosti, zkušenosti a možnost využít je místní komunitě, postupně se tak začne měnit mínění veřejnosti v Sedlčanech a v celém regionu na roli seniorů ve společnosti.

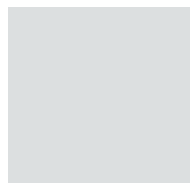
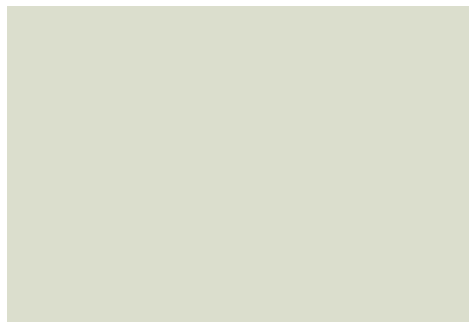
Realizační tým se tvořil „za pochodu“. Hlavní organizační zajištění spočívalo na pracovnících knihovny, postupně se k organizačnímu týmu připojila i dobrovolnice z řad seniorů. Radu starších pak v týmu zastupoval pan Mika. Projekt by nebylo možné realizovat bez dobrých partnerů: byli to všichni naši partneři z projektu Lukášek, sedlčanský domov pro seniory a náš zřizovatel. Svým seminářem nám pomohla vytvořit projektový tým Mgr. Zuzana Ježková z Národní knihovny ČR, která nám poskytovala konzultace i během celého roku. Důležitý pro naši práci byl také seminář Hestie, o.s. o dobrovolnictví pořádaný v rámci programu.

Ziskávání aktivních seniorů bylo vedeno několika směry. Obrátili jsme se na organizace, které se v Sedlčanech zaměřují na seniory, pokusili jsme se prostřednictvím partnerů, hlavně škol, získat informace od dětí. Vydali jsme tři druhy informačních letáčků, uspořádali tiskovou konferenci a ke každé aktivitě jsme vydali tiskovou zprávu. Nejvíce seniorů se nám však podařilo získat osobním kontaktem. V komunitním Centru Lukáš jsme od října 2007 začali pořádat kurzy Trénování paměti pro seniory. Při nich se nám podařilo získat 8 dobrovolníků. Celkem jsme v rámci projektu získali 29 nových dobrovolníků pro naši knihovnu a komunitní centrum a v Databázi aktivních seniorů máme zatím 3 seniory.

REALIZOVANÉ AKTIVITY

Podstatnou podmínkou realizace projektových aktivit bylo vybudování komunitního centra, které financoval náš zřizovatel. Částečně vybavení bylo pořízeno z rozpočtu knihovny a ze zmíněného finančního daru, z projektu Senioři vítáni byly financovány některé další věci (např. digitální fotoaparát a notebook). Personální zabezpečení poskytla knihovna a všechny aktivity vykonávali senioři a seniorky bez nároku na honorář.

Nutná byla i organizační příprava projektu – školení personálu knihovny, spolupráce s tiskem, propagace projektu apod.

V rámci projektu se nám podařilo od října 2007 do června 2008 uskutečnit 61 akcí a aktivit s celkovou účastí 1 042 osob, některé z nich uvádíme podrobněji:

Akce a aktivity

Slavnostní otevření komunitního Centra Lukáš. Otevření centra se zúčastnili obyvatelé domova pro seniory se svým programem (předvádění ručních prací, hra na harmoniku). Říjen 2007

Výstava fotografií Zdeňka Šimka. Výstava amatérského fotografa (seniora), který pomáhá i při klubové činnosti v komunitním centru. Říjen – listopad 2007

Rok v kraje. Výstava krajkového klubu, který vznikl v našem komunitním centru a vedou jej lektorky (seniorky). Prosinec 2007 – leden 2008

Květy zblízka. Výstava fotografií seniora RNDr. Miloše Ondřeje, DrSc. Specialitou této výstavy je spojení fotografií s biologicky zaměřeným textem. Tento vědec v oblasti genetiky rostlin se narodil v Sedlci nedaleko Sedlčan, vystudoval sedlčanské gymnázium, v důchodu se do Sedlce vrátil a díky našemu projektu jej po létech „objevilo“ i sedlčanské gymnázium. O výtvarné zpracování výstavy se postaral další senior grafik František Mika. O výstavu projevil zájem Muzeum umění Benešov. Červen 2008

Přednáška RNDr. Miloše Ondřeje, DrSc. Přednáška pro studenty sedlčanského gymnázia. Červen 2008

Vyhlášení kampaně v rámci projektu „Jsem senior na Sedlčansku a mám zkušenosti. Zn. Chcete je využít?“ – Měsíc pro rodinu aneb Rodinné prázdniny nemusí být otrava ani nuda. V rámci této kampaně se konala tři různě laděná odpoledne, na kterých se podíleli dobrovolníci z řad seniorů:

Tvoříme...výtvarně laděné odpoledne pro celé rodiny a všechny věkové kategorie. Dobrovolníci z řad seniorů učili skládkanky z papíru, paličkování, drhání a kreslení podle modelu.

Hrajeme si rádi...herně laděné odpoledne pro celé rodiny a všechny věkové kategorie. Seniori připravili řadu paměťových a společenských her. Jedna ze senierek po tomto odpoledni navrhla, že v zimních měsících bude jedno odpoledne v týdnu trávit s dětmi při hrách.

Předávání...předávaly se zkušenosti, dovednosti, ceny, ale třeba i vzpomínky či pohádky. Toto odpoledne bylo ve znamení našeho domova pro seniory. Vyprávělo se a četlo, vyšívalo, pletlo, háčkovalo, tkalo, zašívaly se ponožky a přišívaly knoflíky...Naši seniori a seniorky přinesli i hodně dárečků, které vznikly v jejich dílnách a domů si je odnesly děti, které soutěžily v naší Čtenářské lize. Celé odpoledne pak mohli všichni poslouchat vyprávění kouzelné přádelny, seniorky ze Sedlce-Prčice.

Červen 2008

Klub vzájemného porozumění (vedení kroužků pro děti i dospělé v komunitním centru):

Dámský krajský klub. Krajský klub vedou dvě bývalé paní učitelky a díky němu se uskutečnila v knihovně velmi hezká výstava. Některé členky klubu se zapojily do národní výzvy a vytvořily krajky pro krajkářský kongres v Holandsku. V klubu se setkávají studentky spolu se seniorkami i ženy na mateřské dovolené, nechybí ani ženy v produktivním věku. Říjen 2007 – duben 2008, počet setkání: 22
Klub fotografů. V Sedlčanech existoval před rokem 1989 činný a úspěšný fotoklub, který však po roce 1989 svoji činnost neobnovil a našim snem bylo jeho tradici obnovit. Společně se třemi fotografy (seniory) jsme začali s klubem nazvaným Setkávání nad fotkami, k němuž se později připojil jeden z mladých fotografů s nabídkou kurzu digitální fotografie. Vznikla tak parta lidí, která již společně jezdí na fotografické výlety, má plány do budoucna (společné výstavy, účast na fotografických mapových okruzích, další vzdělávání) a chce si vzájemně předávat zkušenosti. Klub fotografů tedy již oficiálně od 7. 6. 2008 existuje pod komunitním centrem, kde získal záze-
mí. Snad tedy tato naše „líheň“ bude fungovat! Říjen 2007 – květen 2008

Klub Mnémé. V říjnu 2007 začal první kurz Trénování paměti seniorů v našem komunitním centru. Po ukončení tohoto kurzu (9 lekcí) bylo účastníkům líto, že se již nebudou setkávat. Rozhodli se tedy, že založí prestižní pokračovací klub, který nazvali Klub Mnémé. Tento klub vedou dvě seniorky a stejně tak dobře by se mohl nazývat Klubem aktivních seniorů, protože právě v něm se skrývá mnoho našich dobrovolníků. Členové tohoto klubu pomáhali v kampani Měsíc pro rodinu a ochotně se zapojují i v dalších aktivitách. V neposlední řadě je třeba říci, že setkání klubu bývají i velmi příjemná, protože se dámy předhánějí v umění kuchařském. Vždy se na stole (i v zápisničcích) objeví nějaký nový recept. Pro naši knihovnu je i toto velká deviza, protože již není problémem na některé větší či důležité akce uspořádat občerstvení. Na tomto klubu je také báječné to, že do něj stále přicházejí noví členové, a tím i nové nápady. Leden 2008 – květen 2008, počet setkání: 11

Další dobrovolníci v knihovně:

Jako velmi pozitivní lze hodnotit i zapojení seniorů při běžných činnostech knihovny – jedna seniorka pomáhá s opravováním knížek, další nejenom opravuje knihy, ale i pomáhá při různých organizačních činnostech (zapojila se i při organizování tohoto projektu). Podařilo se nám získat bývalou učitelku češtiny, která pro nás dělá korektury textů.

Databáze aktivních seniorů:

V Databázi aktivních seniorů se snažíme shromáždit aktivní občany dřívějšího data narození, kteří jsou schopni i ochotni své vědomosti a dovednosti poskytovat ve prospěch dalších lidí. V této databázi máme zatím 3 seniory a jednoho nového zájemce.

Organizační příprava projektu:

- Cesta ke komunitní knihovně. Seminář pro pracovnice knihovny s Mgr. Zuzanou Ježkovou (NK ČR). Říjen 2007
- Dobrovolnictví a Databáze aktivních seniorů. Seminář pro pracovnice knihovny pořádaný v NK ČR (Mgr. Zuzana Ježková a programátor databáze). Leden 2008
- Tisková konference. V knihovně se uskutečnila tisková konference. Následně Český rozhlas vysílal z této konference rozhovor. Český rozhlas u nás točil v průběhu projektu ještě jednou, a to na vernisáži výstavy Miloše Ondřeje Květy zblízka. Leden 2008
- Prezentace projektu na Katedře sociální práce (FF UK Praha). Duben 2008
- Prezentace projektu na Knihovnické dílně (Městská knihovna v Praze). Duben 2008
- Schůzka aktivních seniorů před vyhlášením kampaně Měsíc pro rodinu aneb Rodinné prázdniny nemusí být otrava ani nuda. Květen 2008

PROBLÉMY A VÝZVY

Největším problémem u každého projektu je, že vlastně na jeho počátku nepočítáme s žádnou překážkou. Projekt se tvoří na jakýsi „ideální stav“. Troufáme si říci, že s hmotnými i finančními problémy si celkem umíme poradit. Dokážeme poměrně veliké projekty realizovat i bez peněz. Ale v tomto případě jsme se museli potýkat s těžkou osobní situací v rodině nositelky projektu. Na nějakou dobu osobní příběh překryl ten pracovní. Kdyby toho nebylo, možná se nám podařilo více. To byla asi největší překážka. Ale také na nás negativně působil značný časový stres. Měli jsme pocit, že sotva projekt začal už zase končí. Jsme přesvědčeni, že takto koncipované projekty by bylo lépe vyhlášovat jako dvouleté.

ZHODNOCENÍ – VÝSLEDKY A ODHADY DO BUDOUCNOSTI

Hlavní cíle projektu se podařilo naplnit. Ukázalo se, že v seniorské populaci je skutečně ukryt veliký potenciál. Počáteční nedůvěra v sebe sama („vždyť já už nic neumím“, „a vy mladí jste šikovnější“) se téměř vždy obrátila ve velikou radost. Zářící oči a „zvednuté hlavy“ vypovídaly o znovu nabytém sebevědomí. Nejmarkantnější však asi byla změna pohledu na obyvatele domova pro seniory. Tento domov má hodně klientů (okolo 300) a někteří obyvatelé města na ně hledí jako na lidi, kteří pouze využívají různé služby, čerpají finanční zdroje a potřebují pomoc. To, že oni sami mohou pomáhat jiným, mnohé překvapilo.

I dílčí cíle projektu se nám v zásadě podařilo naplnit. Podařilo se nám realizovat všechny pláno-

vané aktivity tak, jak jsme o nich v projektu uvažovali. Pouze spolupráci se školami se nepodařilo uskutečnit do té míry, jakou jsme si představovali. Tato aktivita by potřebovala delší časový prostor a osobní jednání ve školách. Na to, bohužel, už naše síly nestačily.

Získali jsme seniory pro Klub vzájemného porozumění i pro přednáškovou a organizační činnost. Také na manuální práci v knihovně jsme získali nové dobrovolníky. Skutečně vznikl jako doprovodný jev i jakýsi Klub aktivních seniorů (Klub Mnémé). Dokonce se podařilo získat i korektorku a ochotné „kuchařinky“, s čímž projekt nepočítal.

Založili jsme databázi aktivních seniorů, která však potřebuje delší čas, než jsme předpokládali. Zatím v ní máme tři seniory a zaznamenali jsme jeden další požadavek. Může se to zdát málo, ale zde se opravdu potýkáme s nedůvěrou a nechutí seniorů zavázat se k něčemu „písemně“. Je to běh na dlouhou trať a možná se v rámci našeho města tato databáze ukáže jako nereálná. To se však v tuto chvíli opravdu nedá odhadnout.

Naše předpoklady a očekávání se také v zásadě naplnily. Dokázali jsme si, že i bez dalších pracovních sil můžeme zvládnout provoz komunitního centra. Zjistili jsme také, že bez dobrovolníků a nových nápadů to nejde.

Práce se seniory předpokládá určitou diplomacii a časovou náročnost. Pokud však vytýčíme určité mantinely, rozhodně nás tato jednání nebudou časově zatěžovat a budeme z nich mít hezký pocit. Naše zkušenost také ukazuje, že senioři příliš nestojí o nějaká supervizní setkání. Pokud se sejdem ve skupině, chtějí již konkrétní úkoly, konkrétní činnost. Potom velmi ochotně rozvíjejí nápady. Jinak se nám spíše osvědčila osobní jednání a přesvědčování. Také u starší generace pocítujeme nechuť uvázat se na nějakou činnost pravidelně. Potom je lepší příliš nenaléhat a říci: „přijďte, až budete mít chuť a náladu“ apod.

Nastartovaná práce bude zcela jistě pokračovat.

ZPĚTNÉ VAZBY

Citát zúčastněného seniora o obsahu našeho projektu:

„...pomoc starému člověku může jít až do té míry, aby pociťoval, že se může obrátit o radu... Také cítím, že daleko nejdůležitějším dobrým skutkem pro seniora, než mu např. darovat ryby, je naučit jej ryby chytat...“

Dle dosažitelných informací a ohlasů účastníci i senioři aktivity pořádané v rámci projektu přijímali pozitivně.

Vzhledem ke značné publicitě projektu jsme zaznamenali z řad veřejnosti i veřejné správy pozitivní ohlasy. Pochvalně se o něm zmínili radní při březnovém zasedání Rady města.

ZÁVĚREM

„Jsem šťastna, že jsem mohla tento rok s programem Senioři vítání prožít. Velmi mne lidsky obohatil. Přivedl do mého života nové osobnosti, přátele. Je obdivuhodné sledovat a zažívat, jak se generace mezi sebou „mísí“ a jak si navzájem pomáhají. Velikou devizu naší knihovny spatřuji v tom, že neoddělujeme děti od seniorů, chytré od hloupých...Při našich aktivitách a v projektech to funguje podobně jako v rodině (zastoupení a prolínání všech generací) se skautskými ideály (silnější pomáhá slabšímu, šikovnější nešikovnému, chytřejší méně chytrému...). Kéž by to tak bylo i nadále“.

*Blanka Tauberová,
vedoucí Městské knihovny v Sedlčanech*

Město Vítkov

PAMÁTKY – NEDÍLNÁ SOUČÁST KRAJINY

Senioři mapují památky ve městě a okolí,
předávají kompletní podklady k zaevidování
a připravují vydání propagačních materiálů.

ÚVOD

Město Vítkov geomorfologicky náleží k celku Nízkého Jeseníku, spolu se svými místními částmi má 6.200 obyvatel. Historie města je úzce spjata s historií nedalekého hradu Vikštejna, první písemná zmínka o městu pochází z roku 1301.

Život města poznamenaly velké změny v době po druhé světové válce, kdy bylo většinové německé obyvatelstvo odsunuto a oblast Vítkovska byla znovu osídlena. To sebou přirozeně neslo také mnoho problémů – vytváření nových vztahů nejen mezilidských, ale také vztahu ke krajině, městu, památkám a tradicím. Dnes můžeme říci, že díky několika generacím je tento problém vyřešen a občané města se zde cítí být starousedlíky.

Po původním obyvatelstvu zůstalo nejen v samotném městě, ale také v okolní přírodě mnoho památek. Zájmem města je tyto památky udržovat a uchovávat pro další generace jako nedílnou součást místní historie. Prvním krokem je však jejich důsledné zmapování a evidence, zhodnocení stávajícího stavu a vyřešení majetkových záležitostí. Teprve pak lze přistoupit k dalším krokům, kterými je údržba a rekonstrukce jednotlivých objektů dle stanovených priorit.

VÝCHODISKA

Program Senioři vítání byl pro nás velkou výzvou, neboť snad největším nositelem historických událostí a schopnosti předávat zkušenosti je právě generace seniorů. Již na začátku jsme věděli, že budeme hledat mezi seniory a seniorkami aktivními, zájmagícími se o život ve městě, se vztahem k městu a kulturním a přírodním hodnotám. Zároveň jsme museli také brát ohled na jejich technickou zdatnost a fyzickou kondici (mapování přímo v terénu je poměrně fyzicky i psychicky náročné). Hlavním impulsem k zapojení se do projektu však byl nesplněný úkol, který jsme si stanovili v kulturní komisi města Vítkov. S prvotním nadšením mladší generace jsme se „vrhli“ do terénu, avšak již po prvním společném zhodnocení jsme zjistili, jak časově náročné mapování je (vyhledání památky, zanesení památky do evidenčního listu, přepis veškerých textů na objektu, nákres vč. rozměrů, popis současného stavu, návrh opatření vedoucích k uchování památky, fotodokumentace, popř. historické údaje).

Hlavním cílem projektu bylo tedy zmapování památek ve městě a okolí.

Protože jsme předpokládali, že se nám podaří nasbírat zajímavé materiály, rozhodli jsme se pro vydání tištěných výstupů z projektu. Abychom občanům města i jeho návštěvníkům představili co nejvíce zajímavých památek, rozhodli jsme se pro vydání turistického průvodce a kalendáře na rok 2009.

Senioři po ukončení projektu předali kompletní podklady pro zaevidování třiceti osmi památek. Na dalších ještě pracují a předají je během měsíce srpna 2008. Z dodaných podkladů jsme vybrali nejzajímavější místa, někdy jsme museli brát také ohled na technický stav památky, protože některé se nacházejí ve velmi špatném stavu a pro propagační účely by jejich použití bylo zcela nevhodné.

Vydali jsme kalendář na rok 2009 (náklad 1.000 kusů, formát B3, plnobarevný, 14 listů) – jsou v něm zachyceny zmapované památky z města a jeho okolí (13 památek). Na posledním listě je umístěna mapa se zákresem památky, a protože se jedná o mapu turistickou, může případným zájemcům kalendář posloužit zároveň i jako průvodce.

Turistického průvodce jsme rozdělili do tří samostatných materiálů:

- **Průvodce po památkách města Vítkova** (2.000 ks). Průvodce zachycuje sedmáct zajímavých míst ve městě s lokalizací každého objektu a popiskem. Součástí průvodce je i jednoduchý plánec města.
- **Průvodce po památkách v okolí Vítkova** (2.000 ks). Průvodce zachycuje jedenáct zajímavých míst v okolí Vítkova s lokalizací každého objektu a popiskem. Součástí průvodce je i výřez turistické a cykloturistické mapy se zakreslením jednotlivých objektů.
- **Pexeso – naučně-zábavný materiál o památkách určený především pro děti** (1.000 ks). V Pexesu najdou hráči dvacet osm zajímavých míst z Vítkova a okolí. Děti tak budou mít možnost zcela nenásilně, formou hry, získat základní povědomí o kulturním dědictví na Vítkovsku. Na nápad rozšířit nabídku o dětského průvodce nás přivedli senioři, kteří se do projektu zapojili.

Původně jsme předpokládali, že na projektu bude pracovat jasně vymezená skupina lidí. Koordinátor projektu (zaměstnanec Města Vítkova) a skupina seniorů (cca 15 osob). Nakonec vše probíhalo trochu jinak. Jediný, kdo zůstal neměnný, byl koordinátor projektu.

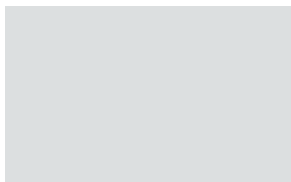
Do projektu se dále velmi aktivně zapojila pracovnice památkové péče Městského úřadu ve Vítkově (odborná pomoc, možnost konzultací, pomoc při posuzování poničených částí památek).

Projekt zaujal širokou veřejnost, která přispívala především tipy na jednotlivé objekty, informacemi o historii. Tito občané se v projektu příliš nezdrželi, ale jejich informace a podněty byly pro naši práci velmi přínosné. Většina z nich nechtěla být nikde jmenována ani evidována.

Senioři se do projektu zapojili ve dvou fázích – mapování a příprava podkladů pro tisk.

První výzvy proběhly prostřednictvím Vítkovského zpravodaje. Nejlépe se nám však osvědčilo osobní jednání s vytipovanými seniory, kdy koordinátor projektu měl možnost každého jednotlivce podrobně seznámit s podmínkami zapojení se, zohlednit jejich fyzické i časové možnosti. Většinou oslovených vyhovoval individuální časový rozvrh se stanovením konečného termínu pro odevzdání sesbíraných podkladů a osobní konzultace, při kterých se řešily konkrétní problémy a požadavky.

Bylo potřeba brát ohledy na další časové vytížení seniorů – práce na zahrádce, hlídání vnučat, příležitostné brigády apod. Vše se však podařilo vždy skloubit tak, abychom projekt v základní části, ke které jsme se zavázali, mohli naplnit.

REALIZOVANÉ AKTIVITY

Mapování v terénu – probíhalo v samotném městě, jeho místních částech i okolních obcích. Tento úkol se nám podařilo beze zbytku naplnit a to i díky velmi příznivým klimatickým podmínkám v zimním období.

Vydání propagačních materiálů – do přípravy podkladů se zapojila jiná skupina seniorů. Tato část programu proběhla v nejkratším časovém období (červen 2008). Odborné práce ze zaslaných podkladů zajišťovaly tiskárny, senioři prováděli přípravu podkladů a korektury.

Pro účastníky **Otevírání cyklotras** byl připraven informační leták o zajímavých památkách a o samotném projektu. Tento počín se setkal s velkým ohlasem. Mnoho lidí, dokonce samotných občanů města, nevědělo o některých památkách, byť se často pohybovali v jejich blízkosti. Pro nás to zase bylo potvrzením toho, že rozhodnutí vydat materiál o drobných a mnohdy i nenápadných památkách bylo správné a materiál najde své uplatnění.

Výstavka ve vestibulu městského úřadu – průřez mapováním a základní informace o projektu. Podařily se mnohdy zajímavé záběry a také technické nákresy jednotlivých objektů byly některými seniory zpracovány na úrovni stavebního projektu. Výstavka znovu oživila zájem o projekt.

Projekt po technické a personální stránce zajišťovalo Město Vítkov, kterému bude konečný a nejdůležitější výstup projektu – evidence památek – sloužit pro další práci. Ke společným schůzkám byly využívány prostory městského úřadu.

PROBLÉMY A VÝZVY

Během realizace projektu nedošlo k žádným zásadním problémům, které by nebylo možno řešit tak, aby projekt mohl plynule probíhat dál.

Protože projekt končí v letních měsících a my jsme předpokládali, že besedy uspořádáme právě v této době, došlo ke zhuštění aktivit (besedy, vydávání kalendářů a průvodce) do měsíců, které se u našich seniorů jeví jako nejproblematictější z hlediska jejich soukromých aktivit (práce v zahrádkách, hlídání vnoučat, údržba domů, příležitostné brigády). Vzhledem k tomu, že tento projekt zůstává otevřený, uspořádáme ještě jednu výstavku s besedou v podzimních měsících.

ZHODNOCENÍ – VÝSLEDKY A ODHADY DO BUDOUCNOSTI

Nové zkušenosti:

Při jednání se seniory je důležitý individuální přístup k nim a respektování jejich časových i fyzických možností. Důležité je také řádně seznámit všechny účastníky projektu se všemi podmínkami, které bude během projektu potřeba z jejich strany dodržet a také vyřešit finanční záležitosti. I když se jedná o práci dobrovolníků, je dobré si předem ujasnit, jaké podmínky nabízí organizace a co požaduje pro výkon dané činnosti dobrovolník (v našem případě se jednalo o vybavení základním materiálem – papír, psací potřeby, metr, ochrannými prostředky – obuv a pláštěnka a možnost čerpat náklady na dopravu).

Naplnění cílů projektu:

Hlavní cíle projektu byly naplněny. Ukončením projektu v měsíci červnu pro nás práce na této problematice nekončí, projekt jako takový zůstává dále otevřený každý z občanů a občanek do něj může poskytnout další údaje.

Další zapojení seniorů a seniorek:

Díky tomuto projektu jsme si vytvořili základní skupinu seniorů a seniorek, o kterých víme, že jsou ochotni a schopni pracovat na obdobných projektech, že je možno nabídnout jim účast na dalších veřejných aktivitách. Tito lidé sebou přivádějí další osoby, které s námi spolupracují většinou jen příležitostně. Předpokládáme, že i oni časem posílí základní skupinu.

Pro seniory a seniorky připravuje Město Vítkov každoročně několik aktivit. Kromě toho se velmi aktivně zapojují také do akcí věkově neomezených. Máme skupinu seniorů – turistů, kteří nám svým vyprávěním zpestřují turistické akce. Senioři se zapojili také do výstavy amatérských fotografií a právě takové akce jsou nejpřínosnější – akce, kde jsou zastoupeny všechny věkové kategorie bez rozdílů. Snad právě proto jsme se nebránili ani v našem projektu, aby informacemi a tipy přispívali všichni občané. Víme, že v některých případech pomáhaly děti a vnoučata – a to je to nejlepší naplnění cílů projektu. Nezústat sám, nebýt osamělý, mít své cíle, být prospěšný, být plnohodnotným článkem lidského společenství, a to každý senior může.

Všem, kteří uvažují o zapojení seniorů do jakýchkoli aktivit, na základě získaných zkušeností doporučuji, nevytvářet projekty typu „senioři dětem“ – „děti seniorům“ apod., ale zapojit je do projektů s věkově neomezenou cílovou skupinou. Všichni jsme se tak trošku naučili jednat se seniory jako

s nějakou zvláštní skupinou (zvláštní ohledy, které jsou ve většině případů zcela neopodstatněné) namísto toho, abychom při připravovaných projektech zohlednili pouze fyzické možnosti jednotlivých osob zapojených do projektu.

ZPĚTNÉ VAZBY

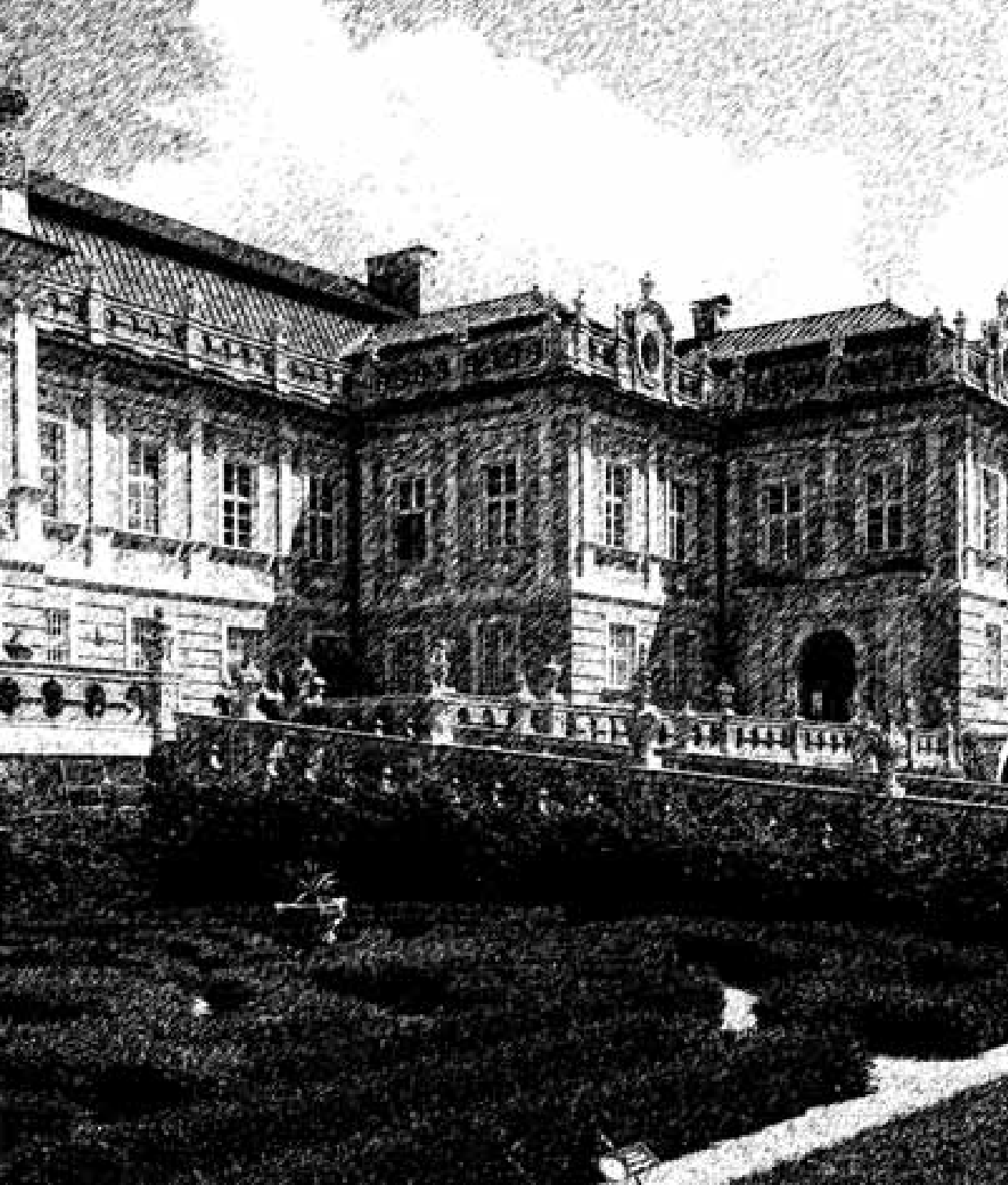
- Neprováděli jsme průzkum ani ankety. Samotnými účastníky projektu byla aktivita vnímána velmi dobře.
- Do projektu se zapojili aktivně také další dobrovolníci (ne senioři) a odborníci z oblasti památkové péče.
- O projekt je nadále zájem a evidence památek průběžně pokračuje, veřejnost nám dodává nové tipy na další objekty

ZÁVĚREM

Pro nás projekt nekončí. Nacházíme stále nové objekty, rozšiřujeme mapované území. Začínáme připravovat podklady pro opravu některých památek a pokoušíme se zajistit potřebné finanční prostředky.

V měsíci srpnu proběhne setkání seniorů se zástupci města a přizváni budou noví zájemci, kteří mají o tento druh dobrovolnické práce zájem.

I přesto, že se nám nepodařilo některé měřitelné výstupy projektu naplnit, považujeme jej za velmi přínosný. Vzhledem k tomu, že se nám podařilo během posledního týdne získat opět nové informace, připravujeme o některých památkách zajímavé články do Vítkovského zpravodaje (v posledním čtvrtletí roku 2008). Projekt je sledován širokou veřejností a lze na něj v budoucnu navázat dalšími aktivitami (další besedy a přednášky, publikační činnost, opravy památek apod.).

Město Nové Hradý

SPOLEČNĚ PRO MĚSTO

Nové formy zapojení seniorů a dětí do kulturně
společenského dění a věcí veřejných.

ÚVOD

Město Nové Hradý se nachází 35 km jihovýchodně od krajského města České Budějovice, na státní hranici s Rakouskem. Do 80. let minulého století bylo obyvatelstvo omezoáno podmínkami pohraniční oblasti, teprve s otevřením hranic a navazováním kontaktů s rakouskými sousedy objevilo Novohradsko další možnosti své ekonomické i společenské existence. V současné době je oblast Novohradských hor prezentována jako turistická destinace se zachovalým přírodním bohatstvím, ve které se postupně rozvíjejí služby cestovního ruchu. Nemaý vliv na místní komunitu měl vznik Akademického a univerzitního centra N. Hradý, který inicioval jak nové pracovní příležitosti, tak i příliv vysokoškolsky a středoškolsky vzdělaných lidí do města. Dnes je tak složení místní komunity velmi pestré, což se odráží nejen na množství a skladbě spolků a zájmových organizací, ale i na kulturně – společenských a zájmových aktivitách. Vedle tradičních spolků a organizací (SDH, ČSOP, Sokol, TJ), zde vznikla i další občanská či zájmová sdružení zaměřená na určitou věkovou kategorii nebo realizující úplně nové aktivity (Seniorklub, Mateřské centrum, Novohradská občanská společnost).

Město Nové Hradky je realizátorem projektu. Jednou z jeho činností v rámci samosprávy je i provoz Kulturního a informačního centra (KIC), které mimo svých standardních aktivit iniciuje a vytváří podmínky pro komunitní projekty ve městě a následně zajišťuje i jejich realizaci.

VÝCHODISKA

V době, kdy byl vyhlášen program Senioři vítáni, začalo Město Nové Hradky ve spolupráci s KIC intenzivněji využívat nové formy zapojení veřejnosti do kulturně společenského dění a věcí veřejných. Příkladem takového zapojení občanů do veřejných záležitostí bylo v minulých letech komunitní plánování s občany před úpravami veřejných prostranství ve městě, navrhování cyklostezek kolem Nových Hradů či veřejná fóra k dalšímu rozvoji města. Tyto aktivity zpočátku realizovalo občanské sdružení Novohradská občanská společnost a postupně je začali přebírat i představitelé města, neboť si uvědomili, že zapojování občanů do věcí veřejných již v počátku plánovaných změn je daleko efektivnější, než řešit pozdější nedorozumění a nevratné změny.

Program Společně pro město nabídl další možnost a inspiraci jak dál pracovat s veřejností, v tomto případě se seniory, jak nově chápat jejich roli v rámci celého města a jak využít jejich potenciálu pro prospěšné aktivity ve městě. Podmínky programu nás vlastně motivovaly ke skloubení několika zpočátku relativně odlišných jednotlivostí ve prospěch kvality života v Nových Hradech. **Hlavním cílem projektu** bylo vytvořit a realizovat nabídku aktivit pro starší spoluobčany, v rámci které dojde k přímé spolupráci s jinou cílovou skupinou – dětmi, využít zkušeností a dovedností aktivních seniorů a dát jim příležitost podílet se na veřejném životě, posílit jejich vědomí důležitosti pro místní komunitu, obohatit místní společenský a kulturní život o nové, dosud nerealizované akce.

Do naplňování cílů projektu se aktivně zapojila školní družina Základní školy v Nových Hradech. Už při přípravě projektu byl ze strany vychovatelek školní družiny patrný zájem o zpestření jejich práce a rády souhlasily se začleněním nových aktivit do výchovného programu na školní rok 2007 – 2008. Dalším partnerem projektu byl klášter Božího milosrdenství, jehož představitelé upozornili na poškozenou kapličku v hůře přístupném lesním terénu a požádali město o pomoc s opravou. Třetím partnerem projektu bylo občanské sdružení Novohradská občanská společnost, jehož členové měli zkušenosti se zapojováním občanů do věcí veřejných.

V době příprav projektu jsme již byli v kontaktu s některými aktivními seniory, především ze Seniorského klubu, který vytváří nabídku nejen pro své členy, ale i pro další seniory ve městě. Očekávali

jsme, že zájem o aktivity projektu bude především z tohoto neformálního sdružení, ale zapojit jsme chtěli i ostatní starší spoluobčany. Na základě článku o projektu Společně pro město, který jsme zveřejnili v Novohradském zpravodaji, se nikdo neozval a to přesto, že je místní zpravodaj hodně čtený.

Ziskávání seniorů pro jednotlivé aktivity projektu bylo buď individuální, kdy nám ti aktivnější doporučovali své šikovné vrstevníky a my jsme je následně osobně navštívili a požádali o spolupráci, anebo jsme prostřednictvím pozvánek rozdaných dětem ze školní družiny oslovovali jejich babičky a dědečky. První způsob oslovení starších spoluobčanů byl sice časově náročnější, ale o to účinnější a s takto získanými seniory byl navázán daleko kvalitnější kontakt. Pro opravu kapličky jsme získali tři seniory – muže, kteří se nějakou měrou na opravě kapličky aktivně podíleli a jednoho mladšího muže v invalidním důchodu. Pro realizaci Tvůrčí a řemeslné dílny jsme získali deset seniorek a jednoho staršího pána. Do aktivity Nezapomínejme na historii se v té první fázi (příprava podkladů pro vydání přílohy Novohradského zpravodaje) zapojilo zhruba 10 – 15 občanů, ale samotné vydání tiskoviny zajistili již pracovníci Kulturního a informačního centra.

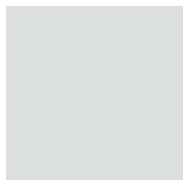
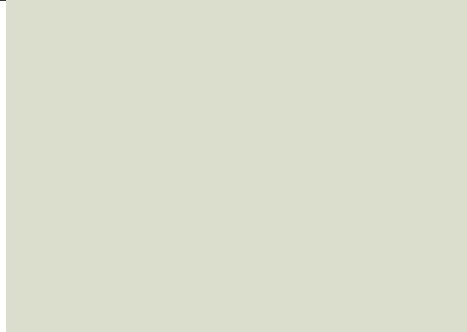
REALIZOVANÉ AKTIVITY

Aktivity projektu byly rozděleny do tří relativně nezávislých činností.

V rámci první aktivity se uskutečnily dvě tvůrčí dílny a úprava veřejného prostranství.

Při první – řemeslné – dílně, která se uskutečnila v prostorách školní družiny během jednoho prosincového týdne v roce 2007, tvořily děti dřevěné figurky s vánočním motivem. Každé odpoledne děti pod vedením řezbáře pracovaly se dřevem. Úkolem seniorů byl především dozor při práci s nástroji a drobná manuální pomoc. S touto první řemeslnou dílnou pomohly tři seniorky a odborně ji zaštil zkušený řezbář. Dětem se podařilo tímto způsobem vytvořit dřevěný Betlém, který vystavily v době Adventu v klášteře a pak při Vánoční besídce v kinosále v Nových Hradech. Jedna ze seniorek, která se na této aktivitě podílela, nám dala tip na další šikovnou paní důchodového věku, která ovládá několik výtvarných technik. Okamžitě jsme ji oslovili a nabídli možnost uspořádat jí výstavu ještě v předvánočním čase. To se podařilo, výstava se uskutečnila v Koželužně a členky Seniorského klubu ji dobrovolně zajistily v otevírací době pro veřejnost.

Po této zdařilé akci nebylo těžké získat tuto seniorku pro výtvarnou dílnu, která se uskutečnila v polovině dubna 2008. Při ní měly děti příležitost vyzkoušet si novou techniku, tzv. enkaustiku (malování voskem speciální žehličkou). Během jednoho týdne tak docházely tři seniorky opět do školní družiny a pracovaly s dětmi, poslední den pak z obrázků připravily výstavu v historické budově Koželužna, na kterou byli pozváni o víkendu rodiče. Víkendový program se ještě doplnil

o malování pro veřejnost na téma Ptáci, při kterém nám přišly v průběhu dne pomoc opět dvě seniorky.

Poslední část této aktivity byla věnována úpravám veřejného prostranství přiléhajícího k historické budově Koželužna. Nejprve jsme uspořádali dvě tzv. navrhovací odpoledne přímo v Koželužně. Při nich děti společně se seniorkami navrhovaly a plánovaly jak zkrášlit okolí budovy, co zde vysázet nebo postavit, čím okolí vyzdobit. Z těchto návrhů vznikla konečná podoba změn, byl pořízen materiál na výsadbu a další prvky a bylo dohodnuto, jak budeme postupovat při úpravách. Děti ze školní družiny a senioři během tří dnů společně pracovali adekvátně jejich možnostem, některé práce dokončili již senioři sami. Z původní travnaté plochy před vstupem vznikly dva krásné květinové záhony a zadní část prostranství bylo osázeno tůjemi, schodiště ozdobeno malovanými kameny. Zbývá už jen osadit prostranství naplánovanou pergolou a sezením, kde budeme moci v budoucnu pokračovat s dalšími aktivitami pro děti i ostatní veřejnost.

Další aktivitou projektu byla oprava kapličky v hůře přístupném terénu, deset kilometrů od města. Kaplička byla poškozena pádem stromu a o pomoc s opravou požádali představení novohradského kláštera. Pro opravu jsme přesvědčili tři seniory, z nichž jeden měl k dispozici fotodokumentaci původního stavu kapličky, což umožnilo vrátit ji téměř do původního stavu. Mimo toho jsme od tohoto pána získali mnoho dalších cenných informací o pramenech vod v okolním lese, které jsou zdrojem pitné vody pro město. Další ze seniorů se postaral během tří dnů o zednické práce. Výmalbu provedl jeden mladší invalidní pán ze sousedního města, který se o kapličky zajímá a na jaře provedl i terénní úpravy. V době letních prázdnin ještě uskutečnime pěší výlet k této kapličce a pravděpodobně dojde i k jejímu vysvěcení.

Třetí a poslední aktivitou, která byla v rámci projektu plánována, **bylo vydání čtyř příloh místního zpravodaje**, na kterých se podíleli senioři. K samotným předtiskovým přípravám docházelo již při psaní projektu, a to nezávisle na tom, zda budeme jako předkladatelé projektu úspěšní. V této době se uskutečnilo několik setkání starosty města s nejstaršími spoluobčany, kteří zde žili v meziválečné a poválečné době. Informace to byly velmi cenné, protože v novohradské oblasti přiléhající ke státním hranicím se po druhé světové válce velmi obměnilo obyvatelstvo, původní obyvatelé německé národnosti byli vysídleni a místo nich přišli lidé z vnitrozemí. Na fázi shromažďování informací a vzpomínek navazovala předtisková příprava zpravodajů, pro kterou mnozí ze seniorů a seniorek ochotně zapůjčili dobové fotografie. Vydali jsme dvě tematické přílohy, a to o životě lidí v našem městě v meziválečném období a o pobytu řeckých dětí v padesátých letech na novohradském zámku. Byť vedlejší, ale úžasný efekt tyto rozhovory měly v tom, že iniciovaly nové

navázání kontaktů s některými „řeckými dětmi“ – dnes již seniory – a s Řeckou obcí v Praze a v prosinci 2007 se uskutečnilo první Předvánoční setkání seniorů, na kterém se potkali a vzpomínali dávní spolužáci a kamarádi. Při druhém setkání, v červnu 2008, pak byla slavnostně odhalena pamětní deska na novohradském zámku se vzpomínkou na tyto zmiňované události.

Město Nové Hradky se podílelo na projektu finanční částkou doplňující příspěvek Nadace. Díky zkušenostem manažera projektu z předchozích aktivit s lidmi ve městě se podařilo najít oboustranně vhodné formy zapojení seniorů a citlivě zvládnout jejich osobní požadavky a názory na jednotlivé aktivity projektu, které se uskutečnily na bázi dobrovolnické práce.

PROBLÉMY A VÝZVY

V době plánování projektu jsme předpokládali, že se nám podaří do aktivit zapojit větší množství seniorů. Později se však ukázalo, že s ohledem na individuální přístup se všemi zainteresovanými lidmi, by nebylo zřejmě možné zvládnout tímto způsobem seniorů více.

Citlivě jsme museli volit způsob prezentace a propagace projektu. Nespojovat aktivity příliš výrazně se záměry komunálních politiků – zapojení veřejnosti do problémů města – byť by to byly záměry jakkoli prospěšné.

Již samotné získávání starších spoluobčanů do realizace projektu bylo velmi zajímavé a individuální. Nejprve se nám muselo podařit vzbudit u nich důvěru, že to, co od nich chceme, má skutečně smysl a že i oni mohou být prospěšní. Podporovali jsme jejich sebevědomí, hodně chválili (ostatně bylo proč), nicméně prezentaci aktivit jsme museli volit s citem. Občas vznikaly i komické situace, kdy se odmítali fotit při některých projektových aktivitách a „varovali“ nás, že nechtějí být někde „vystavováni“, jindy byl zas důvod úplně prozaický – „hlavně mě nefoťte, už jsem dlouho nebyla u holiče“. Čím víc jsme se ale vzájemně poznávali, tím více byli všichni otevřenější, zodpovědnější a tím si i začali víc věřit a pozitivně nás vnímat.

V případě seniorů byl někdy rovněž problém plánovat aktivity v dlouhodobějším časovém horizontu. Ve chvíli, kdy nastaly seniorům zdravotní problémy nebo neplánované hlídání vnoučat, museli jsme novou situaci respektovat a přizpůsobovat aktuálně harmonogram prací. Téměř všechny projektové aktivity se však podařilo uskutečnit dle plánů projektového týmu. Jedna sice v omezeném rozsahu, kdy oproti původně plánovaným čtyř přílohám místního zpravodaje,

byly vydány pouze dvě. Namísto toho bude vytištěn propagační materiál o kulturně společenských aktivitách či akcích, do kterých se v našem městě zapojili či zapojí senioři a seniorky. Ačkoli aktivity projektu měly svůj pevný rámec, senioři mohli a často i vnašeli svoje nápady, postupy či připomínky k jednotlivým činnostem. Například pro výtvarnou dílnu jsme původně uvažovali zrealizovat klasické výtvarné postupy, ale nakonec jsme s dětmi vyzkoušeli novou techniku díky invenci jedné ze senierek. Typy činností pro naše seniory byly dost různorodé, nebránili se téměř ničemu, důležité ale bylo, aby předem věděli, co po nich budeme chtít, domluva před akcí byla pro ně velmi důležitá.

ZHODNOCENÍ – VÝSLEDKY A ODHADY DO BUDOUCNOSTI

Realizací projektu Společně pro město se podařilo uskutečnit nové, dosud nerealizované aktivity, při kterých se nám podařilo smysluplným způsobem propojit nejmladší a nejstarší generaci ve městě. To ocenily vychovatelky ve školní družině a nadále chtějí v podobných aktivitách pokračovat v dalším školním roce.

Co se týče věku a pohlaví, spolupracovaly s námi především ženy v rozmezí 65 až 75 let, původní profese nebyla rozhodující, bylo spíše důležité nabídnout vhodnou aktivitu.

Téměř všichni senioři a seniorky, kteří se do projektu zapojili, jsou ochotni pokračovat ve spolupráci na dalších aktivitách pořádaných Kulturním a informačním centrem Nové Hradky. Příkladem je pořádání letních výtvarných kurzů pro veřejnost v objektu Koželužna, zajištění dohledu při výstavách v Koželužně nebo plánovaná výprava do okolních lesů za prameny vod.

V průběhu aktivit začali sami senioři a seniorky postupně přicházet s novými nápady, co by se dalo ještě někdy uskutečnit, co oni sami by byli ještě schopni zvládnout, co se dělá podle nich špatně, několikrát se otevřelo téma vandalizmu mládeže ve městě, atd.

Již v průběhu projektu se nám ozvali další senioři, kteří jsou ochotni sice spolupracovat, ale do budoucna je nutné nastavit jiné podmínky ocenění jejich aktivit, nezřídka odborných. Podle našeho názoru není dlouhodobě udržitelné využívat seniory pouze jako dobrovolníky, bez alespoň symbolické odměny.

ZPĚTNÉ VAZBY

Celkový dojem z realizace projektu je ze strany seniorů i předkladatele projektu velmi pozitivní a inspirující. Důkazem toho jsou plány do budoucna, které počítají s účastí seniorů na aktivitách

pořádaných městem či kulturním a informačním centrem. Vzhledem k tomu, že v příštím roce bude město slavit sedmisté třicáté výročí od první písemné zmínky o něm, budou senioři určitě do příprav i samotných oslav aktivně zapojeni.

Senioři a seniorky, kteří se do projektu zapojili, často říkají větu: “Když budete chtít s něčím pomoci, tak dejte vědět. Když zrovna budu moct, tak rád/a přijdu, aspoň se dostanu mezi lidi.”

Ačkoli se občas vyskytly v průběhu realizace projektu dílčí problémy, v konečném důsledku to byly spíš tzv. „dveře“, za kterými jsme objevili další lidské a komunikační možnosti nás všech.

ZÁVĚREM

Projekt Společně pro město patří do té skupiny projektů, kdy se za relativně „malé“ peníze nainstalovaly aktivity přesahující rámec plánovaných činností i vložené finanční prostředky.

RECHTS: HILFEN, ... (RECHTS: HILFEN, ...)

Komunitní centrum Českého Švýcarska, Město Krásná Lípa

NEJAKTIVNĚJŠÍ SENIOŘI BUDOU V KRÁSNÉ LÍPĚ

Originální metodika oslovení aktivních seniorů
– senioři „hledáči“ oslovují své vrstevníky.

ÚVOD

Krásná Lípa u Rumburka se nachází v blízkosti hranic s Německem. V minulém století byla tato oblast postižena vysídlením původních německých obyvatel a s nimi zmizely i místní zvyky, historie a láska k domovu.

Celý šluknovský výběžek je sevřen mezi několik horských hřbetů podél Lužického zlomu, který vytvořil jakési oddělení šluknovského výběžku od zbytku republiky. Jediná přístupová cesta na šluknovsko je přes sedlo Šěbru, které je v zimních měsících špatně průjezdné. Ne nadarmo se horám v okolí říká „opičí hory“ a šluknovskému výběžku „náhorní karabach“.

Celá oblast byla také postižena rušením místních strojírenských a textilních provozů což vedlo odlivu ekonomicky aktivních obyvatel a zvýšení nezaměstnanosti.

Vyhlášení Národního parku České Švýcarsko v roce 2000 znamenalo příliv turistů a možnost využít region k rekreaci. Místní samospráva dokázala získat dotace z Evropské unie, které využila k vytvoření zázemí pro turistiku a místní obyvatele. V posledních letech působí v Krásné Lípě, která má 3600 obyvatel, téměř třicet dobrovolných spolků.

Komunitní centrum Českého Švýcarska vzniklo jako reakce na rostoucí počet nezaměstnaných: vytvořilo vzdělávací systém, který je zapojuje zpět do pracovního procesu. Navíc zapojuje místní obyvatele do veřejného života prostřednictvím svých aktivit a projektů.

VÝCHODISKA

K rozhodnutí zúčastnit se projektu Senioři vítání nás vedlo minimální zapojení seniorů do veřejného života v našem městě. Pro seniory byly v Krásné Lípě vybudovány dva domy s pečovatelskou službou, ale pečovatelkám se nedařilo zapojit seniory do aktivit mimo tuto „zlatou klíčku“. Díky dobrým zkušenostem Komunitního centra se zapojováním veřejnosti v produktivním věku jsme se rozhodli zkusit do veřejného života zapojit i seniory. Program Senioři vítání byl k tomuto účelu velmi vhodný a tak jsme připravili projekt Nejaktivnější seniory budou v Krásné Lípě, jehož hlavním cílem bylo zapojit seniory a seniorky do veřejného života a pokračovat v tomto duchu dále i po skončení projektu.

Realizační tým tvořil Jakub Juda jako vedoucí a tvůrce projektu společně s Miroslavem Řebíčkem, který stál u zrodu myšlenky projektu. Jakub Juda již za svých studií pracoval aktivně s veřejností v několika organizacích, je vedoucím Komunitního centra. Mirek Řebíček je předsedou občanského sdružení, které se zabývá sociální problematikou. V průběhu projektu byl realizační tým doplněn manažerkou projektu, která měla za úkol komunikovat se seniory a působit jako metodický dozor při uskutečňovaných aktivitách. Přibližně v polovině projektu ale z projektu odešla a na její místo byla přijata Lenka Hájková, která projekt zdárně dokončila. Nedílnou součástí realizačního týmu se ale také stali samotní seniory, kteří informovali o aktivitách projektu a pomáhali nám nalézat nejen vhodná témata, ale také seniory a seniorky pro realizaci projektu.

V první vlně jsme seniory oslovili prostřednictvím letáků s informací o projektu, které jsme roznesli do všech domácností v Krásné Lípě, do všech obchodů, na úřady a navštívili jsme také domy s pečovatelskou službou, klub důchodců, vydali jsme několik článků o projektu a uspořádali řadu

dalších zajímavých akcí. V druhé vlně, přibližně po 3 měsících, se již sami seniori začali zajímat o projekt a o účast v něm. Celkem jsme získali pro jeho realizaci 16 seniorů.

Jedním z důležitých prvků oslovení seniorů se stala propagace: profesionální grafik pro nás zpracoval jednotný design projektu a vytiskl letáky pro propagaci projektu a pro oslovení seniorů. Z vytvořeného grafického designu jsme si pak již sami zpracovali plakátky formátu A4 pro propagaci jednotlivých aktivit. Navíc jsme pro každou aktivitu zvolili jinou barvu plakátu a letáků (červená pro přednášky, zelená pro poznávací aktivity, zelenohnědá pro rukodělné kurzy a modrá pro obecné informace o projektu). S místním čtrnáctidenníkem jsme se dohodli, že nám budou zdarma plakátky otiskovat. Dále jsme pro propagaci aktivit a projektu vytvořili nástěnku na náměstí v Krásné Lípě.

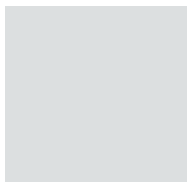
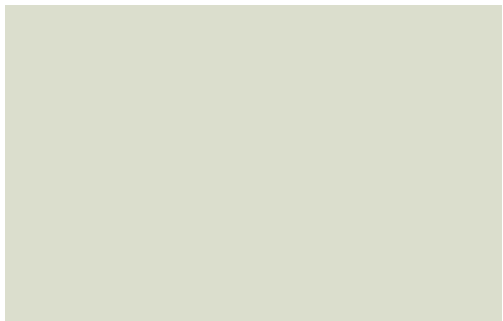
REALIZOVANÉ AKTIVITY

Hlavní aktivity projektu můžeme rozdělit do tří skupin – poznávací, vzdělávací a rukodělné. Celkem jsme těchto aktivit zrealizovali 28 se zapojením 249 místních obyvatel.

- **Rukodělné aktivity** (pečení vánočního cukroví, vyšívání, pletení ponožek, malování kraslic, pečeni mazanců, oblékání vajíček, atp.)
- **Poznávací aktivity** (výlety do Vánočně laděných Drážďan, Lišné, Jablonného v Podještědí, atp.)
- **Vzdělávací aktivity** (přednášky o exotických zemích, o Americe, o bylinkách, atp.)

Finanční zdroje byly čerpány v souladu s rozpočtem projektu. Nájem pro jednotlivé aktivity hradilo ze svých zdrojů město Krásná Lípa, stejně tak jako použití technického vybavení (např. notebook, dataprojektor, atp.). Město také vytvořilo zázemí pro manažera projektu (PC, využití tiskárny, atp.) a ze svého rozpočtu platilo vedoucího projektu. Pro jednotlivé aktivity byly využívány prostory města a komunitního centra.

Seniori zapojení do projektu pracovali jako dobrovolníci. Snažili jsme se je zapojit do co největšího počtu aktivit: znamená to např., že jsme jim vše nezařizovali pro jejich rukodělný kurz, ale dohodli se, že senior nakoupí materiál a přinese nám účtenky, roznese plakátky, připraví si místnost, jak bude potřebovat, atp. My jsme zase vytvořili a vytiskli plakátky, obstarali jsme volnou místnost v Komunitním centru, objednali autobus. Jednotlivé práce jsme se snažili rozdělit rovnoměrně mezi nás a seniora (u některých seniorů – kvůli zdravotnímu stavu – jsme většinu věcí zařídili sami, vedení přednášky či kurzu pak již ale zůstalo na samotném seniorovi ve všech případech).

Rozdělení rolí:

- *Vedoucí projektu* (metodická činnost, vedení projektu, propagace, kontakt s městem) – Jakub Juda
- *Manažer projektu* (metodická činnost seniorů, komunikace se seniory, zajištění aktivit, atp.) – Irena Váchová (09/2007 – 03/2008) a Mgr. Lenka Hájková (04/2008 – 07/2008)
- *Senior hledač*: vzhledem k tomu, že mezi vedením projektu a samotnými seniory je značný věkový rozdíl, oslovili jsme nám známé seniory, již aktivní v klubech, oddílech, apod., aby nám pomohli oslovovat seniory – své vrstevníky, což se setkalo s velkým úspěchem, neboť senioři více věřili jim než mladým lidem z nějakého centra a do projektu přicházeli bez starostí a s nadšením, že mohou ukázat, co sami umí
- *Senior dobrovolník*: tito senioři byli naší primární cílovou skupinou, která zajišťovala již samotnou realizaci aktivit

PROBLÉMY A VÝZVY

Největším problémem byla první manažerka projektu, která, i přes několikeré upozornění, chápala projekt jako aktivitu pro seniory: tedy senioři chodí na akce, senioři si jezdí na výlety, apod. Projekt byl ale koncipován tak, aby senioři samotní připravovali různé aktivity a tím se vlastně zapojovali do veřejného života našeho města. Pomoc seniorům nebyla v tom, že by jezdili na výlety, ale v tom, že nesešli doma a mohli být aktivní. Výměnou manažerky už se vše spravilo.

To, co jsme si v projektu naplánovali, jsme i realizovali. Plán na začátku projektu byl natolik reálný a vhodný pro náš region, že nebylo nutné provádět žádné změny v jeho obsahové náplni.

ZHODNOCENÍ – VÝSLEDKY A ODHADY DO BUDOUCNOSTI

Projekt hodnotíme velmi pozitivně, podařilo se nám dosáhnout naplánovaných výsledků a cílů.

Očekávání projektu se splnili na 100% také díky tomu, že o projekt je velký zájem ze strany místní samosprávy.

Díky projektu jsme získali velmi pozitivní zkušenosti s prací se seniory a předpokládáme, že s touto skupinou budeme pracovat i v budoucnu.

Jiným organizacím pracujícím se seniory doporučujeme neomezit se při oslovení seniorů pouze na letáky nebo články v novinách. Nejideálnějším způsobem je najít si mezi seniory svého člověka, který bude na projektu spolupracovat a šířit jeho dobrou myšlenku mezi svými vrstevníky. My jsme do našeho projektu zapojili tzv. seniory – hledače, kteří nám pomohli najít vhodné seniory pro

realizaci projektu. Senior seniorovi uvěří daleko snáze, než mladému formálně oblečenému člověku. Největší riziko, kterému je potřeba se vyhnout, je špatná zkušenost seniorů s projektem. Toto může zhatit celý projekt. Zde více než kde jinde platí náš zákazník, náš pán (samozřejmě v určitých mezích).

Se zapojením seniorů do vytváření veřejného života počítáme i nadále. V současné době je připraveno pokračování aktivit navazujících na projekt a jsou vedena jednání o vytvoření pracovní skupiny z aktivních seniorů a senierek, kteří by pokračovali ve spoluvytváření veřejného života. Při Komunitním centru bude pracovat, scházet se a organizovat aktivity skupina tří seniorů, kteří budou aktivity jednak sami realizovat a jednak také hledat další seniory pro obohacení veřejného života v našem městě. Senioři v této pracovní skupině jsou těmi, kdo byli zapojeni do projektu.

Na základě úspěchu projektu s prací se seniory se Komunitní centrum města rozhodlo věnovat se dobrovolnictví profesionálněji a přijalo na poloviční úvazek manažera dobrovolnictví, který mimo jiné zajišťoval akreditace dobrovolnictví seniorů u ministerstva vnitra ČR, zúčastnil se školení koordinátorů dobrovolnictví a připravil žádosti o dotace na pokračování projektu. Komunitní centrum obdrželo v roce 2008 akreditaci na dobrovolnickou práci se seniory.

Celý projekt byl velmi pečlivě dokumentován. Z každé akce bylo pořízeno mnoho fotografií, před každou akcí visely po celém městě plakátky, po každé akci vyšel v místních novinách článek a fotografie a zároveň pozvánka na další akce v rámci našeho projektu. Dvakrát jsme projekt prezentovali zastupitelstvu města Krásná Lípa. Ovšem nejvýraznější propagací projektu byla pozitivní zkušenost seniorů a návštěvníků aktivit, neboť spokojení účastníci našich rukodělných kurzů, přednášek atd. na ně pěli chválu, což přitáhlo další a další návštěvníky.

ZPĚTNÉ VAZBY

Vzhledem k velké návštěvnosti jednotlivých aktivit lze předpokládat velký zájem o projekt z řad veřejnosti v budoucnu.

V průběhu projektu jsme se také setkali s tím, že nás senioři sami vyhledávali s tím, že se chtějí do projektu zapojit.

Zájem veřejné správy lze doložit i tím, že se v průběhu projektu naše činnost dostala na jednání zastupitelstva města, kde byl projekt velmi kladně hodnocen.

ZÁVĚREM

Projekt pomohl zapojit několik seniorů do tvorby veřejného života. Veřejnost zjistila, co všechno naši senioři umí a tím se změnilo i chápání slova senior. Není to pouze člověk z domova důchodců, či osoba sledující ruch z okna svého domu. Především rukodělné aktivity, kdy naši senioři a seniorky učili ostatní plést ponožky, vyšívát, malovat kraslice, malovat na hedvábí atp. se setkaly s velkým zájmem.

OPS Chaloupky (Třebíčsko)

POMOC SENIORŮ PŘI ZÁCHRANĚ ŠKOLNÍCH ZAHRAD

Skupina aktivních seniorů z řad bývalých učitelů
– pozemkářů a dalších odborníků, předává znalosti
a zkušenosti mladším kolegům a kolegyním.

ÚVOD

Chaloupky jsou obecně prospěšná společnost a již více než 15 let působí na poli ekologické výchovy, vzdělávání a osvěty. Jsou jedním z nejstarších a také největších ekologických středisek v ČR a jsou vedeny jako nestátní školské zařízení zařazené do sítě škol a školských zařízení MŠMT ČR. Zřizovatelem Chaloupky, o.p.s. je ZO Českého svazu ochránců přírody Kněžice.

Chaloupky naplňují své poslání prostřednictvím terénních programů pro děti a mládež, pro rodiny s dětmi, publikační činností a školícími a vzdělávacími aktivitami pro ty, kteří mohou toto poselství předávat dál, a to jsou učitelé, rodiče, členové neziskových organizací a nyní i senioři.

VÝCHODISKA

Myšlenka zapojení seniorů k záchraně školních zahrad vyvstala, když jsme od roku 1998 mapovali stav školních zahrad a zjišťovali problémy, které k zániku školních zahrad vedou. Významným mezníkem v tomto úsilí bylo schválení česko-německého projektu k záchraně školních zahrad v Čechách a v Německu, jehož výstupem bylo naplánování a začátek budování ukázkové přírodní učebny na Chaloupkách a manuál, který by pojmenoval nejen příčiny zániku, ale zároveň naznačil cestu, jak zahrady zachránit a jak budovat nové.

Důležitý se jevil vztah samosprávy, ředitelů škol a učitelů, schopných zahradu spravovat a na ní učit. Proto bylo také důležité vyjádření významných osobností, včetně historika v úvodní části manuálu, k nezastupitelné roli školních zahrad při výchově a výuce dnešních dětí, a vyvrácení mylného názoru, že školní zahrady jsou přežitek nedávno minulé doby.

Další vážný problém, který vyvstal v souvislosti s rušením školních zahrad, byla skutečnost, že se postupně rušily na pedagogických fakultách obory, ve kterých se připravovali učitelé pro práci ve školních zahradách a s nastupující mladou generací učitelů, kteří už nemají žádný vztah k práci na zahradě, ani zahrádkářskou praxi z domova, se situace pro existenci školních zahrad stala vážnou. Dokládá to zkušenost paní prof. Rychnovské, vedoucí katedry ekologie na Palackého univerzitě v Olomouci, která nám napsala, že za patnáct let, kdy učila biologie, včetně budoucích učitelů, neobjevila mezi nimi žádného aktivního pěstitel. „Kde pak chcete získat nadšené a zkušené učitele?“, ptá se. To byla výzva pro náš záměr využít seniory, bývalé zkušené učitele pozemků a zahrádkáře. Inspirovali jsme se několika příklady již existující spolupráce, i když se jednalo o první vlašťovky.

Dopis zkušené učitelky Jarmily Bezouškové, která vybudovala školní zahradu v Havlíčkově Brodě ze smetiště mezi hradbami, vyjadřuje i naše důvody, pro které jsme se zapojili do tohoto projektu: *„Při řešení otázek školních zahrad jsem se velice často setkala s problémem, který se týká nedostatku zkušeností. Ti, co dnes řeší nelehkou otázku založení, udržení, provozu školních zahrad, jsou velmi často mladší kolegové, nebo kolegové, kteří nejsou aprobovaní (aprobace pracovní činnosti a základy zemědělské výroby byly na fakultách zrušeny). Nabízí se řešení, které bylo vždy přirozené – jen dnešní úspěchanou dobou velmi opomíjené, dokonce mnohdy zavržené. Využití zkušeností, rad kolegů, kteří odešli do důchodu, nebo lidí, kteří mají s touto tematikou zkušenosti a domov důchodců jim předávání životních zkušeností a moudrostí právě nenabízí. Často je to jen otázka dobré vůle, či slušného chování – nabídnout staršímu kolegovi možnost podílet se na reali-*

zaci, navštívit šikovného souseda zahrádkáře, nebo se vydat na ohlášenou návštěvu domova pro seniory. Jsem přesvědčená, že pokud pomoc potřebujete, určitě ji najdete. Věřím, že stejně tak jako já, že budete mít velkou oporu v těchto lidech už proto, že za svůj život nashromáždili spoustu životních moudrostí, které nás budou držet „nad vodou“, když se právě nedaří. Věřte, že přítomnost starších kolegů je pro děti velice prospěšná a zahrada je tím pravým místem. Vždyť spousta dětí zná své prarodiče jen z velkých svátků a o nějakém předávání zkušeností nemůže být ani řeč. Nedivme se pak, že názor dospívající mládeže na seniory je alarmující a těžko publikovatelný. Zde mne napadá, že naše společnost opravdu zaspala. Copak člověk v okamžiku, kdy odejde z aktivního pracovního života, nemá pro společnost žádné využití? Přimlouvám se, tak jako jsem psala ve svých článcích o školních zahradách – využijeme zdravého selského rozumu – ten si vždy s úctou vážil rad starého dobrého hospodáře a prokazoval mu nejen úctu, ale i patričnou čest.“

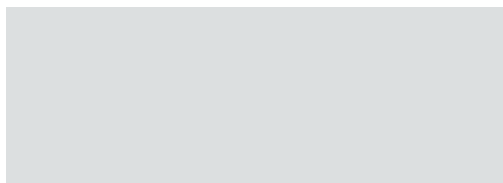
Po takto získaných zkušenostech a zmapování problémů jsme sestavili seznam seniorů a senierek, kteří po léta jezdili se svými žáky na výukové programy do Střediska Chaloupky, doplnili jmény učitelů z kraje Vysočina, se kterými se znala paní Burešová jako učitelka pozemků. S nimi jsme probírali možnosti spolupráce v případě, že by se naskytla příležitost k podání vhodného projektu. A tu se objevil ojedinělý program Senioři vítáni, který si bere za cíl využít profesních a životních zkušeností seniorů, kteří jsou ochotni své životní a profesní zkušenosti předávat mladším.

REALIZOVANÉ AKTIVITY

Vycházeli jsme z výše uvedených problémů týkajících se rušení školních zahrad a připravili projekt, který obsahoval několik aktivit, v rámci nichž jsme chtěli zapojit seniory a seniorky do záchrany školních zahrad.

Jednou z aktivit bylo vytvoření odborné skupiny z řad bývalých učitelů – pozemkářů, ale také zahrádkářů či včelařů, na přípravu obsahové náplně vzdělávacího cyklu pro mladé učitele bez aprobeace a bez zkušeností s prací na školním pozemku. Cyklus 4 seminářů jsme nazvali Všechno ukážeme, všechno si zkusíte a jeho začátek plánujeme od jara 2009. Práce na zahradě se mění s ročními dobami, proto jsme seminář rozvrhli na jaro, léto, podzim a zimu. Připravili jsme seznam témat k výuce, o kterých jsme předpokládali, že budou účastníky zajímat.

Odborná skupina se sešla na dvou setkáních na Chaloupkách. Na první setkání v listopadu 2007 se sjelo 20 účastníků z řad bývalých pedagogů a dalších odborníků z různých koutů republiky

(Praha, Brno, Vyšší Brod, Bystřice pod H., Boskovice, Kalovy Vary, Pardubice, Litomyšl, Třebíč). Navrhovaná témata pro semináře byla doplněna, upravena a rozdělena k vypracování. Připravili jsme výzvu MŽP a MŠMT, upozorňující na nezbytnost legislativních opatření, která by zajistila školám každoročně přiměřenou finanční částku na základní údržbu školních zahrad.

Přehled navržených témat byl ještě v rámci seminářů k manuálu Učíme se v zahradě doplněn a zároveň jsme získali také zpětnou vazbu, jaký je zájem o zlepšování kvality vyučování na školní zahradě. Během druhého setkání získala témata konečnou podobu a byla navržena podoba pracovního listu, který měl každý odborník vypracovat tak, aby byl co nejsrozumitelnější a zachytil především celoživotní zkušenosti, nikoli popis prací, které lze nalézt v literatuře.

Další připravovanou aktivitou bylo dobudování vzorové školní zahrady na Chaloupkách (po rekonstrukci střediska se nově buduje venkovní areál), která bude sloužit k výuce v rámci cyklu seminářů Všechno si ukážeme, všechno zkusíme. Zahradu jsme vybudovali především za pomoci skupinky jedenácti senierek z blízkého okolí, které přicházejí na Chaloupky k údržbě zahrady pomoci, kdy je třeba. Jsou to víkendy, ale také všední dny. Pod vedením paní Burešové provádí běžnou údržbu zahrady, ale také vytváří nové prvky tak, aby zahrada mohla sloužit k výuce všech předmětů na základní škole. Do budování zahrady se zapojili také účastníci dubnového setkání odborné skupiny, kteří přivezli pro školní zahradu na Chaloupkách výpěstky ze svých zahrad a posloužili nejen odbornou radou, ale také přiložením ruky k dílu. Vybudovali tak nové oddělení léčivých rostlin, záhon trvalek, upravili „záhon nikoho“ a vysadili letničky.

Nově upravená zahrada posloužila v rámci semináře Učíme se na zahradě, který proběhl v květnu mimo projekt a na kterém se sešlo 22 vyučujících z celé republiky. Na zahradě probíhaly ukázky praktických aktivit pro výuku různých předmětů, ale především byla výborným příkladem a inspirací pro ty, kteří s budováním zahrady začínají a potřebují poradit.

Další aktivitou v rámci projektu byla totiž také nabídka konzultací pro školy. Školám byla nabídnuta a poskytnuta pomoc při přebudování školní zahrady na přírodní učebnu, nebo při budování nové školní zahrady. Konzultanty byli především bývalí zkušení učitelé z odborné skupiny. Celkem se uskutečnilo 24 konzultací v rozsahu 50 hodin. Protože se ozývaly školy z různých koutů republiky, nebylo vždy možné, aby konkrétní lektori za nimi přijeli. Tito zájemci dostali nabídku k návštěvě nejbližší vhodné školní zahrady a kontakt na učitele, který je zahradou provede a poskytne jim pomoc a radu.

K propagaci myšlenky zapojení seniorů do výuky a údržby školní zahrady byly výbornou příležitostí semináře seznamující s manuálem Učíme se v zahradě, které Chaloupky připravily ve spolupráci s jinými středisky ekologické výchovy a s krajskými úřady. Tyto semináře proběhly během roku 2007 a první poloviny roku 2008 a oslovily téměř 300 učitelů z různých koutů republiky. Při těchto setkáních jsme získali nejvíce podnětů a zkušeností. Potvrdilo se nám, že problémy, které jsme si na začátku projektu vytipovali, jsou skutečně živé, ať už se jedná o nepřiměřeně početné skupiny žáků k praktické práci, které někteří nezkušení ředitelé nařizovali, péče o zahradu o prázdninách apod. Jako nejpalčivější problém se ukázal nedostatek zkušeností mladých učitelů. Zároveň jsme zjišťovali předběžný zájem o připravované semináře. Výsledek byl více než příznivý.

Spolupráci se seniory propagovaly Učitelské noviny, Horácké noviny, Deník, časopis Zpravodaj obcí a měst, Český bratr, Krásy domova, internetové deníky Vysočina-news a Třebíč news. Literární noviny se zabývaly tématem ve své příloze Školní noviny a časopis Bedník, který odebírá cca 100 škol z celé republiky, věnoval celé jedno číslo školním zahradám s výzvou učitelům, aby se rozhlédli kolem sebe a našli si zkušené bývalé učitele školních zahrad.

PROBLÉMY A VÝZVY

Přemýšlíme nad tím, jak tuto skvělou skupinu seniorů a seniorek nadále udržovat v kontaktu. Rádi bychom uskutečnili setkání s nimi na podzim toho roku s prohlídkou přírodních zahrad v Brně. Výsledná realizace projektu se v ničem neliší od plánovaných aktivit.

ZHODNOCENÍ – VÝSLEDKY A ODHADY DO BUDOUCNOSTI

Výsledky našeho záměru jsou výborné. Vlastně se nám podařilo uskutečnit vše, co jsme si předsevzali. Vznikla odborná skupina seniorů a dalších odborníků, kteří připravili tématickou náplň cyklu seminářů pro učitele, aktivní senioři z okolí Chaloupek pomáhají při budování a údržbě ukázkové zahrady ve středisku Chaloupky, proběhla řada konzultací k zahradám. Chtěli bychom se více věnovat propagaci a pomoci zapojování seniorů na jednotlivých školách v celé republice. Chtěli bychom více zviditelnit již existující spolupráci, připravit přehled legislativy a případně i metodiku, a eliminovat tak různé obavy např. z hlediska bezpečnosti práce apod.

Někteří senioři z řad odborné skupiny budou působit jako lektori v připravovaném cyklu seminářů. Všechno si ukážeme, všechno si zkusíme a předávat tak své zkušenosti mladším kolegům a kolegyním.

Skončením tohoto projektu žádná z aktivit nekončí, budeme hledat zdroje, jak v nich v plném rozsahu pokračovat.

ZPĚTNÉ VAZBY

Při všech setkáních a seminářích se projekt spolupráce se seniory a využití jejich profesních zkušeností setkal s pochvalou a souhlasem. Učitelé objevili možnost, jak si při výuce a správě zahrad pomoci navázáním spolupráce se seniory. Připravovaný cyklus seminářů vítali jako potřebnou nabídku.

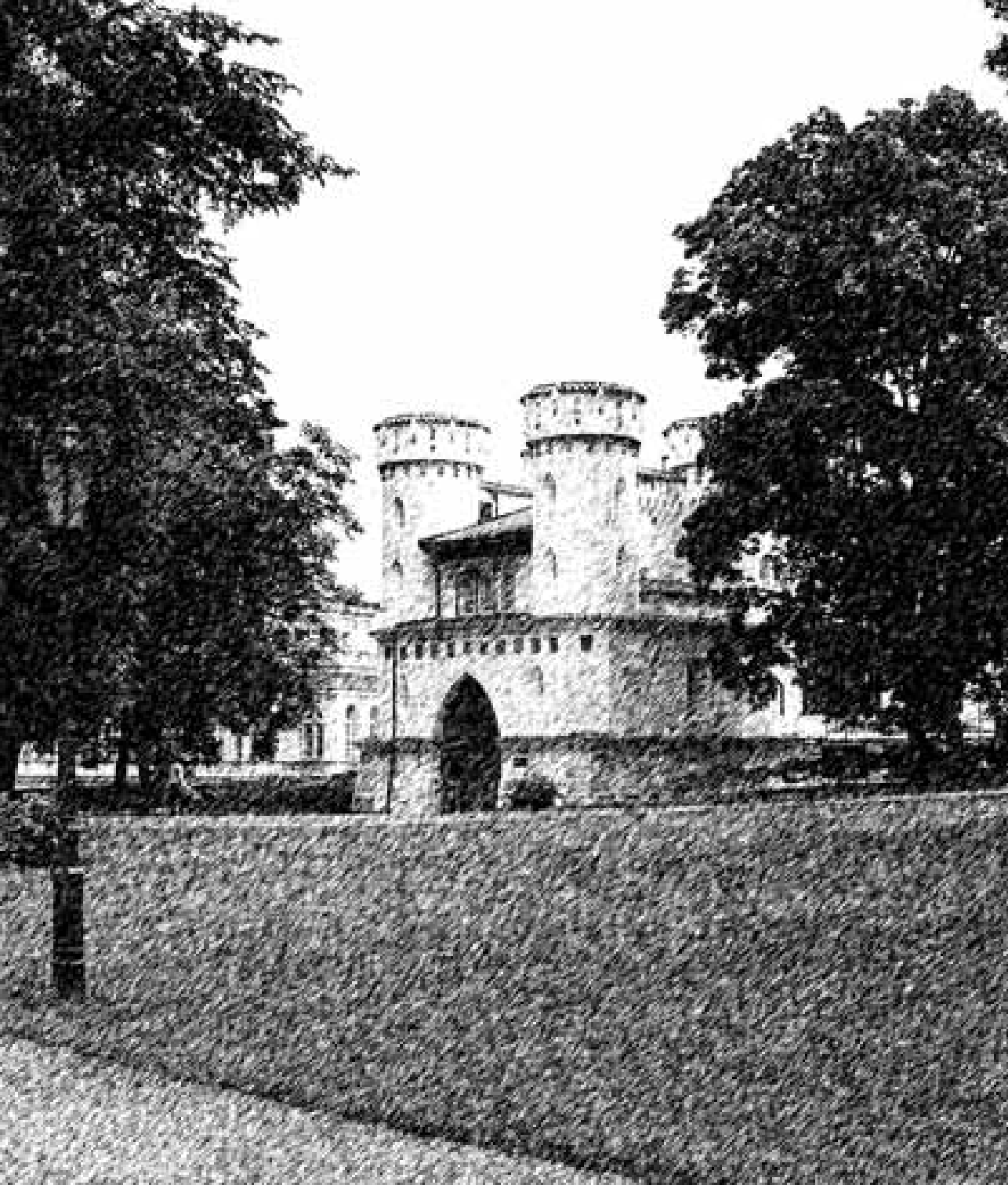
Zájem o konzultace ke školním zahradám byl větší, než jsme dokázali uspokojit. Mnoho potřebného získávají školy z manuálu Učíme se v zahradě, ale osobní konzultace buď na jejich pozemku, nebo na jiné ukázkové školní zahradě s učitelem pro ně byla velmi důležitá.

Stále živou myšlenku na záchranu a využívání školních zahrad vítají také střediska ekologické výchovy, neboť školní zahrady vidí jako skvělé místo pro naplňování ekologické výchovy na školách.

ZÁVĚREM

Závěrem bychom se chtěli přimluvit za pokračování podobných projektů. Neřeší se při nich jen problém soužití generací, využití profesních a životních zkušeností starší generace, ale i neméně závažný problém ubývání schopných řemeslníků. Práce v zahradě je ojedinělou příležitostí k získání manuálních zručností pro „panelákové děti“, které už nemají možnost získávat pracovní dovednosti od svých rodičů a prarodičů z venkova. Nehledě na to, že takovéto zkušenosti a dovednosti mohou být jednou koníčkem, kterým starší člověk smysluplně naplní svůj volný čas.

Stojí za zmínku i to, jak účastníci projektu, učitelky a učitelé senioři, byli doslova šťastni ze vzájemného setkání a měli očividnou radost, že se o jejich zkušenosti někdo zajímá. Slyšeli jsme slova, že setkání bylo pohlazení po duši, „jsem jak na novém světě“ řekla jedna z účastnic, apod. Dobře si všichni rozuměli, spojoval je celoživotní profesní zájem. I nás, organizátory, projekt naplnil radostí z užitečné práce pro děti i dospělé.

Český svaz ochránců přírody Vlašim

ZKUŠENOSTI PRO PODBLANICKO

Nastartování systémové spolupráce se seniory dobrovolníky – Strategie. Zapojení seniorů do široké škály veřejně prospěšných aktivit.

ÚVOD

Projekt Zapojování seniorů do činnosti ZO ČSOP Vlašim/Zkušenosti pro Podblanicko se zaměřuje na region Podblanicka, rozkládající se zhruba na území okresu Benešov. Naše občanské sdružení Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Vlašim zde působí již od září roku 1990. Za své poslání považujeme ochranu přírodního a kulturního dědictví na Podblanicku.

Jak již z názvu vyplývá, dominantou regionu je pověstmi opředená hora Blaník. Nedaleko ní, ve Vlašimi (12 700 obyvatel), má sídlo naše organizace, Podblanické ekocentrum ČSOP Vlašim. Naše aktivity se zaměřují na tři hlavní oblasti: praktická ochrana přírody a krajiny (péče o handicapované volně žijící živočichy, výsadby alejí a ošetřování zeleně, mapování a ochrana ohrožených druhů živočichů a rostlin, pozemkový spolek), environmentální vzdělávání, výchova a osvěta (vzdělávací akce pro děti, učitele, veřejnou správu, osvětové akce pro veřejnost, ekoporadenství), regionální rozvoj (projekt Kraj Blanických rytířů a další).

Ve Vlašimi a na Podblanicku působí řada dalších neziskových organizací, takže spolkový život v našem regionu je tradičně bohatý a má poměrně dlouhou historii. Sama naše organizace navazuje na činnost Spolku pro okrašlování a ochranu domoviny, který byl ve Vlašimi ustanoven roku 1899.

V části regionu, která je dopravně lépe dostupná z Prahy, je spolkový život a soudržnost komunity negativně dotčena dojížděním do hlavního města za prací. Na druhou stranu lidé, kteří svůj produktivní věk trávili v Praze, se sem vrací, aby důchodová léta prožili v malebné a poklidné krajině pod Blaníkem.

VÝCHODISKA

Do té doby, než jsme se setkali s programem Senioři vítáni, jsme se seniory ani s jinými dobrovolníky nepracovali systematicky. Výjimkou byla dlouholetá spolupráce s několika obdivuhodně aktivními seniory, kteří se zabývali historií, při vydávání časopisu Pod Blaníkem a dalších vlastivědných projektech ve spolupráci s Muzeem Podblanicka.

S cílovou skupinou seniorů jsme se dosud nejvíce setkávali díky udělování ceny Blanický rytíř, kterou spolu s dalšími nevládními neziskovými organizacemi vyhlašujeme každoročně na Velký pátek. Oceňovány jsou vždy tři osoby za celoživotní dílo nebo významný čin v uplynulém roce, zaměřený na rozvoj kulturního a přírodního dědictví na Podblanicku.

Když jsme se dozvěděli o programu Senioři vítáni, viděli jsme v něm dobrou příležitost zahájit systematictější práci se seniory a získat tak nové spolupracovníky. Jako cíl jsme si vytkli jednak vytvořit pro seniory příležitost aktivně se zapojit do veřejně prospěšných aktivit a jednak využít zkušeností, schopností a dalšího potenciálu seniorů pro region Podblanicka.

Protože se projekt dotýká téměř všech našich činností, podíleli se na něm všichni vedoucí středisek a další pracovníci Podblanického ekocentra ČSOP Vlašim. Nejdůležitějším spolupracovníkem pro nás byl jeden z účastníků projektu Mgr. Stanislav Příhoda, který sám přicházel s nápady na další aktivity.

O oslovení seniorů jsme se pokusili hned několika cestami. Nejprve jsme vytvořili základní informační letáček o projektu a ten jsme distribuovali při nejrůznějších akcích a příležitostech, kde se vyskytovali senioři. Dále jsme oslovili místní spolky seniorů – Sdružení zdravotně postižených

a Klub důchodců Vlašim. Do Zpravodaje Města Vlašimi a dalších místních periodik jsme zaslali tiskovou zprávu s výzvou k zapojení se do projektu. Nabídka dobrovolnictví pro seniory vyšla také jako placená inzerce v místních inzertních novinách. Jako jediný skutečně účinný způsob oslovení seniorů se však ukázal osobní kontakt s konkrétními lidmi, které potkáváme při našich činnostech. Nejprve se zapojovali senioři z okruhu našich dosavadních spolupracovníků, přátel a příbuzných a ti pomalu začínají přivádět své další přátele.

Do konce projektu se nám podařilo zapojit různou měrou 15 seniorů, což je o pět osob méně, než jsme si naplánovali.

REALIZOVANÉ AKTIVITY

Celý projekt jsme zahájili úvodním setkáním vedoucích pracovníků Podblanického ekocentra ČSOP Vlašim, na kterém jsme vytvořili základní nabídku dobrovolnických pozic a načrtli první představu systému práce se seniory. Ne všechny ohlasy pracovníků na tento projekt byly pozitivní a objevily i různé obavy, zda projekt bude skutečně pro organizaci přínosem nebo spíše zátěží.

Poté jsme vypracovali trvalou nabídku dobrovolnických pozic, kterou jsme rozšířili výše popsanými způsoby a také ji uveřejnili na webových stránkách naší organizace.

Jedním z hlavních výstupů projektu bylo vytvoření dokumentu **Strategie zapojování seniorů do činnosti ZO ČSOP Vlašim**, která byla přijata výborem naší organizace v květnu 2008. Strategie upravuje postup zapojování seniorů, obsahuje vzor smlouvy o dobrovolnictví a zakotvuje drobné výhody pro zapojené seniory, jako je zdarma předplatné časopisu Pod Blaníkem, zaměstnanecká sleva v našem ekoobchůdku a možnost zdarma se zúčastnit námi pořádaných vzdělávacích akcí. Hotová strategie se liší od našich původních představ formulovaných na úvodní plánovací schůzce k projektu, je jednodušší a pro seniory jistě přátelštější.

Hlavní aktivitou projektu bylo samotné zapojování seniorů a jejich dobrovolnická práce. Protože naše činnost je poměrně rozsáhlá, mohli i senioři vykonávat širokou škálu prací. Náš předpoklad, že senioři budou mít zájem o práci se zvířaty v záchranné stanici pro živočichy, se nepotvrdil. Jediná seniorka, která o tuto práci projevila zájem svůj úmysl změnila z obavy ze zdravotních rizik. Naproti tomu se ozvala řada mladých lidí, kteří začali v záchranné stanici pomáhat jako dobrovolníci. Považujeme to za skvělý „vedlejší produkt“ tohoto projektu.

Příklady aktivit zapojených seniorů:

Pan **Mgr. Stanislav Příhoda** je naším dlouholetým spolupracovníkem a vedoucím projektu ČSOP Vlašim Podblanická galerie, která sídlí ve Vlašimské bráně. V ní má svůj malířský ateliér. Kromě toho se zde stará o výstavu děl Podblanických umělců, získává nové přírůstky, komunikuje s umělci a dárci děl, provádí návštěvníky galerie. V jeho ateliéru se pravidelně schází Klub přátel Podblanické galerie, pro který pan Příhoda připravuje občasný informační bulletin. V Podblanickém ekocentru ČSOP Vlašim pravidelně připravuje výstavy děl Podblanických umělců. Ve vlašimském parku každoročně organizuje Podblanický plenér.

V rámci projektu Zkušenosti pro Podblanicko připravil výtvarné dílny pro děti z mateřských škol. Děti kreslily motivy z vlašimského parku, které budou v září během Dnů evropského dědictví vystaveny v parku jako součást tradiční výstavy malířů Podblanicka Park malebný. V ekocentru děti nejprve navštívily záchranou stanici pro živočichy a poté namalovaly své zážitky z prohlídky. Tyto obrázky potom byly vystaveny v přednáškovém sále ekocentra. Na závěr pan Příhoda děti provedl Podblanickou galerií. Jako upomínku na účast na této akci děti obdržely od malíře Příhody pamětní list. Pan Příhoda pořádá též kulturní akce Příhoda vzpomíná a hraje, na kterých uplatní i své hudební a vypravěčské dovednosti. První se uskutečnila 19. 4. 2008 ve Zdislavicích, kde pan Příhoda působil dlouhá léta jako učitel, a pro velký úspěch je naplánována též na podzim do Podblanického ekocentra.

Pan Příhoda měl v našem projektu nezastupitelnou roli jako náš poradce a propagátor projektu mezi seniory.

Pan Ing. Zdeněk Frůhauf se o projektu dozvěděl z místních inzertních novin. Dlouhá léta žil a pracoval v Praze a do Vlašimi se přistěhoval na důchod. Protože je sportovně založen a rád jezdí na kole, zapojil se do kontrol naučných stezek na Podblanicku. Spolupracuje s námi od května 2008 a od té doby zmapoval naučnou stezku na Blaníku. Při mapování kontroluje stav informačních tabulí a značení, prostupnost stezky a pořizuje fotodokumentaci. Kontroly naučných stezek se využívají při plánování jejich oprav.

Paní **PhDr. Eva Houdková** působila jako učitelka ZŠ a LŠU. V rámci našeho projektu uspořádala v Podblanickém ekocentru prodejní výstavu UNICEF. Výtěžek z „adopce“ panenek, prodeje pohlednic a dárců s logem UNICEF sloužil k financování celosvětových programů na pomoc znevýhodněným dětem ve světě. Paní Dr. Houdková výstavu nejen připravila, ale po celý prosinec 2007 a leden 2008 na výstavě provázela návštěvníky a celé školní třídy. Kromě toho s námi spolupracuje jako lektorka seminářů pro učitele.

Mgr. Ivan Kubala z Čechtíc je bývalý učitel přírodopisu a nadšený pěstitel bonsají. O projektu se dozvěděl díky přátelství a spolupráci s panem Mgr. Příhodou a v červnu 2008 uspořádal třídní výstavu svých bonsají v Podblanické galerii. Protože návštěvníky téma bonsají velmi zaujalo, rozhodl se na podzim 2008 (září – listopad) v našem ekocentru uspořádat třídní workshop o bonsajích, na kterém se účastníci naučí tvarovat svou vlastní bonsaj.

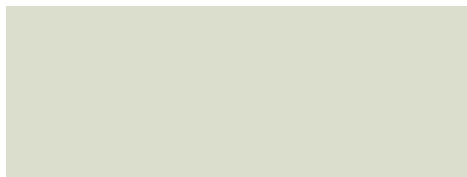
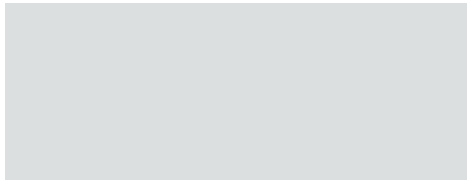
Pani **Vlasta Kubalová** z Čechtíc nám spolu se svým manželem přišla nabídnout spolupráci v červnu 2008. Dříve působila jako učitelka českého jazyka a dlouhá léta se zabývá sběrem autogramů. Stala se dobrovolnou korektorkou našich tiskovin a kromě toho nabídla uspořádání výstavy autogramů spojené s besedou s některým spisovatelem. Výstava by se měla uskutečnit v lednu až únoru 2009 v našem ekocentru. V současné době paní Kubalová připravuje první koncept výstavy.

Pan **Jan Mroček** z Frýdku – Místku každoročně přijíždí do Vlašimi na týdenní návštěvu za svou dcerou, pracovníci naší záchrané stanice pro zvířata. Jeho pomoc jsme nejvíce ocenili při transferu žab přes silnice během jarního tahu. Jde o náročnou a časově velmi náročnou práci, při které bychom se bez dobrovolníků, jako je pan Mroček těžko obešli. Kromě této pomoci jsme velmi ocenili dovednost pana Mročka v naklepávání našich kos a srpů. To dnes dovede již málokdo.

Pan **Jaroslav Lempochner** z Lbosína se k nám přestěhoval na důchod z Prahy. Díky svým dovednostem získaným v profesi svářeče a topenáře je významným pomocníkem při opravě nářadí a strojů, které ZO ČSOP Vlašim využívá při péči o chráněná území a stromy. O projektu se dozvěděl od svého syna, Ing. Marka Lempochnera, vedoucího střediska péče o zeleň.

K našim dalším dobrovolníkům – seniorům patří autoři různých regionálních a přírodovědných publikací, které vydává ZO ČSOP Vlašim. Všichni tito autoři pracují bez nároku na honorář a jejich práce představuje opravdu mnoho a mnoho hodin strávených nad textem, ilustracemi, vlastnoručně kreslenými mapami, při konzultacích s grafikem a korekturami. Patří k nim pánové **Mgr. Václav Kovařík** (připravovaná publikace Konopištský zámecký park), pan **Radko Bílek** (články do časopisu Pod Blanicem, připravovaná publikace o poutních místech na Podblanicku), a další autoři článků v časopise Pod Blanicem.

Celý projekt byl zakončen slavnostní vernisáží výstavy pana Příhody Kroniky Vlašimské brány spojenou s představením projektu. Akce se uskutečnila 25. 6. 2008 v Podblanickém ekocentru ČSOP Vlašim.

Financování projektu

Ze získané dotace byly hrazeny především mzdové náklady spojené s tvorbou strategie, prací se seniory a propagací projektu. Některé z aktivit dobrovolníků z řad seniorů vyžadovaly finanční prostředky na jejich samotnou realizaci. Jedná se např. o materiální náklady při realizaci výstavy, služby sazby a tisku při tvorbě publikací, výtvarné potřeby pro děti. Tyto náklady jsme pokryli z dotací na konkrétní projekty, do nichž jsme aktivity seniorů začlenili. Hlavními donátory těchto projektů jsou Středočeský kraj, RWE a Evropská unie.

PROBLÉMY A VÝZVY

Nejtěžším bodem projektu pro nás bylo hledání, jak vlastně začít, jak seniory získat. Naše představy o tom, že se senioři budou hlásit na základě informací z tisku, inzertních novin, letáků a plakátů, se ukázaly jako mylné. Poznali jsme, že ze všeho nejúčinnější je osobní kontakt a příklad přátel, kteří se již do projektu zapojili. Projekt se tak rozbíhal mnohem pomaleji, než jsme čekali.

Všichni senioři, kteří se do projektu zapojili, jsou svým založením velmi aktivní a již v minulosti se zapojovali do různých veřejně prospěšných projektů nebo je sami iniciovali. Naše přání zaktivizovat dosud pasivní seniory se zatím nenaplnilo.

ZHODNOCENÍ – VÝSLEDKY A ODHADY DO BUDOUCNOSTI

Naším záměrem bylo v rámci projektu vytvořit a nastartovat systém práce s dobrovolníky – seniory. To se nám zdařilo, vytvořili jsme dokument Strategie zapojování seniorů do činnosti ZO ČSOP Vlašim. Dále jsme získali prvních 15 seniorů, se čtyřmi jsme uzavřeli písemnou smlouvu o dobrovolnictví. Počet zapojených seniorů je ovšem o pět osob nižší, než jsme si naplánovali.

Během projektu jsme poznali nové lidi, kteří mají zájem s námi spolupracovat a přinášejí do naší organizace spoustu nových dovedností, které nám dosud chyběly. Byla to naše první zkušenost s dobrovolnictvím vůbec, takže projekt je pro nás inspirací i při práci s dalšími cílovými skupinami. Poučení, které si z projektu odnášíme, je takové, že úspěšnost práce s dobrovolníky a to nejen se seniory, závisí zejména na osobním přístupu k nim. Zjistili jsme, že musíme věnovat více pozornosti tomu, jak s dobrovolníky komunikujeme, jaký o ně projevujeme zájem, jaké pracovní prostředí pro ně vytváříme. Pokud s námi někdo spolupracuje delší dobu, je to především proto, že se cítí dobře mezi lidmi, kteří v naší organizaci pracují.

Naše spolupráce se seniory je stále ještě na začátku. Někteří se teprve na konci projektu začínají zapojovat a mají mnoho plánů. Náš program Zkušenosti pro Podblanicko bude proto pokračovat dál. Chceme tak umožnit aktivním seniorům, aby mohli realizovat své nápady. Vzhledem k tomu, že jsme poznali, že spolupráce s dobrovolníky – seniory a seniorkami je opravdu dlouhodobou záležitostí, neumíme si představit, že bychom se jim po skončení projektu přestali věnovat a ztratili tak těžce nalezené spolupracovníky. K budoucím, již teď naplánovaným aktivitám, patří akce spojené s Podblanickou galerií (Hodinky v ateliéru, výstavy), výstava autogramů a workshop o bonsajích.

ZPĚTNÉ VAZBY

Senioři, kteří se zapojili do projektu, jej uvítali jako dobrou příležitost seberealizace. Za všechny citujeme odpověď pana Mgr. Stanislava Příhody na anketní otázku:

Otázka: „*Jak hodnotíte vztah dnešní společnosti k seniorům?*“

S.P.: „*Důchodci by si určitě zasloužili větší pozornost, ohled a péči. Celý život poctivě pracovali a patřil by jim jistě i nárok na větší finanční zajištění důstojného stáří – s tím souvisí i řada různých úlev – zejména ve zdravotnictví. Mělo by se také více využívat jejich životních zkušeností i v oblasti mezilidských vztahů. Proto vítám projekt ČSOP „Zkušenosti pro Podblanicko – rád v této rovině pomohu. Senioři by se také neměli uzavírat doma – ale účastnit se veřejného života ve svých obcích – příležitosti se určitě najdou. Jít „mezi lidi“! A zaslouženě prožívat podzim života, který také může být hezký. Vše se ale odvíjí od největší hodnoty – od zdraví!“*

Veřejnost projevuje svůj zájem zejména hojnou účastí na akcích pořádaných seniory. Než projekt skutečně vejde do povědomí obyvatel Vlašimi, bude ještě nějaký čas trvat, i když se snažíme pravidelně je informovat v místním Zpravodaji. Město Vlašim nám v tom velmi vychází vstříc a pomáhá nám zejména s propagací programu prostřednictvím městského zpravodaje i městských plakátovacích ploch. Vedoucí sociálního odboru MěÚ Vlašim Bc. Pavla Kovalská projekt vítá a podporuje. Do budoucna navrhuje uspořádat společné školení o práci se seniory pro pracovníky města i neziskových organizací ve Vlašimi, na kterém by se město finančně podílelo.

ZÁVĚREM

Díky účasti v programu Senioři vítání se naše organizace posunula do oblasti pro nás dosud málo probádané a sice spolupráce se seniory a s dobrovolníky vůbec. Jsme velmi rádi za tuto zkušenost

a uvítali bychom, kdyby program pokračoval a bylo možné i do budoucna podpořit realizaci konkrétních aktivit seniorů.

Většina aktivit zaměřených na cílovou skupinu seniorů se ve Vlašimi zaměřuje na poskytování péče nebo naplňování volného času. Náš projekt tedy vnesl do našeho města a regionu nový prvek.

Občanské sdružení Chalupění, (Trutnovsko)

DŘEVĚNKA – PROSTOR AKTIVNÍCH ČINNOSTÍ

Senioři zapojení do záchrany a oživení nejstarší
dochované lidové památky města Úpice – Dřevěnky.

ÚVOD

Město Úpice se prostírá po obou březích řeky Úpy v roklinatém údolí pod Jestřebími horami. V Úpici prožili své dětství a mládí Josef a Karel Čapkovi, narodila se zde malířka květin a Podkrkonošů Julie W. Mezerová. Dlouhodobou tradicí zde má ochotnické divadlo, hudba a také tělovýchova a sport. Mimořádnou zvláštností je hvězdárna z roku 1959. V současné době má Úpice necelých 6000 obyvatel. S rozvojem průmyslu a obchodu a rostoucím počtem obyvatel v 19. století také započal čilý spolkový život. Na konci 20. století však začal textilní průmysl upadat a v současné době je zde textilního podnikání minimálně. Nicméně tradice spolků ale v Úpici i okolí přetrvává doposud. Lidé jsou zvyklí se společensky angažovat, i když to jsou hlavně lidé starší. Mladí odjíždí za prací do okolních měst, což je také příčinou, že počet obyvatel v Úpici výrazně klesl a celková aktivita města se snížila.

Občanské sdružení Chalupění sdružuje od roku 2002 členy a dobrovolníky, kteří se zajímají o kulturní památky, historii, tradici a vzhled krajiny pod Jestřebími horami a chtějí se podílet na jejich záchraně a oživení. V současné době sdružení provozuje a obnovuje nejstarší dochovanou lidovou památku města Úpice – Dřevěnku. Je to pozoruhodná roubená jednopatrová stavba, ke které mají místní obyvatelé – především z řad seniorů vřelý vztah.

VÝCHODISKA

Celá naše organizace – o. s. Chalupění – je postavena především na dobrovolnictví. Jakmile jsme si přečetli náplň programu Seniori vítáni, bylo nám jasné, že je pro nás jako šitý na míru a navíc v pravý čas. Přijetí a začlenění nových dobrovolníků z řad seniorů se nám jevilo jako přirozený proces činnosti sdružení. Tušili jsme, že v nově otevřeném provozu Dřevěnky budeme mít se stálým obsazením v denním i vikendovém provozu problémy a budeme potřebovat tyto služby posílit.

Většina dobrovolníků, bez kterých je práce naší organizace téměř nemožná, přichází z řad studentů a seniorů. A právě seniori se nám zdáli být vhodnou skupinou pro pomoc s provozem Dřevěnky. Vždyť mnozí z nich ještě pamatují její původní majitele nebo si sem zašli po práci na pivo a popovídat. Již od počátku našeho provozování Dřevěnky někteří sami přicházeli a nabízeli nejruznější informace o původním provozu, osobní zážitky apod.

Jako **hlavní cíl projektu** jsme si tedy stanovili oslovit seniory města Úpice a okolí a přizvat je k spolupřevozování Dřevěnky – při realizování nových kulturních akcí, s průvodcovskou službou, obsluhou v čajovně a káfirně, čištění a restaurováním exponátů atd. Předpokládali jsme, že zapojení seniorů do těchto aktivit jim pomůže odstranit pocit osamělosti a posílí jejich sebedůvěru a odvahu zapojit se do veřejného života. Zároveň jsme očekávali, že seniori budou přinášet nové nápady a nabídky pro oživení provozu Dřevěnky.

Realizační tým projektu jsme poskládali z členů našeho sdružení a vybrali jsme koordinátorku seniorů. Tato funkce a osoba se od počátku stala zásadní v celkové organizaci a kontaktu se seniory. Jednalo se o starší paní, žijící v Úpici a dokonale znající místní poměry, potřeby a možnosti Dřevěnky. Koordinátorka projektu – paní Alena Samková byla známá i většině místních seniorů, je velmi zapálená pro věc a velmi komunikativní. A protože paní Alena byla na Dřevěnce téměř denně, informovala o projektu všechny návštěvníky, kteří pak informaci o projektu posílali „tichou poštou klepů“ dál. Informace se šířily jako kruhy na hladině, v jejichž středu byl projekt na Dřevěnce

a všichni, kdo s ním mají co do činění. Tato propagace projektu se nám ukázala být jako neúčinnější, asi také proto, že žijeme na maloměstě ve venkovském regionu, kde se novinky šíří rychle.

Hlavní členové realizačního týmu:

- Ing. Jana Řezníčková, členka sdružení, vedoucí projektu – propagace, fundraising
- Bc. Pavel Melichar, zakladatel a předseda sdružení – realizátor
- Alena Samková, asistentka-koordinátorka seniorů
- Město Úpice – partner projektu, majitel objektu. Podílí se finančním grantem na projektu a na jeho propagaci hlavně informacemi v Úpických novinách a na svých webových stránkách.

O projektu jsme veřejnost informovali jednak v místním tisku, v propagačních materiálech našeho sdružení a na našich webových stránkách, dále pak na www stránkách Města Úpice a Svazku obcí Jestřebí hory. Tištěné materiály byly k dispozici také v Informačních centrech v Úpici a okolí.

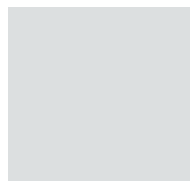
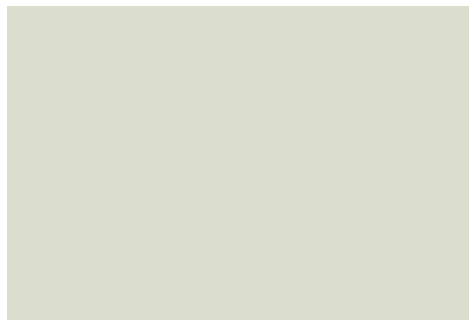
Koordinátorka projektu předávala informace o projektu přímo v Dřevěnce a rozšiřovala je také ústně mezi lidmi, speciálně mezi seniory. Ti na projekt začali okamžitě reagovat a informovat se navzájem.

Než jsme stačili vydat propagační leták, který byl v harmonogramu projektu předem naplánován, měli jsme již aktivní skupinu seniorů, kteří se do programu hlásili a začali spolupracovat především v organizování kulturních akcí, v průvodcování a obsluze káfiřny a čajovny. Výše zmíněný informační leták byl vydán v počtu 7 500 ks a rozeslán do všech poštovních schránek obyvatel regionu. Po prvních výzvách se nám do projektu aktivně zapojilo 20 seniorů a dalších 37 v průběhu projektu.

Celkem jsme díky projektu spolupracovali s 57 seniory a seniorkami, kteří se tak aktivně zapojili do veřejného života města Úpice i okolí.

A jaké byly reakce oslovených seniorů?

Jednou přišel na Dřevěнку akademický malíř Jiří Škopek a hned že prý udělá pohlednici Dřevěňky, zrovna když jsme si říkali, že bychom nějakou potřebovali. Jen jsme ho museli chvíli přemlouvat, aby nemaloval pohlednici zimní, kterou nám už slíbil senior Josef Vik, vždyť Dřevěňka vypadá hezky i v létě. Přestože nejdříve protestoval, že už má svoji uměleckou vizi, která zahrnuje zachumelenou střechu a přede dveřmi dostavník, uznal nakonec, že v zimě by dostavník uvázl v závějích. A za tři týdny nám donesl krásné letní pohledy, které jsme mohli dát k veřejnému prodeji a obohatit tak propagační nabídku památného objektu Dřevěňky.

Jindy zase přišel na Dřevěнку pan Řezníček opravit kukačky, které nám vyrobil a daroval. „Na oplátku“ mu paní Alena přibalila hromadu starých hraček – k opravě. Nejspíš celých deset dní nepustil z ruky vláčky a koníky a snad i přespával v pokojíčku pro panenky, protože všechno přinesl krásně spravené dva dny před plánovaným slavnostním zahájením výstavy starých hraček a neváhal se okamžitě zapojit do její konečné instalace. Když přišel znovu, pustil se do opravy kolovrátku a nádvkem si domů odnesl další rozbité hračky. K našemu překvapení je hned druhý den donesl opravené.

Pan Horáček se na Dřevěnce sešel s několika kamarády, pobesedovali nad šálkem čaje a tím dali vznik cyklu besed Staré dobré časy, kterých se účastnilo pravidelně kolem 20 lidí. Mezi posluchači byly i studenti místního gymnázia, a zajímavé bylo, jak je bavilo naslouchat vyprávění pamětníků starých časů.

Když na Dřevěнку zavítal další senior pan doktor Blahák, slovo dalo slovo a byla z toho velikonoční přednáška. Protože se setkala s velkým úspěchem, domluvili jsme se na dalších veřejných setkáních s povídáním o astronomii. Nabídl i zajištění nové kulturní akce, přednášky své manželky Mgr. Jany Šilerové, olomoucké biskupky ČČSH na téma: Staří – mladí, co o sobě víme? Okamžitě je zařazujeme do veřejného programu Dřevěanky v rámci pokračování projektu.

REALIZOVANÉ AKTIVITY

Průvodce historickými expozicemi a obsluha kafirny a čajovny.

Tato činnost vyžadovala nejen znalosti o historii objektu a jeho architektury, ale i o původu a funkcích historických exponátů a způsobu jejich použití. Důležitá byla také znalost historie města a regionu. V kafirně a čajovně se připravovalo nápojové občerstvení včetně odborné přípravy sypaných čajů a také se zde prodávaly upomínkové předměty, dárky a propagační materiály regionu.

Realizátor jednorázových kulturních akcí.

Celkem 20 seniorů se aktivně zapojilo do příprav a průběhu pravidelných jednorázových akcí pro veřejnost: výstav (fotografií, starých hraček, z domácích zajímavých sbírek, kuriozit), dále vzpomínkových večerů, přednášek, ukázek řemesel apod. Na vlastní realizaci akcí se pak podíleli jak oslovováním nových vystavovatelů z řad svých známých a sběrem informací o exponátech a zaniklých řemeslech včetně jejich ukázek, tak i průvodním slovem při slavnostních zahájeních výstav a moderováním pořadů.

Vedoucí rukodělných seminářů.

Protože seniorky a senioři ještě ovládají dnes již téměř zapomenuté ruční práce a řemesla a navíc disponují volným časem, nabídli jsme jim spolupráci při pořádání rukodělných seminářů jako je tkaní na ručních stavech, paličkování, drhání, košíkářství, keramika, aj. Měli tak možnost naučit mladší zájemce něco z rukodělných prací a podělit se s nimi o radost z vlastnoručně vyrobených dárků a výrobků. K popularitě těchto tradičních a starých činností přispělo i starobylé prostředí naší Dřevěnky.

Pomocný dobrovolník.

Tak starý objekt, kterým je Dřevěnka, se neobejde bez průběžné obnovy a nutných oprav. Zde tedy měli naši senioři téměř neomezené pole působnosti, ať už se jednalo o pomoc při stavebních, či úklidových pracích nebo pomoc při čištění, konzervování a restaurování historických exponátů, které byly následně využity na výstavách.

Celkem se do jednotlivých aktivit projektu aktivně zapojilo 57 seniorů a seniorek – mnozí z nich se podíleli na více aktivitách.

PROBLÉMY A VÝZVY

Vzhledem k tomu, že projekt téměř ideálně zapadal do naší koncepce a kopíroval naše potřeby, nepotýkali jsme s žádnými vážnějšími problémy. Jistou nevýhodou sice tvořil zkrácený termín realizace projektu – do programu jsme byli zařazeni později – ale vzhledem k celkem velkému zájmu ze strany seniorů a osobnímu nasazení realizačního týmu to nebyl problém zásadní.

Dá se říci, že jsme zažívali spíše milá překvapení – naprosto spontánně, z iniciativy seniorů nám vznikl cyklus besed Staré dobré časy a sobotní odpoledne věnované ukázkám ručních prací Šikovné ruce.

Pokud v průběhu realizace vznikaly problémy, tak byly většinou způsobeny špatnou komunikací, nepochopením či rozdílností názorů na věc, což se při troše trpělivosti a tolerance dalo poměrně snadno vyřešit. Zde se opět potvrzuje nepostradatelnost zodpovědné osoby – koordinátora.

ZHODNOCENÍ – VÝSLEDKY A ODHADY DO BUDOUCNOSTI

Přestože projekt probíhal ve zkráceném časovém termínu, můžeme konstatovat, že se nám podařilo dosáhnout stanovených cílů. Podařilo se oslovit poměrně velkou skupiny seniorů města Úpice

a okolí a zapojit je do provozu Dřevěnky. Množství nápadů, se kterými senioři a seniorky přicházejí a iniciativa některých z nich předčily naše očekávání.

Na základě výsledků projektu lze říci, že projekt Dřevěnka – prostor aktivních činností zcela naplnil předpoklady a očekávání uvažované v zadání projektu.

Výhodou spolupráce se seniory je jejich láskyplný vztah k místu, kde žijí, což se v našem případě potvrzuje v tom, jak jsou rádi, že je Dřevěnka znovu otevřená a pyšní na to, že mohou pomáhat s jejím znovuožíváním a provozem pro veřejnost. Jedná se často o opomíjenou skupinu lidí, která však má obrovský potenciál – časové možnosti, životní zkušenosti, obětavost a zápal pro věc. Většina z nich je ochotna učit se nové věci, pomáhat i poradit. Senioři se rádi sejdou a popovídají si, posluchači jim nevadí, naopak je vítají.

Díky projektu se nám tak podařilo oslovit a zaangažovat větší počet seniorů a potvrdila se nám naše domněnka, že to je vhodná skupina k realizaci našich dlouhodobých záměrů.

Při práci s nimi je třeba věnovat pozornost komunikaci – je třeba počítat i s tím, že někteří již mají sluchové problémy, důležitá je také tolerance, trpělivost, pochopení a čas na popovídání. Někdy je obtížné je kontaktovat, protože ne všichni používají telefon, a také je třeba brát v úvahu to, že většinou nejezdí autem a často mají pohybové problémy. V úvahu je třeba brát i jejich fyzické síly a rychleji nastupující únavu.

Klíčovou roli v práci se seniory pak hraje koordinátor a jeho schopnost jasně definovat úkoly a požadavky. Koordinátor musí také umět zájemce o spolupráci podpořit a odhadnout jejich schopnosti a možnosti.

Během trvání projektu se nám podařilo seniory kontaktovat, motivovat a zaškolit a bylo by škoda v těchto aktivitách nepokračovat. Pokud jejich zájem vydrží, stane se Dřevěnka místem, které sami provozují.

ZPĚTNÉ VAZBY

Z rozhovorů s našimi seniory – dobrovolníky můžeme říci, že jim zapojení do projektu přináší pocit dobře vykonané práce, užitečnosti a seberealizace. Připadají si totiž často nevyužití, přehlížení a nepotřební a proto je těší, když o ně a jejich zkušenosti někdo projeví zájem.

Z reakcí účastníků akcí, na jejichž realizaci se senioři podíleli, je vidět, že se jim tyto akce líbí a cítí se na Dřevěnce dobře. Vypovídá o tom velká účast na slavnostních otevřeních výstav a expozic

a návštěvnost na pravidelných veřejných akcích a pozitivní ohlasy v knize návštěv. Je zde prostor pro setkávání více generací, což v dnešní době není vždy samozřejmostí.

Projektu byla vyslovena podpora na březnovém veřejném zasedání městského zastupitelstva města Úpice. Zájem o projekt potvrzuje i pravidelná účast jednotlivých zastupitelů města Úpice na pořádaných akcích.

Zájem o projektové akce byly i ze strany regionálních médií – Úpických novin, regionální kabelové televize (www.nasetelevize.cz), Českého rozhlasu Hradec Králové.

ZÁVĚREM

Je dobré, že existuje program zaměřený na seniory v době preferující především mláď, silu a kariéru. Program umožňuje zapojit seniory aktivně do života komunity a podporuje také mezigenerační dialog, poznávání a objevování životních hodnot.

Určitě bychom jak my jako realizátoři, tak i zapojení senioři, seniorky a ostatní účastníci projektu uvítali víc podobně zaměřených programů.

Občanské sdružení Frýdlantských Romů

ŠTAFETA ZNALOSTÍ A ZKUŠENOSTÍ

SENIORŮ MLADŠÍM GENERACÍM A DĚTEM ZE SOCIÁLNĚ SLABÝCH
RODIN FRÝDLANTSKA

Senioři aktivně působí v zájmových kroužcích
pro děti ze společensky znevýhodněných skupin.

ÚVOD

Frýdlantsko je krajem, kde se setkává kultura lužickosrbská s německou a s českou. Nachází se v nejsevernější části Libereckého kraje v tzv. Frýdlantském výběžku a je tvořeno mírnou pahorkatinou a chráněnou oblastí Jizerské hory. Největší město je Frýdlant s 7 500 obyvateli.

Frýdlantsko patří mezi hospodářsky slabší oblasti ČR, velmi důležitým zdrojem příjmů a nabídkou zaměstnání je turistický ruch a sportovní střediska.

Mezi neaktivnější spolky patří tradičně hasiči, fotbalisti, myslivci a zahrádkáři. Při školách působí pěvecké a ochotnické sbory. Postupně narůstá význam přeshraniční kulturní spolupráce, podporované projekty a fondy EU.

Občanské sdružení Frýdlantských Romů bylo založeno v roce 2003. Hlavní náplní činnosti organizace jsou volnočasové a vzdělávací aktivity zaměřené na děti a mládež ze sociálně slabých rodin. Opírá se o práci dobrovolníků z řad pedagogů, sociálních pracovníků a zkušených praktiků z romské komunity. Na práci se často podílí také rodiče a prarodiče dětí. Nejvíce se zaměřuje na doučování dětí a přípravu na zkoušky, dále má taneční folklorní soubor a dvě kapely. Přispěním projektu Senioři vítáni jsme rozšířili svoji činnost o aktivity, které popisujeme v další části tohoto textu.

VÝCHODISKA

Program Senioři vítáni nás oslovil především svým zaměřením na seniory. Při rozhodování o podání žádosti hrálo pozitivní roli také to, že podmínky pro zpracování projektu byly splnitelné i pro malé NO a také renomé obou nadací, které program vyhlásily.

K rozhodnutí zapojit se do tohoto programu nás vedla skutečnost, že s námi senioři formou dobrovolné práce již spolupracují. Buď jako doprovod a dozor při akcích s dětmi ze sociálně slabých rodin, doučování nebo přímo předáváním zkušeností dětem a mladým lidem. Prostřednictvím projektu jsme chtěli rozšířit činnost o další nabídku – výuku hudby, kroužky malování a kreslení, vaření a pečení, ekologie, šití a vyšívání. To se nám skutečně, i když s problémy, podařilo.

Inspiraci jsme čerpali ze života: na jedné straně si občané oprávněně stěžují na bezprizorní děti a pubertální mládež, která často za nudy páchá nepravostí, na druhé straně, v různých zařízeních pro seniory žijí vědomostmi a zkušenostmi vybavení senioři a seniorky, kteří se mohou také nudit nebo se cítit nevyužití. Chtěli jsme obě dvě skupiny propojit a tak pomoci obcím Frýdlantska zaměstnat smysluplnou činností mládež a zároveň umožnit seniorům důstojný život a předávání nabytých zkušeností.

Hlavní cíle projektu jsou hned dva: především umožnit seniorům podílet se aktivní formou na společenském životě a potom nabídnout dětem a mládeži možnost nejrůznějších zájmových aktivit, které slouží mimo jiné jako prevence kriminality. Zároveň tím získají mladí lidé jiný – lepší pohled na seniory, kteří jsou někdy bráni jako sociální a zdravotní přítěž.

Realizační tým projektu byl složen z pěti lidí: předsedy a jednatelky sdružení, asistentky pedagoga, která asistovala seniorovi při doučování, zástupkyně dětí a manažera projektu.

Partnerem projektu byl Městský úřad Frýdlant v Čechách, který poskytl prostory k realizaci všech aktivit, s tím, že jsme platili pouze za spotřebované energie. Poskytl také prostory městského kina

na vystoupení dětí a mládeže. Naše aktivity úřad všestranně podporoval, jako partner byl skvělý a nenahraditelný. Bylo i v zájmu města soustředit bezprizorní děti do kulturního prostředí a nabídnout jim alternativní možnosti zábavy a poučení.

Dalším partnerem byla Základní a speciální škola v Raspenavě, která se podílela na projektu prostřednictvím své asistentky pedagoga a dětí, zapojených v tanečním kroužku. Rovněž zde se nám dostalo účinné podpory.

Ke spolupráci jsme získali celkem 15 seniorů, část z nich jsou členové a sympatizanti našeho sdružení. Oslovili jsme seniory pedagogy, pamětníky a tanečníky z řad seniorů romské komunity nebo zkušené seniory a seniorky z okolí a využili jsme osobního jednání v domovech seniorů nebo v domech s pečovatelskou službou. Senioři a seniorky zapojení do kroužků mohou pozvat své šikovné kamarády a kamarádky, spolupráci nám někdy nabídnou i senioři, kteří se přišli jako diváci podívat na některé z mnoha vystoupení našich dětí a mládeže, zejména folklorního tanečního kroužku a hudebních kapel.

Z jejich strany docházelo k různým zajímavým reakcím. Některé nabídka zaujala a rádi se do spolupráce zapojili. Jiní se pro věc nadchli, ale po čase zájem vyprchal a na sliby spolupráce zapomněli. Mnoho z nich by rádo spolupracovalo, ale brání jim zdravotní stav nebo nedostatek času (zahrádka, hlídání vnoučat ap.). Někteří by spolupracovali pouze za peníze, formu dobrovolnictví neakceptovali.

REALIZOVANÉ AKTIVITY

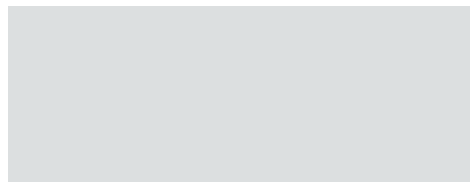
Hlavními aktivitami projektu byly zájmové kroužky, které senioři buď vedli, nebo byli odbornými asistenty. Kroužek výuky hry na hudební nástroje vedou Leopold Kotlár a Jan Tomáš, účastní se celkem 22 dětí. Významný úspěch dosáhli mladí členové kroužku v soutěži X-Factor.

Kroužek doučování vedou Mgr. Otakar Víšek a asistentka pedagoga Ilona Daňová ml. Účastní se celkem osm dětí, ale jejich počet se mění podle aktuální potřeby a školních problémů dětí. K dispozici mají čtyři počítače, které jim daroval manažer projektu a MěÚ.

Kroužky šití, vyšívání, kreslení a malování vede Hedvika Tomášová, asistuje Miroslava Jarková. Účastní se deset dětí. Na kreslení a malování chodí zejména menší děti.

Kroužek ekologie vede Jaroslava Demetrová, účastní se jej šest dětí. Děti například pomáhaly při úklidu nepořádku a popadaných větví po řádění orkánů Kiril a Emma.

Kroužek vaření a pečení vede Gabriela Daňová, účastní se osm dívek. Učí se vařit a péci jednoduchá levná jídla a také zásadám správného stolování.

Kroužek výuky tance vedou Božena Cínová a Helena Ďudová, asistuje Renata Rusnáková. Účastní se jej deset párů. Za doprovodu jedné ze tří našich kapel se úspěšně prezentují na folklorních akcích v ČR i v zahraničí.

Kroužky se schází jednou týdně, případně častěji podle aktuální potřeby: kroužek doučování během přijímacích zkoušek nebo zkouškového období a kroužek tance v případě návratu na vystoupení. V sobotu a v neděli probíhají hlavní kulturní a zábavné akce nebo různá veřejná kulturní vystoupení. Např. soutěž ve zpěvu DOREMI, soutěž v tanci, kulturní program ve spolupráci s MěÚ s vystoupením účastníků X-Factoru, hudební program pro návštěvníky Lázní Libverda, účast na kulturních akcích v Polsku a Německu apod. Přípravuje se účast na přehlídce hudebních kapel, taneční soutěž pro děti z Frýdlantska a Liberecka, pěvecká soutěž aj.

Finanční prostředky z grantu jsme vynaložili v souladu s rozpočtem především na personální a materiální zabezpečení plánovaných aktivit. Veškeré vybavení a pomůcky jsou efektivně a v maximální možné míře využívány. Vybavení poskytuje další možné rozšíření aktivit (například přednášky seniorů cestovatelů, chovatelů, sběratelů apod.).

Všechny kulturní a vzdělávací aktivity jsou plně zajištěny formou dobrovolnické práce. Symbolickou odměnu v podobě věcného daru obdrželo pouze šest seniorů působících jako odborní vedoucí zájmových kroužků.

PROBLÉMY A VÝZVY

První problém představoval požadavek Nadace OSF-P a Nadace ČS sloučit oba samostatně podané návrhy projektů (výuka hudby a taneční kroužek a ostatní zájmové kroužky). Sloučení jsme realizovali, ale zvýšily se nároky na celkovou organizaci a koordinaci projektu, administrativy a PR aktivit.

Původně plánovaná výuka hry na dechové hudební nástroje byla kvůli zdravotním problémům vyučujícího seniora nahrazena výukou hry na klávesové a strunné nástroje. Mimo původní plán byla nově založena cimbálová kapela, kde se plně realizují hned tři senioři.

Velkým problémem se ukázal být boj se zažitými návyky (žít pouze dneškem a co bude zítra a příště neřešit). Často se stalo, že nebyly respektovány termíny dojednaných schůzek, ústní pokyny a dohody což představovalo pro manažera projektu značný problém.

I přes různé problémy se realizované aktivity od plánovaných příliš neliší, cíle projektu byly splněny.

ZHODNOCENÍ – VÝSLEDKY A ODHADY DO BUDOUČNOSTI

Stanovené cíle projektu byly realizovány. Ke změně došlo pouze v případě výuky hudby, jinak byly všechny plánované kroužky také realizovány. Předpoklady a očekávání uvažované v zadání projektu se splnily. Seniori měli o aktivity zájem a odpovědně se zapojili do života organizace. S těmi ne-seriozními jsme se uměli rychle rozloučit.

Pozitivní zkušeností je skutečnost, že v dobrém kolektivu s dobrým nápadem a finanční a materiální podporou lze realizovat mnoho dobrých a prospěšných aktivit.

Vzhledem k demografickému vývoji význam práce se seniory poroste. Podle našich zkušeností jsou seniori a seniorky zpravidla upřímně vděční za každou nabídku uplatnění a spolupráce. Mají zásobu zkušeností a znalostí, ale často jim chybí síly naplno se realizovat. Nemávají profesionální znalosti moderní techniky, mohou však nabídnout znalosti přírody, životního prostředí, místní historie, chovatelství, včelařství a mnoho dalších potřebných a moderní společnostmi zapomínaných oblastí. Při práci s nimi doporučujeme respektovat jejich věk, zdravotní stav a jejich fyzické i psychologické možnosti.

Do budoucna počítáme s pokračováním aktivit se zapojením seniorů. V plné míře chceme zachovat všechny zájmové kroužky s využitím zakoupeného technického vybavení. Chceme nabídku rozšířit o odborné přednášky zkušených seniorů (právníků, pedagogů, sociálních pracovníků, cestovatelů, sběratelů atd.) a besedy s promítáním. Zejména o přednášky se sociální tematikou očekáváme velký zájem.

ZPĚTNÉ VAZBY

Manažer projektu připravil jednoduchý anketní lístek, kde mohli seniori, dospělí i děti odpovědět na pět otázek: Jak projekt hodnotíte? Co Vám projekt přinesl? Co se Vám nejvíce líbilo? Co byste doplnili-změnili? Budete ve své činnosti pokračovat?

Téměř 98% respondentů odpovědělo, že největším přínosem projektu byl skvělý kolektiv a 2% přidalo možnost seberealizace. Nejvíce se líbila možnost veřejného vystoupení a prezentace naučených znalostí. Pokračovat v činnosti chce 99% respondentů, 1% se nevyjádřilo.

Veřejná správa projekt aktivně podporovala a maximálně s námi spolupracovala. Plně se ztotožnila s cílem projektu, a sice umožnit seniorům kvalitní seberealizaci a zároveň nabídnout mládeži a dětem smysluplné trávení volného času.

ZÁVĚREM

Rádi bychom poděkovali Nadaci OSF Praha a Nadaci ČS za možnost realizovat tento projekt. Je jisté, že bude pokračovat s využitím dobrovolníků a zařízení pořízeného z poskytnutých prostředků.

Pokud se někdo rozhodne podobný projekt realizovat, doporučujeme nejprve zjistit, jaké osobnostní a morální kvality mají lidé, s kterými hodláte spolupracovat. Většina je poctivých a slušných, ale stačí jeden či dva neseriozní, nečestní jedinci a dokáží otrávit atmosféru na dlouhou dobu.

Hospic sv. Jana N. Neumanna

AKTIVNÍ SENIOŘI – NEZBYTNÁ SOUČÁST HOSPICOVÉ PÉČE

Senioři – dobrovolníci zpříjemňují pobyt klientům hospice.

ÚVOD

Prachatice leží v Šumavském podhůří ve výšce 561 m nad mořem. Původní osada vznikla v 10. století, město bylo založeno na počátku 14. století. Ve městě zůstaly zčásti zachovány původní hradby, bašta Helvit a mohutná goticko-renesanční Dolní brána, jednou z nejstarších staveb města je gotický děkanský kostel sv. Jakuba. Střed města s renesanční výstavbou byl vyhlášen městskou památkovou rezervací. V současnosti mají Prachatice kolem 11800 obyvatel.

Hospic sv. Jana N. Neumanna je nestátní zdravotnické zařízení. Slouží pokročile nevléčitelně nemocným, kterým je v hospici poskytována paliativní péče.

VÝCHODISKA

Cílem projektu bylo zvýšení participace seniorů v regionu na veřejném životě, motivace seniorů k angažování se ve prospěch umírajících, přenos životních a profesních zkušeností seniorů na další dobrovolníky pracujících pro hospic, rozšíření služeb hospice. Tyto cíle se podařilo naplnit jen částečně, ovšem získali jsme řadu jiných zkušeností a poznatků a tím zprostředkovaně dosáhli více, než jsme sami očekávali (viz níže – ad: studenti).

Hospic jako nestátní neziskové zařízení neustále musí hledat možnosti, jak nejušpornější může být provoz a zároveň propagovat vše pozitivní z hospicové myšlenky. Ideálním skloubením této skutečnosti je dobrovolnictví v našem zařízení. Proto byla zřízena pozice koordinátora dobrovolníků, který spolupracuje především s vrchní sestrou, ředitelem a sociální pracovníci – ti tak tvoří páteř realizačního týmu projektu.

Partnerem bylo město Prachatice, jehož představitelé nám pomáhali se zprostředkováním kontaktu s kluby místních důchodců.

V prvé řadě jsme si promysleli s čím vším by nám senioři – dobrovolníci mohli pomoci. Natiskli jsme letáky, v kterých je podrobně uvedeno jak a v jakých činnostech se dobrovolník může zapojit. V oslovení seniorů nám pomohla i naše vrchní sestra, sousedí s paní, která je členkou seniorského klubu a na tu se obrátila. Ta připravila návrh letáku, který je zajímavou ukázkou toho, jak se na dobrovolnictví dívají sami senioři a seniorky. Na podzim měly místní spolky – Klub vojenských důchodců, Baráčníci a Seniorské občanské sdružení výroční schůzi, na kterou jsme byli přizváni. Zde jsme pomocí projekce představili hospic, vysvětlili svoji představu dobrovolnické činnosti a pozvali členy spolků na prohlídku hospice.

Jako první naši pozvánku přijali členové Seniorského občanského sdružení. Provedli jsme je hospicem, poseděli a pohovořili u kávy, čaje a na závěr jsme jim promítli dokument Dobré umírání, který vysílala ČT. Po pár dnech se ozval předseda sdružení a sdělil nám, že se jim prostředí hospice líbí, ale po shlédnutí zmíněného dokumentu se trochu zalekli. Pomoci hospici však chtějí, proto nabídku neodmítli, ale odložili.

Po určitém zklamání jsme přistoupili ke komunikaci se seniory skrze osobní kontakty a nabídli jim spolupráci mimo bezprostřední kontakt s pacienty, např. v podobě péče o přilehlý park, o květiny v budově apod. Po určitém čase jsme se setkali se vstřícností. Tuto pomoc jsme přivítali, protože hospicová zahrada je velká se spoustou záhonků, o které je potřeba pečovat.

Později nás navštívili představitelé spolku Baráčníků. Tentokrát jsme je pouze provedli po hospici a popovídali o dobrovolnické činnosti. Na závěr jsme jim rozdali letáky o dobrovolnictví s kontaktem na koordinátorku. Za krátkou chvíli se ozvala paní s velkým nadšením a s chutí zpříjemnit pobyt našim pacientům. Její nadšení zatím nevyprchalo, což nás těší. A tak tato paní k nám dochází dvakrát týdně, dělá pacientům společnost, povídá si s nimi a předčítá jim.

REALIZOVANÉ AKTIVITY

Dobrovolníci senioři u nás nejsou jen z oslovených spolků. Pravidelně k nám dojíždí šedesátiosmiletý pán z Jihlavy, který kromě obveselování pacientů vypomůže s administrativou a na recepci. O květiny v budově pravidelně pečuje starší paní. V březnu se začala o dobrovolnictví zajímat další seniorka, která pomáhá každé pondělí, kdy je v hospici mše. Vypomáhá s odvozem pacientů na mši a protože je velice komunikativní a ochotná pomáhat, navštěvuje pacienty i v jiné dny, kdy s nimi tráví volné chvíle na procházce a povídáním.

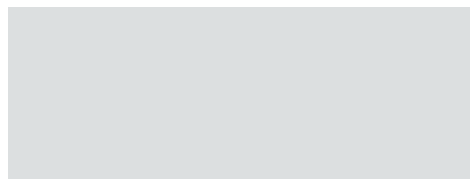
V součtu se našimi občasnými spolupracovníky stali zhruba dvě desítky seniorů a seniorek, pravidelných dobrovolníků pak máme osm.

PROBLÉMY A VÝZVY

Hlavním problémem proč se nám nepodařilo zapojit více seniorů do přímého styku s klienty, je pravděpodobně strach z tématu hospic. Domníváme se, že právě promítání vlastního stáří do osudu vrstevníků hospitalizovaných v hospici je příčinou obav z bezprostředního kontaktu s nimi. O to větší radost však máme z rostoucího zájmu o dobrovolnictví z řad mladých lidí – především studentů místního gymnázia, Střední pedagogické školy a Vyšší odborné školy sociální. Jejich aktivity jsou pravidelné a časté (i vícekrát týdně) v podobě hudebních vystoupení, ručních a uměleckých prací s pacienty atd. Již dvakrát po sobě obdrželi právě za své dobrovolnictví v hospici titul Dobrá parta roku, který je udělován pod záštitou hejtmana jihočeského kraje. V nich svítá naděje do budoucna – až zestárnou, nebudou mít předsudky a strach z kontaktu s těžce nemocnými.

ZHODNOCENÍ – VÝSLEDKY A ODHADY DO BUDOUCNOSTI

Seniory a seniorky jsme začali oslovovat od září a první zájem z jejich strany přišel až po půl roce. Chápeme, že v jejich věku do podobných zařízení přicházejí s určitými obavami a dost možná se

na místě pacientů vidí sami. Proto nás velmi potěšilo, že dokázali nakonec přijít, prohlédnout si hospic a nabídnout pomoc. Pokud ne přímo u lůžka pacienta, tak např. osázeli desítky květinových truhlíků za okny budovy hospice, přesadili květiny a na zahradě pravidelně pečovali o záhonky.

ZPĚTNÉ VAZBY

Ale i v tomto případě existují výjimky. Již zmiňovaný pán z Jihlavy na otázku co ho přivedlo k tomu, aby pomáhal v hospici, říká: „Dnes je všeobecně nechuť naslouchat druhým lidem, zejména starým a ti se potřebují svěřit – uleví se jim a já se vždy něco zajímavého dozvím.“

ZÁVĚREM

I přes počáteční nedůvěru ze strany seniorů chceme i nadále v tomto projektu pokračovat. Více snad, spíše než z mnoha slov, lze vyčíst z úsměvů, spokojenosti a radosti klientů ze smysluplně prožitého času s dobrovolníky, byť mezi nimi převažovali spíše mladí než senioři. Chováme naději v další dobrou spolupráci s Nadací OSF – P a Nadací České spořitelny.

Závěrem lze vzpomenout slova klasikova, jež nám vlastní prožitá zkušenost s projektem ozřejmila, že *“mládí je božská nemoc, z níž se každým dnem trochu uzdravujeme”*.

Domov Sue Ryder

SENIORSKÉ DOBROVOLNICTVÍ JAKO VZÁJEMNĚ PROSPĚŠNÁ SLUŽBA

ZAČLENĚNÍ SENIORSKÉHO DOBROVOLNICTVÍ DO SYSTÉMU
PERSONÁLNÍHO ŘÍZENÍ A DO ŠKÁLY SLUŽEB ORGANIZACE

Vytvoření nabídky dobrovolnických míst pro seniory, zpracování a odzkoušení metodiky jejich působení v domově.

ÚVOD

Domov Sue Ryder, o.p.s. je nestátní nezisková společnost, která poskytuje sociální služby seniorům v obtížné zdravotní či sociální situaci v jejich domácnostech nebo v přátelském prostředí Domova Sue Ryder otevřeném veřejnosti. Naším hlavním posláním je zmírňování utrpení plynoucího ze stáří, nemoci či postižení a těžké sociální situace.

Praha 4 je městskou částí, která má více než 100 tisíc obyvatel. Z hlediska demografické struktury patří k oblastem s vysokým počtem lidí starších osmdesáti let. Sociální služby na území městské části Praha 4 zajišťuje městská část Praha 4 prostřednictvím Ústavu sociálních služeb, obrovský podíl na poskytování služeb však nesou neziskové nestátní organizace.

Domov Sue Ryder působí v lokalitě Michelského Dvora, v jednom z nejvýznamnějších objektů periferní zástavby středověkého původu. V roce 1994 pronajala Městská část Praha 4 Michelský dvůr na 99 let za symbolické nájemné Sdružení Sue Ryder, aby zde zřídilo domov se zdravotně sociální péčí pro těžce zdravotně postižené seniory.

VÝCHODISKA

Dobrovolnická činnost v Domově má dlouholetou tradici. Již 12 let lidé přichází do Domova s myšlenou a chutí pomáhat druhým a zapojují se do realizace aktivit Domova.

I přes tuto dlouholetou zkušenost s dobrovolnickou činností se snažíme dobrovolnický projekt rozvíjet dál. Vzhledem k naší cílové skupině a aktuálnímu přirozenému zapojení dobrovolníků – seniorů jsme jako příležitost k rozvoji služeb viděli začleňování nových dobrovolníků – seniorů do organizace. Protože jsme si však byli vědomi specifík této dobrovolnické skupiny, chtěli jsme se v rámci projektu více věnovat právě personálnímu řízení dobrovolníků – seniorů.

Jako důležité jsme považovali vytvoření rozmanitých dobrovolnických míst tak, aby se stala stabilní součástí nabídky dobrovolnických aktivit, které budou pro dobrovolníky pestré a pro Domov potřebné. V rámci projektu jsme se rozhodli najít nové dobrovolnické pozice a také se zamyslet nad tím, co od dobrovolníka, který bude danou činnost vykonávat, očekáváme a potřebujeme. Vytvořená místa a požadavky jsme pak chtěli ověřit v praxi zařazením dobrovolníka – seniora na danou pozici.

Jako přínosné jsme také viděli vtažení zaměstnanců do realizačního týmu projektu. Od společné práce nad tématem dobrovolnictví jsme si slibovali větší otevřenost přijímat dobrovolníky do Domova a lepší péči o ně ze strany zaměstnanců. Do pracovních skupin byli vybráni: obchodní manager, fundraiser, PR manager, finanční manager, sociální pracovník, staniční sestry.

REALIZOVANÉ AKTIVITY

Oblastmi, v rámci kterých týmy pracovaly, byly administrativa a ošetrovatelské oddělení. Po výběru oblastí a ustavení jednotlivých pracovních týmů se uskutečnily vlastní pracovní schůzky. Každý tým

se sešel dvakrát, jednou pro bližší seznámení se s projektem a nad definicí pozic, které v jednotlivých týmech pracovníci postrádají, podruhé nad odstupňováním činností či aktivit v rámci jednotlivých pozic a nad definicí kritérií pro tyto pozice.

Pro odstupňování pozic a definici kritérií byly z každé oblasti zvoleny jen tři pozice. Oba týmy se však shodly, že i rozbor ostatních pozic je pro rozvoj dobrovolnické činnosti v Domově i pro zapojení seniorské veřejnosti do dobrovolnických aktivit potřebné. Ze setkávání obou týmů pak vznikly dokumenty obsahující pozice, jejich stupně a kritéria. Dokumenty nejsou normou, do které bychom nemohli dále zasahovat. Chceme, aby byly schopné reagovat na změny a aktuální potřeby organizace.

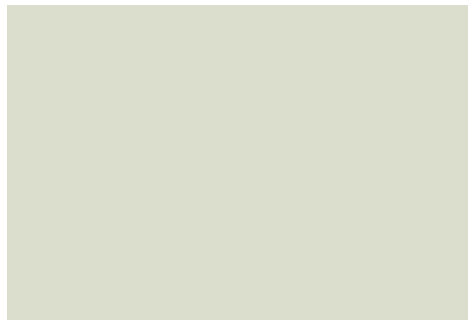
Koordinátorka dobrovolníků dále zpracovala metodiku působení dobrovolníků v přímé péči. Díky ní jsme definovali pravidla, práva a povinnosti dobrovolníků a organizace vztahující se k výběru, přípravě a přímému výkonu dobrovolnické činnosti v Domově a také k ukončování dobrovolnické činnosti v přímé práci. Domníváme se, že spolu s vytvořenými pozicemi a jejich kritérii pak tvoří dostatečný nástroj, jak dobře vybírat dobrovolníky na správné pozice, jak je efektivně vést, jak předcházet konfliktním situacím.

Hlavním realizátorem projektu byla koordinátorka dobrovolníků. Ta řídila celý realizační tým, metodicky vedla pracovní skupiny a ve spolupráci s ostatními kolegy a kolegyněmi vytvářela zásadní dokumenty. Většina aktivit byla realizována v prostorách Domova Sue Ryder. Náklady na projekt zahrnovaly především náklady osobní. Finančními zdroji projektu byly, vedle příspěvku Nadace České spořitelny a Nadace Open Society Fund Praha, také prostředky Domova Sue Ryder, Sdružení Sue Ryder a Nadace Adra.

PROBLÉMY A VÝZVY

Při přípravě projektu bylo naší ideou vytvořit metodiku ukončování spolupráce s dobrovolníky, jednotnou pro všechny typy dobrovolnické činnosti v Domově. Domnívali jsme se, že díky metodice budeme lépe umět ošetřit vzniklé rizikové a konfliktní situace. Při práci na projektu jsme však došli k názoru, že dobrovolnictví v Domově prodělalo velký vývoj, v jehož důsledku není efektivní vytvořit jednotnou metodiku ukončování dobrovolnické činnosti.

V pravomoci koordinátora dobrovolníků je příjem dobrovolníků, jejich výběr a odborná příprava, pokud to povaha dobrovolnické činnosti vyžaduje. Přímé vedení dobrovolníků je formálně v pravomoci koordinátora, ale u některých aktivit dobrovolníky neformálně vedou klíčoví pracovníci pro

danou dobrovolnickou oblast. Dobrovolnickou činnost ukončuje ze strany Domova vždy koordinátorka, často z podnětu pracovníků, kteří jsou s dobrovolníky v úzkém kontaktu. V této souvislosti jsme si tedy uvědomili, že díky této nejednotnosti může docházet na obou stranách k mylným očekáváním a někdy i ke konfliktním situacím. Rozhodli jsme se zefektivnit řízení dobrovolníků lepším nastavením a rozdělením rolí a pravomocí pracovníků. Vybrali jsme pracovníky, kteří budou manažery malých dobrovolnických týmů a v jejich kompetenci bude veškerá agenda s činností dobrovolníků související. Koordinátorka má v tomto novém uspořádání roli podpůrnou, metodickou a kontrolní. Klíčovými pracovníky bude pomáhat definovat chybějící pozice, kritéria výběru a také je povede k průběžnému hodnocení zapojení dobrovolníků do dobrovolnického programu. Program Senioři vítáni tak podstatně přispěl k vývoji dobrovolnického programu v Domově.

V rámci projektu jsme také chtěli příslušné pozice obsadit dobrovolníky seniory. V některých pozicích jsme byli úspěšní, v některých, především v těch, které souvisejí s lůžkovým oddělením, méně. V tomto směru jsme také s nabídkou spolupráce oslovili místně příslušné kluby seniorů, ale zájem o intenzivnější spolupráci nebyl veliký.

ZHODNOCENÍ – VÝSLEDKY A ODHADY DO BUDOUCNOSTI

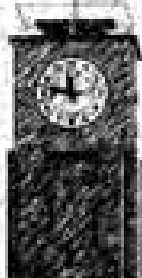
Podarilo se nám vytvořit fungující pracovní týmy, a tak přirozeně vtáhnout zaměstnance Domova do tématu dobrovolnictví. Podle našich předpokladů v týmech existují pozice, které nejsou personálně obsazeny, i když jsou pro dobré fungování jednotlivých oddělení potřebné. Pozice jsme dokázali popsat a definovat, tak, že jsou připravené pro to, aby je obsadili dobrovolníci. Tím, že se na jejich tvorbě podíleli sami zaměstnanci, je zajištěna jejich kontinuita a stabilita v týmu.

Předpoklad zefektivnění dobrovolnické činnosti v Domově vytvořením jednotné metodiky ukončování spolupráce s dobrovolníky se nepotvrdil, ale díky této nové zkušenosti jsme se posunuli dále k novému nastavení pravomocí a role managementu v řízení dobrovolníků.

Také jsme si uvědomili, že pokud vnímáme dobrovolnictví seniorů jako prostředek, kterým chceme seniory dovést k aktivnímu stáří, je zapotřebí zaměřit se na potenciální dobrovolníky již před jejich odchodem na odpočinek. Dobrovolnictví vnímáme jako důležitý prvek, který ukazuje, že stáří nemusí být pasivní, že i v důchodovém věku může člověk žít život bohatě a být prospěšný ostatním. Naším dalším úkolem bude zapojit zaměstnance do problematiky dobrovolnictví tak, aby byli schopni definovat, jakého dobrovolníka potřebují, jak ho nalézt a připravit na danou činnost, atd.

ZPĚTNÉ VAZBY

Zaměstnanci, kteří byli zapojeni do pracovních skupin, ocenili možnost podílet se na přípravě nové podoby dobrovolnické činnosti v Domově. Nejlépe reagovali na možnost vytvářet profil „svého“ dobrovolníka a konkrétní činnosti, do které se dobrovolníci zapojí.

Fakulta Tomáše Baryšilova

Nemocnice s poliklinikou

GLAZURA

DOKUD MOHU, POMÁHÁM!

Působení pravidelných a příležitostných
dobrovolníků – seniorů ve prospěch nemocnice.

ÚVOD

Občanské sdružení Lékořice realizuje své aktivity prostřednictvím Dobrovolnického centra Lékořice ve Fakultní Thomayerově nemocnici v Praze 4 – Krči. Akreditaci pro svoji činnost získalo dobrovolnické centrum v roce 2006 u MVČR. V současnosti dochází do nemocnice pravidelně 80 dobrovolníků a dalších 100 se podílí příležitostně na organizaci různých dobročinných, kulturních a osvětových akcí. V programu je zapojeno 10 oddělení a klinik a do této doby se s péčí dobrovolníků setkala přes 8000 pacientů.

Zdravotníci – lékaři, sestry se soustřeďují u pacienta na to, co je nefunkční, nemocné a co bolí. Dobrovolník se soustředí na to, co zůstalo zdravé, funkční, co pacienta může aktivizovat a motivovat. Dobrovolník zdravotníkům nekonkuruje, naopak jejich práci efektivně doplňuje. Dobrovolníci docházejí do nemocnice ve svém volném čase a zdarma se věnují podpoře a komunikaci s pacienty. S hospitalizovanými dětmi si hrají, učí se s nimi, zpívají, či kreslí. S dospělými pacienty a seniory si

povídají, doprovázejí je při procházkách, čtou, zpřijemňují prostředí nemocnice výtvarnými činnostmi či aromaterapií.

VÝCHODISKA

Pro potřeby projektu jsme využili výsledky průzkumu struktury dobrovolníků (věková, sociální atd.) docházejících prostřednictvím DC Lékořice do Fakultní Thomayerovy nemocnice. Získané statistiky nám poskytly několik zásadních informací, které nám pomohly zjistit aktuální rezervy a potřeby dobrovolnického centra a jejich uspokojením tak zároveň naplnit smysl programu Senioři vítáni.

V první řadě informace o věkovém zastoupení, která ukázala velký prostor pro využití zkušeností a volného času seniorů pro dobrovolnickou činnost v nemocnici. Položili jsme si otázku, proč není v našem dobrovolnickém programu zapojeno více dobrovolníků v důchodovém věku, když se jedná o skupinu, která disponuje nejen volným časem, ale také výjimečnými zkušenostmi.

Jak dobrovolníky hledat nám pomohly údaje o informačních zdrojích, ze kterých se zpravidla lidé o dobrovolnických aktivitách dozvídali a hledali jsme způsob, jak je využít. Začali jsme také přemýšlet, jaké aktivity by DC Lékořice dostaly do povědomí veřejnosti a přivedly tak zájemce o dobrovolnickou činnost.

Program Senioři vítáni umožnil našemu dobrovolnickému centru soustředit se na vyhledávání těch lidí, kteří mají dostatek elánu a volného času pro dobrovolnickou činnost, ale kteří nejsou podle našich statistik mezi dobrovolníky docházejícími do nemocnice příliš zastoupeni.

Cílem projektu Dokud mohu, pomáhám! se tak stalo získat pro DC Lékořice nové dobrovolníky z řad seniorů a senierek a současně vytvořit nabídku pro jejich uplatnění prostřednictvím nejrůznějších dobrovolných aktivit ve FTN a vytvořit vhodné podmínky pro motivaci a udržení stávajících dobrovolníků – seniorů.

Realizaci projektu zajišťovala koordinátorka, která byla hlavní hybnou silou projektu. Její činnost spočívala ve zpracování nabídky činností pro seniory, přípravě inzertních materiálů, zajišťovala propagaci projektu, organizovala den otevřených dveří DC a za účasti koordinátorky dobrovolníků pořádala informační semináře v partnerských organizacích. Na bedrech koordinátorky dobrovolníků ležela také organizace pravidelných Čajů – společenských setkání seniorů s přednáškami a konečně i dodržování časového harmonogramu a rozpočtu projektu a také jeho administrace.

Pro chod projektu se ukázalo nezbytné zapojení asistentky DC Lékořice, která zajišťovala pomocné práce – distribuci informačních materiálů a přípravu pohoštění při setkáních u čaje. Pracovní úvazek asistentky byl hrazen z vlastních zdrojů DC Lékořice.

Hlavním partnerem projektu byla FTN, která se zásadním způsobem se podílela na propagaci projektu navenek i uvnitř nemocnice. Patronkou projektu se stala náměstkyně ředitele nemocnice pro ošetrovatelskou péči.

REALIZOVANÉ AKTIVITY

Zpracování nabídky činností pro seniory

Koordinátorka projektu ve spolupráci s grafikem vypracovala propagační materiál pro oslovení dobrovolníků – seniorů. Barevné letáky byly vytištěny v počtu 5000 kusů a byl vyroben barevný plakát pro inzerci v pražské MHD. Po dobu měsíce bylo 60 ks těchto plakátů umístěno na vybraných tramvajových linkách Prahy 4.

Propagace projektu

Cílová skupina byla oslovena prostřednictvím plakátů, letáků, tiskových zpráv v místním tisku a na jeho webových serverech, dále na webových stránkách FTN a DC Lékořice.

Den otevřených dveří dobrovolnického centra

DC Lékořice uskutečnilo Den otevřených dveří nových prostor v pavilonu A1 FTN. Jeho součástí byl informační seminář pro dobrovolníky za účasti dobrovolníků stávajících. Projekt slavnostně zahájila patronka projektu.

Informační semináře v partnerských organizacích

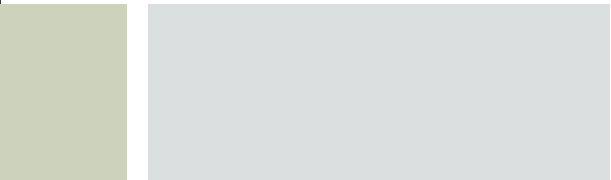
V organizacích Remedium a Klubu důchodců při FTN byly uspořádány informační semináře o činnostech dobrovolníků v nemocnici. Posluchači byli zároveň pozváni na akci setkávání u Čaje s přednáškou.

Zaškolovací semináře pro dobrovolníky – seniory

Pravidelné zaškolovací semináře pro nové dobrovolníky probíhaly každé dva měsíce v prostorách DC. Seminář vedla koordinátorka dobrovolníků a koordinátorka dobrovolnického programu, financované byly z vlastních zdrojů DC Lékořice.

Tématické vzdělávací semináře pro dobrovolníky

Pro dobrovolníky byly v uplynulém roce uspořádány semináře na téma Aromaterapie, Trénink paměti a Tak trochu jiná péče o pacienta. Poslední zmíněný seminář byl určen nejen dobrovolníkům, ale také zdravotnickému personálu.

Čaje – společenská setkání pro dobrovolníky – seniory

Jednalo se o pravidelná setkání pro seniory, která byla příležitostí k seznámení se s dobrovolnickou činností. Jejich součástí byly různé přednášky, našla se také chvílka na posezení u čaje a malé občerstvení. Díky setkáváním vešlo DC Lékořice do povědomí veřejnosti a personálu nemocnice.

Dobrovolné aktivity seniorů v nemocnici

Noví dobrovolníci z řad seniorů a senierek přichází do nemocnice a pravidelně vykonávají dobrovolnické aktivity dle svých zkušeností a zájmů. Využívají tak prospěšným způsobem svůj volný čas a jsou stále aktivní.

PROBLÉMY A VÝZVY

Na počátku projektu bylo velice těžké vzbudit zájem u cílové skupiny a přilákat ji k účasti na našich pravidelných čajích. Po zhruba 2-3 měsících důkladné propagace přišly první plody naší práce a počet návštěvníků se začal zvyšovat geometrickou řadou. Vzhledem k omezené kapacitě našich prostor jsme následně propagaci této aktivity v místním tisku zastavili úplně. Přesto přicházeli noví lidé, kteří se o akci dozvídali od našich stálých návštěvníků. Získali jsme tak příležitost podrobně informovat o dobrovolnických aktivitách cca 200 osob v seniorském věku.

ZHODNOCENÍ – VÝSLEDKY A ODHADY DO BUDOUCNOSTI

Cíl projektu se podařilo splnit pouze částečně. Naším cílem bylo získat 20 seniorů-dobrovolníků pro pravidelnou činnost, ale podařilo se jich získat jen 9. Téměř dvakrát tolik, 17 dobrovolníků, se však rozhodlo nabídnout své síly při pořádání jednorázových akcí. Všichni senioři a seniorky, kteří díky realizovaným aktivitám navštívili DC Lékořice, dostali podrobné informace o dobrovolnickém programu. V dobrovolnickém centru takto proběhlo více než 250 návštěv lidí v důchodovém věku, někteří návštěvníci přicházeli opakovaně. Během realizace projektu se pro pravidelnou dobrovolnickou činnost nadchlo 18 osob. Bohužel ke skutečné pravidelné dobrovolnické činnosti přistoupila pouhá polovina. Změna v rozhodnutí stát se dobrovolníkem přišla obvykle krátce před podepsáním dobrovolnické smlouvy nebo bezprostředně po ní. Tito potenciální dobrovolníci byli rozhodnuti pro dobrovolnictví po účasti na čajích, stav, který nastal po návratu domů, ve zvláštní shodě nazvali jako vystřízlivění. Uvědomili si, že stát se pravidelným dobrovolníkem je pro ně závazek, který nechtějí přijmout.

Jeden z dobrovolníků seniorů, zaregistrovaný za posledních 12 měsíců k pravidelnému dobrovolnictví, se účastnil zejména nových aktivit na Oddělení diabetologie v IKEM, kam dobrovolnické

centrum rozšířilo svou činnost v lednu 2008. Kromě pravidelné docházky na oddělení, kdy si s pacienty povídal, předčítal jim nebo s nimi šel na procházku v okolí areálu, se významně podílel na organizaci a průběhu turnaje v dámě a zúčastnil se výtvarných dílen. Na Klinice diabetologie IKEM byla také uspořádána přednáška na téma Tajemství starých lékáren. Turnaj i přednáška byly inspirovány dobrovolníky seniory a jsou aktivitami zcela novými. Pacienti je velmi ocenili jako zajímavé zpestření dlouhých chvil během hospitalizace.

Další z nových pravidelných dobrovolnic působí na oddělení LDN a využívá tak zkušenosti ze své profese farářky církve husitské.

Aktivitou, která byla zahájena v uplynulém roce, je i trénování paměti. Jedná se o procvičování paměti skupinky pacientů LDN formou her a za pomoci didaktických pomůcek. Na této pravidelné aktivitě se podílí dobrovolnice – seniorka.

Ostatní pravidelní dobrovolníci jsou pacientům společníky u lůžka, a tedy vykonávají běžné dobrovolnické aktivity spočívající v rozhovorech, četbě, popřípadě společenských hrách, zejména na odděleních LDN.

17 seniorů se rozhodlo stát se dobrovolníky příležitostnými. Jsou zapsáni v databázi dobrovolníků, které DC oslovuje v případě konání jednorázových akcí. Jednalo se například o charitativní bazary, které DC Lékořice pořádalo na jaře a na podzim a výpomoc při tradičních akcích pro dětské pacienty, Mikulášské nadílce a Dětském dni. Nejvíce příležitostných dobrovolníků ale našlo v uplynulém roce své uplatnění při konání výtvarných dílen, které proběhly několikrát na odděleních LDN nemocnice a také na Klinice diabetologie a Klinice kardiologie IKEM.

Od září 2007 do července 2008 tito dobrovolníci a dobrovolnice odpracovali během svých návštěv FTN a IKEM zhruba 400 hodin. Stálí dobrovolníci navštěvují nemocnici na dvě hodiny jednou týdně, u jednorázových akcí dobrovolníci pomáhají v průměru tři hodiny denně.

Jako cíl projektu Dokud mohu, pomáhám! jsme si stanovili získat dvacet nových pravidelných dobrovolníků z řad seniorů, tedy cíl kvantitativní. Díky projektu jsme ale upevnili svou dlouhodobou strategii, zaměřenou na kvalitu a spolehlivost dobrovolníků. Dobrovolníci z řad seniorů jsou ženy a muži, kteří se pro svoji činnost rozhodují déle a obtížněji. Tento „handicap“ je vyvážen pozdější stabilitou, spolehlivostí a kvalitou jejich dobrovolnické činnosti.

Projekt přinesl také výsledky zcela neočekávané. Povědomí o DC Lékořice se díky pravidelným akcím velice rozšířilo nejen mezi veřejnost, ale také uvnitř nemocnice.

Významné pozitivní změny nastaly ve vztazích mezi DC Lékořice a personálem nemocnice. Jako přednášející jsme v drtivé většině případů zvali zdravotníky a další odborníky z FTN. Někteří činnost dobrovolníků znali, jiní se s ní setkali poprvé. Vždy ale došlo k navázání osobních vztahů a příjemné spolupráci. Obě zúčastněné strany, personál nemocnice i dobrovolnické centrum, jsou rozhodnuty ve spolupráci při pořádání přednášek pro veřejnost pokračovat.

ZPĚTNÉ VAZBY

Na posledním setkání seniorů u čaje proběhla anketa, ve které senioři měli prostor ke zhodnocení projektu. Získali jsme takto 20 vyplněných anketních lístků. Všichni dotázaní považovali projekt za přínosný: 5 z nich však zmínilo, že jsou na dobrovolnické aktivity příliš staří, a dobrovolnictví není nic pro ně, 2 účastnice projevíly zájem o dobrovolnickou činnost, nikoli však pravidelnou, ale občasnou (opět zde byl zmíněn argument, že se nechtějí zavazovat). Návštěvníci hodnotili také témata přednášek, až na výjimky za nejprínosnější považovali zdravotnická témata. Jako další aktivity jsme se proto rozhodli vybírat pouze témata zaměřená na zdravý životní styl a prevenci onemocnění, dát tak dostatek prostoru odborníkům z FTN a propojovat takto dobrovolnické centrum s nemocnicí.

ZÁVĚREM

Většina seniorů a senierek, kteří dobrovolnické centrum navštívili, projevila živý zájem o činnost dobrovolníků v nemocnici, přesto, že se dobrovolníky sami nestali. Pozitivním výsledkem projektu je pro nás celkové zvýšení informovanosti o našich činnostech. Senioři se v průběhu projektu ukázali jako cílová skupina vhodná pro příležitostné a nárazové dobrovolnictví. Tedy až na výjimky nikoli pro dobrovolnictví pravidelné, které je pro seniory časově náročnější, vyžaduje pravidelnost a plánování na delší dobu dopředu. Na základě těchto zkušeností připravujeme projekt, který by seniorům usnadnil vstup do dobrovolnické praxe. Podstatou projektu bude vzdělávací seminář, který by seniora teoreticky seznámil s konkrétní činností, např. aromaterapií, technikou z cyklu Trénování paměti atp. Na seminář by v následujících dnech navazovala návštěva nemocničních oddělení, kde by pod vedením koordinátora čerstvě nabyté vědomosti použil v praxi. Jednalo by se o jednorázový, ale dostatečně intenzivní kontakt s pacientem, který by mohl odbourat obavy seniora z dobrovolnické činnosti jako takové.

Senioři od nás odcházeli spokojení, s úsměvem na tváři a s obdivem v očích k našim aktivním dobrovolníkům. Na závěr citace jedné ze seniorek, která návštěvu DC hodnotila slovy: „Bylo to úžasné!“ Děkujeme proto Nadaci OSF-P a Nadaci České spořitelny za příležitost setkat se intenzivněji s touto cílovou skupinou a za možnost na chvíli se vžít do jejích potřeb a zájmů.

ZÁVĚR

Krátké ohlednutí za programem

V rámci programu Senioři vítáni jsme podpořili třináct projektů. Původně byl jedním z nich také projekt Potravinová banka, který ale nakonec nebyl realizován – byl ukončen vlastně na samém začátku, protože jeho předkladatel, který byl klíčovou postavou projektu, neměl kvůli mimořádné osobní situaci časovou kapacitu projekt zahájit a realizovat ve stanoveném termínu. Místo něj byl do programu vybrán projekt Dřevěnka, kterému se podařilo úspěšně vyrovnat s důsledky pozdějšího zahájení prací na projektu.

Na základě popisu a zhodnocení jednotlivých realizovaných projektů lze formulovat několik závěrů a doporučení pro všechny, kdo by chtěli s touto věkovou skupinou pracovat, resp. nabídnout aktivní zapojení do nejrůznějších veřejných aktivit.

Především z projektů vyplynulo, že seniory a seniorky je nejlepší a nejúčinnější oslovovat přímo, individuálně: prostřednictvím okruhu stávajících spolupracovníků organizace, přátel a třeba i příbuzných nebo pomocí nějakého aktivního dobrovolníka, který již s organizací spolupracuje (třeba prostřednictvím seniorů-hledačů, jako v případě Krásné Lípy). Tradiční způsoby oslovení veřejnosti (media, plakáty apod.) se ukázaly pro tento účel jako méně vhodné.

Důležité je také určit, jaká činnost se od seniora-dobrovolníka očekává, aby byl jasný její smysl. Na počátku je dobré počítat ze strany seniorů s určitými pochybami, zda budou vůbec schopni splnit očekávání (reakce typu „Ale vždyť já už nemám co nabídnout“). Nutná je také určitá časová flexibilita a respekt k jejich dalším povinnostem (hlídání vnoučat apod.)

V hodnoceních projektů je také zdůrazňována potřeba citlivého individuálního přístupu k seniorům, trpělivost, motivace a osobní přístup. Tady možná stačí si uvědomit, že tito senioři a seniorky jsou dobrovolníci a je s nimi tedy nutné zacházet jinak, než s placenými zaměstnanci. V tomto kontextu je nutno dobře zvážit využitelnost a vhodnost různých postupů jako je třeba systemizace dobrovolnických pozic nebo supervize apod.

V některých projektech je zdůrazněno doporučení zapojovat seniory do aktivit určených všem věkovým kategoriím, tedy nikoli projekty typu senioři dětem a děti seniorům. Jednat se seniory jako s nějakou zvláštní skupinou, která vyžaduje zvláštní ohledy, je většinou neopodstatněné.

Jednoznačně pozitivní vliv měl program nejen na samotné seniory, účastníky jednotlivých projektů, kterým vrátil pocit užitečnosti a uznání, ale změnil také pohled veřejnosti na seniory – přestávají být vnímáni jako pasivní příjemci služeb, ale naopak jako ti, kdo se dokáží aktivně zapojit do veřejného života. Nicméně o některé aktivity měli senioři menší zájem, a byly to především takové, které pro ně znamenaly bezprostřední kontakt se starými případně nemocnými lidmi – je to asi tím, že se do jejich osudu mohou promítat sami.

Pokud jde o instituce, které s aktivními seniory pracovaly, zdá se, že výhodu mají knihovny: ty, které se účastnily programu Senioři vítání, fungují jako komunitní centra, zdaleka se neomezují jen na půjčování knih a mají tedy bohaté zkušenosti s nejrůznějšími skupinami veřejnosti. Navíc senioři a seniorky jsou většinou také čtenáři a knihovny s nimi již určitý kontakt měly. Naopak organizace, které se zabývají starými a nemocnými lidmi patrně nejsou pro aktivní seniory tím nejlepším místem pro uplatnění – nebo alespoň ne v přímém kontaktu v jejich klienty.

O projekty se také ve většině případů zajímali představitelé veřejné správy, někdy poskytli projektům finanční podporu, projekty vzbudily zájem místních médií, v případě knihoven byly prezentovány v síti veřejných knihoven ČR. Masarykova knihovna Vsetín bude na jaře 2009 pořádat pro knihovny ČR konferenci na téma senioři.

Všechny organizace, které projekty realizovaly, plánují jejich pokračování a to bez ohledu na to zda bude program Senioři vítání pokračovat, i když by samozřejmě jeho pokračování přivítaly.

Při výběru organizací, které se programu zúčastnily, byl kladen důraz – samozřejmě kromě kvality předloženého projektu – také na to, aby byla vybrána skupina projektů různorodá. Věříme, že program ukázal velký potenciál starších lidí a jejich ochotu podílet se na veřejném životě a je tedy na veřejné správě, veřejných institucích, neziskových organizacích atd., aby tento potenciál uměly správně využít. Budeme rádi, bude-li tento sborník pro všechny inspirací.

*Ing. Marie Kopecká,
ředitelka Nadace OSF Praha*

Postřehy manažerky programu Seniori vítáni

Základní idea programu Seniori vítáni byla formulována Nadací Open Society Fund Praha na začátku roku 2007, kdy také došlo k dohodě s Nadací České spořitelny na společném financování tohoto programu. Smyslem programu Seniori vítáni bylo ozřejmit a propagovat roli seniorů ve společnosti, upozornit na potenciál profesních a životních zkušeností seniorů a jejich ochotu angažovat se ve prospěch společnosti a tím pomoci odstraňovat negativní stereotypy spojené s touto skupinou. Hlavním cílem programu pak bylo na jednotlivých příkladech – pilotních projektech – ukázat možnosti aktivního zapojení seniorů do různých aktivit na místní úrovni.

Prvním krůčkem tímto směrem, bylo rozhodnutí autorského týmu přizvat hned od začátku do vedení programu o aktivních seniorech aktivního seniora/seniorku. Tak jsem se stala koordinátorkou programu Seniori vítáni a tím jsem získala možnost prožít rok a půl krásného dobrodružství při objevování současného neziskového sektoru, potkala mnoho úžasných lidí, kteří v něm působí a mohla být součástí realizace tohoto ojedinělého programu.

Programový tým posílily ještě další dvě dlouholeté spolupracovnice Nadace OSF Praha, v seniorském věku, které byly členkami výběrové komise a průběžně poskytovaly podporu formou odborných konzultací.

Vyhlášením jednoročního programu Seniori vítáni na jaře 2007 jsme vyzvali organizace k účasti na soutěži o získání nadačního příspěvku na projekty, které nabídnou aktivním seniorům činnosti, které je osloví a znovu je formou dobrovolnictví zapojí do dění ve společnosti. Důraz byl kladen hlavně na soulad a měřitelnost projektových cílů, systémový přístup a metodičnost, na kvalitně zpracovaný finanční rozpočet a v neposlední řadě na důvěryhodnost předkladatele.

Výběrová komise posuzovala 84 žádostí, z nichž zhruba polovina nesplnila stanovená kritéria. Typickým důvodem vyřazení žádosti v prvním kole bylo, že žadatelé nepředložili v pravém smyslu projekt, ale sháněli pouze finanční podporu pro zajištění svých běžných činností, často klubového/zájmového charakteru. Druhým nejčastějším důvodem byl nesoulad projektových cílů se zadáním, kdy žadatelé předkládali projekty na zabavení seniorů různou formou volnočasových aktivit. Nakonec výběrová komise vybrala třináct projektů, které nejlépe splňovaly daná kritéria.

Díky společnému setkání všech účastníků při slavnostnímu zahájení programu Seniori vítáni v Praze se nám podařilo hned od začátku navázat dobré vzájemné vztahy. Účastníci programu

ocenili možnost navázání osobních kontaktů a hlavně možnost seznámit se všemi podpořenými projekty při jejich prezentaci zástupci jednotlivých projektových týmů.

Také jednodenní seminář na téma „Dobrovolnictví“, se speciálním zaměřením na dobrovolnictví seniorů, který jsme uspořádali ve spolupráci s Hestií, měl příznivý ohlas u účastníků našeho programu.

Bylo zajímavé sledovat, jak jednotlivé záměry nabývají konkrétní podoby. V průběhu realizačního období jsem navštívila všechny účastníky programu a měla jsem tak možnost na místě sledovat naplňování dílčích cílů jednotlivých projektů – zapojování seniorů a senierek do škály konkrétních aktivit.

Musím se zde zmínit o mimořádně silném osobním zážitku, který mne potkal. Díky našemu programu jsem měla možnost potkat a alespoň trochu poznat mimořádnou osobnost, paní Mgr. Květoslavu Burešovou, která byla duší projektu Pomoc seniorů při záchraně školních zahrad. Chaloupky jsem navštívila ke konci roku 2007, při setkání odborné skupiny seniorů. V té době slavila padesát let trvání svého manželství a zároveň, bohužel, se krátce před tím dozvěděla o podezření, že vážně onemocněla. Paní Burešová skvěle zvládla toto setkání a po celé zbývající období realizace projektu pracovala s osobním nasazením, komunikovala a byla plná optimismu. Velkým zármutkem pro mne bylo oznámení, že krátce po odevzdání závěrečné zprávy nemoci podlehla.

Výsledkem našeho programu je třináct různých přístupů a řešení. Všechny jsou zajímavé a nabízejí poučení pro ty, kteří by je chtěli následovat. Všichni účastníci i členové realizačního týmu programu se shodují v tom, že jeden rok je příliš krátká doba pro naplnění ambiciózního cíle programu a pro jeho širší dopad. Všichni účastníci jsou odhodláni pokračovat v započaté spolupráci s aktivními seniery.

Během realizace programu jsem dospěla k pro mne zajímavému zjištění, že knihovny a města (městské úřady přímo nebo prostřednictvím informačních / komunitních center) jsou pravděpodobně ideálními partnery pro program našeho typu – jsou součástí širší sítě, mají jasnou strukturu s dostatečným množstvím kvalifikovaných a zkušených pracovníků, umí komunikovat a mají dostatek praktických zkušeností s přípravou a realizací projektů.

Programový tým získal mnoho dalších cenných zkušeností, které by bylo škoda nechat zapadnout.

*Ing. Jana Pártlová,
manažerka programu Senioři vítáni*

Vnímání programu Senioři vítáni očima příslušníka cílové skupiny.

Většinou nepřemýšlíme o sobě jako o starém člověku, máme zásobu svých dřívějších zkušeností a zážitků a domníváme se, že nám pomohou řešit naše současné životní situace. Zapomínáme, že se odvíjely v úplně jiné době i v jiných souvislostech a naše příruční vědomosti už na ně nestačí. Dnes se společnost zabývá hlavně ochranou vlastních zájmů a příliš se nezabývá obecnými potřebami skupiny lidí, kteří již do jejího systému nepřispívají. Za zdraví, nemoci a umírání učinila zodpovědné zdravotnické instituce, ekonomické situace seniorů kontrolují instituce sociálního zabezpečení, ale stále zůstává velká oblast potřeb těch obecných, které senioři potřebují, a které nemohou být těmito institucemi řešeny.

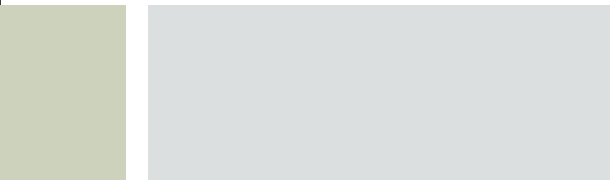
Kdo je ten, který by mohl pomoci s řešením? Místní veřejná správa, státní správa, organizace komunitního typu, nadace, spolky, dobrodinci?

Ti všichni mohou být průvodci seniorů při jejich plynulém a úspěšném stárnutí.

Senioři chtějí zůstat nezávislí, ale nechtějí být osamělí. Hledají možnosti nových kontaktů, aby pochopili přeměny společnosti. Chtějí znát, kde mohou ještě uplatnit své vědomosti, potřebují se seznámit s počítačem, mobilem, vědět jak ušetřit energie, předat své zkušenosti mladším a někteří chtějí uzavřít své životní dílo třeba knihou. Ale nepracují již v týmu vrstevníků, kteří si vzájemně doplňují znalosti a potřebují podporu ve formě organizování přístupu k informacím. Proto jsou pro ně důležité nové vztahy v komunitě, kde své potřeby formulují a konzultují, aby se mohli aktivně orientovat v životě. Na druhé straně poučení a aktivní senioři jsou přínosem pro společnost zvláště v době, kdy stárnutí obyvatelstva je světový trend.

To bylo smyslem projektu Senioři vítáni, který připravila nadace OSF ve spolupráci s Českou spořitelnou v roce 2007.

*Arita Hucková,
konzultantka – dlouhodobá spolupracovnice Nadace OSF Praha*

Význam programu pro rozvoj aktivní participace seniorů na komunitním životě

Participace občanů obecně je velmi aktuálním společenským tématem. Vyjadřuje především vztah jednotlivců i různých sociálních skupin k prostoru, ve kterém žijí. Generace seniorů dokazuje svými dobrovolnými aktivitami, že tuto participaci na veřejném životě obohacují a rozšiřují, neboť vstupují mnohem silněji do sociálních kontaktů, které jim dávají šance podílet se na současných společenských změnách. Takovouto participaci můžeme chápat také jako jednání, které není motivováno pouze egoisticky, s důrazem na vlastní zájmy, ale naopak ji můžeme chápat jako jednání zaměřené na prosperitu celku, se kterým sdílím každodenní život v pozitivním i negativním slova smyslu. Takový přístup k životu v jakékoliv komunitě představuje základ občanské společnosti, důstojného postavení každého jedince i fungujícího právního státu.

Svémi postoji a participací na veřejném životě senioři a seniorky přispívají sami ke změně pohledu na své postavení v komunitách i v jejich nejbližším okolí. Podpořené projekty programu Senioři vítání dokázaly, že je možné využívat tyto většinou dobrovolné aktivity pro zlepšení kvality života nejen jejich vrstevníků, ale i celé komunity, ve které žijí. Tyto projekty také ukázaly, jak je důležitá komunikace mezi generacemi uvnitř těchto komunit, neboť přispívá ke vzájemnému poznávání všech, kdo se podílí na vytváření příznivé atmosféry v koloběhu života celé komunity.

Tento proces neprobíhá vždy jednoduše, mnozí senioři mají špatné zkušenosti z minula, a proto se mnohdy zdráhají do veřejného života vstupovat. Nicméně v současné době postupně dochází ke změnám v postojích společnosti vůči seniorům. Podpořené projekty ukázaly, že se jedná o generaci seniorů a senierek, se kterou můžeme do budoucna počítat. Senioři a seniorky jsou mnohem zdravější a vitálnější než v minulosti. Jejich aktivní participace na veřejném životě je čím dál tím větší a je důkazem, že jsou a budou rovnoprávnou součástí dnešního života.

*PhDr. Jaroslava Kadeřábková, CSc.,
Katedra regionálních studií na Vysoké škole ekonomické v Praze*

Partneři programu

Program Senioři vítáni je společným programem Nadace České spořitelny a Nadace Open Society Fund Praha. Program byl realizován v období 1. 8. 2007 – 31. 7. 2008.

Nadace České spořitelny

Česká spořitelna udržuje a rozvíjí mecenášskou tradici, která stála u samého zrodu spořitelnictví před 180 lety. V roce 2002 založila Nadaci České spořitelny za účelem podpory projektů v oblasti kultury, vzdělávání, vědy, veřejných a sociálních záležitostí, zdravotní péče, charity, komunálních aktivit, sportu a ekologie. V posledních letech se nadace zaměřuje zejména na pomoc potřebným, jako jsou např. senioři (humanitární sdružení Život 90, Charita Česká republika, Palata-Domov pro zrakově postižené) nebo drogově závislí (občanské sdružení Sananim, Drop In). Také se zabývá ochranou životního prostředí (Nadace Partnerství, ČSOP, Nadace VIA). Z prostředků nadace jsou finančními dary podporovány občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadace a nadační fondy, které se věnují uvedeným oblastem.

Protože je problematika seniorů jednou z hlavních oblastí našeho zájmu, vyhlásila Nadace České spořitelny v roce 2007 grantový program „Senioři vítáni“. Jeho cílem bylo podpořit ty organizace, které jsou schopny využít času, elánu a zkušeností seniorů a zároveň jim vrátit chuť zapojit se do veřejného života. Věříme, že dělat něco pro druhé člověka obohacuje, a doufáme, že seniorům, kteří se jednotlivých projektů zúčastnili, přinesl pocit spokojenosti se sebou samými i vědomí, že jsou stále užiteční a prospěšní. Pro mladší ročníky pak byli zdrojem životní moudrosti a optimismu, takže program byl přínosem pro všechny.

Rádi bychom poděkovali Nadaci Open Society Fund Praha za pomoc při realizaci u nás zatím ojedinelého programu i všem organizacím, které jednotlivé projekty uvedly v život a umožnily seniorům se na nich podílet.

Nejvíce však děkujeme samotným seniorům, kteří našli odvahu vyzkoušet si něco nového a svým dílem přispěli k úspěchu celého programu. Jste nám vzorem a inspirací.

*Mgr. Radka Kaslová,
tajemnice Nadace České spořitelny*

Nadace Open Society Fund Praha

Nadace OSF Praha působí v České republice od roku 1992. Jejím zakladatelem je americká soukromá nadace Open Society Institute. Nadace Open Society Fund Praha je součástí velké mezinárodní sítě Sorosových nadací, které působí v různé formě na celém světě.

Za dobu své existence vynaložila nadace více než jednu miliardu korun na podporu aktivit, posilujících rozvoj demokracie a otevřené společnosti. Podporovala a podporuje různé programy, které by bylo možno shrnout do několika hlavních kategorií: posilování právního státu, boj proti korupci, ochrana a prosazování veřejného zájmu, antidiskriminace a dodržování lidských práv, prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže, podpora marginalizovaných skupin, vzdělávání, kultura a mezinárodní spolupráce. Nadace Open Society Fund Praha za dobu své existence podpořila více než 8.000 projektů různého zaměření, charakteru a velikosti, některé z nich mají podobu dlouhodobé spolupráce s vybraným partnerem, přičemž cílem této spolupráce často bylo přenesení zahraničních zkušeností a jejich implementace v českém prostředí a dosažení systémových změn. Nadace svojí podporou umožnila vznik nových neziskových organizací, případně nových programů, implementovaných v rámci stávajících NNO, které již podporu nadace nevyužívají.

Kromě programů, které Nadace Open Society Fund Praha realizuje s podporou svého zakladatele, ve značné míře využívá i dalších finančních zdrojů. Je příjemcem finančních prostředků z nadačního investičního fondu a výnosy z něj každoročně rozděljuje formou grantů a spolupracuje s řadou dalších dárců. Jedním z nich je Nadace České spořitelny: spolupráci jsme zahájili v roce 2005 společným programem proti drogám a potom následoval program Senioři vítáni. Jsme velmi rádi, že nám grant Nadace České spořitelny umožnil realizovat program Senioři vítáni, věříme, že poskytne nový pohled na seniory a seniorky a jejich roli ve společnosti.

*Ing. Marie Kopecká,
ředitelka Nadace Open Society Fund*

Poděkování

Děkujeme všem, kteří odpověděli na naši výzvu a přihlásili se do programu Senioři vítáni se zajímavými projekty.

Děkujeme všem účastníkům programu Senioři vítáni za zaujetí se kterým přistupovali k naplnění cílů našeho programu a speciálně za vynikající spolupráci v průběhu řešení projektů, které nakonec ukázaly škálu originálních možností, jak zapojit aktivní seniory do společensky prospěšných činností a tím přispěly k řešení problému sociální izolace spoluobčanů v seniorském věku.

Děkujeme všem, kteří přispěli k realizaci tohoto programu, speciálně pak partnerským organizacím, které svou finanční i nefinanční podporou umožnily, aby tento program mohl vzniknout.

Za Realizační tým programu Senioři vítáni:

Marie Kopecká, *ředitelka Nadace Open Society Fund Praha*

Radka Kaslová, *tajemnice Nadace České spořitelny*

Jana Pártlová, *manažerka programu Senioři vítáni*

Jaroslava Šťastná, *expertní spolupracovnice*

Arita Hucková, *expertní spolupracovnice*

Jaroslava Kadeřábková, *expertní spolupracovnice*

Dále se za úspěch programu zasloužili:

Petr Svatoš, Pavla Pocnerová, Zdenka Almerová, Zuzana Vránová, Nadace OSF Praha

Připravila:

Nadace Open Society Fund Praha

za finanční podpory Nadace České spořitelny

Vydala:

Otevřená společnost, o. p. s. v roce 2008.

ISBN: 978-80-87110-9

Sídlo:

Prokopova 9

130 00 Praha 3

Adresa:

Seifertova 47

130 00 Praha 3

www.otevrenaspolecnost.cz

IČO: 25737431

Číslo bankovního spojení: 481795763/0300

Grafické zpracování: Vladimír Hájek

Tisk: Tiskárna Daniel